VASILE
RUSESCU

moartea fiintii

NUVELE

C R

VASILE RUSESCU

MOARTEA FÎNTÎNII

nuvele

EDITURA CARTEA ROMÂNEASCĂ

1983

Coperta de CORNELIA STANCIU

MOARTEA FÎNTÎNII

Cum treci de fierăria lui Marin Ţiganu, ăl de l-au scurtat sîrmele de telegraf pe cînd făcea speculă cu pîine pe tren, urcîndu-i preţul cu juma de leu în fiecare gară — deci cum treci de fierăria lui, pe dreapta, la curmeziş de drum, se lasă fîntîna lui Prună. Adică Tataricu, moşu-meu. Eu nu l-am apucat, dar bunică-mea, pe care moşu a furat-o cînd era flăcău dintr-un sat vecin, cu caii de contrabandă ai lui văru-său Bică Varsă-Corcoduşi, şi a trăit cu el 40 de ani bătuţi pe muche, zicea că altu-n sat ca el nu mai era. A ştiut asta de cum a săltat-o pe leagăn, în căruţă ; n-a dat ţipăt cum era obiceiul la furatul fetelor, ba, s-a strîns mică sub mîna-i cu codirişte şi fundă roşie la cap şi-o căldură necunoscută a pătruns-o pînă-n tălpi.

Umbla, spune bătrîna, drept şi ţanţoş pe uliţă, cu capul dat pe spate, avea mustăţi groase şi întoarse, priviri scurte, cu jumătate de ochi. Plecase la războel, de primul e vorba, în opinci de purcea şi cu răbojul la brîu şi se întorsese căprar. De aia pînă la moarte şi mult încoace cînd venea vorba de el oamenii îi ziceau, unii pipăindu-i încă numele cu teamă, Prună-Căpraru. Şi mai spune bătrîna că venise cu fala scrisului, de băga draci în primare că prea des i se amesteca prin hîrţoagele sa-

tului. „Ce mai, — isprăvea ea vorba cu o mîndrie aspră — om ca el nu se mai ezistră!".

A murit în anul în care m-am născut eu.

„Făcuse aprindere la borjoci, maică" — și bătrîna depăna monoton același fir la care știam și mișcarea buzelor, a obrazului tăbăcit, ba și momentele anume cînd o să-și ducă barișul la ochi.

...În dimineața Bobotezii... A băut o juma de doniță cu vin și-a luat toporișca de pe privazul hornului, apoi, cu mîna pe clanța de la tindă, a întors vorba bunicii: „La cegă, femeie!". Ăsta îi era obiceiul de cînd o adusese pe bunica nevastă în casă. Să prindă cegă din Dunăre pentru ciorba cu zeamă de varză, cum era datina, chiar în dimineața de Bobotează; damblaua lui.

„Cu șapte a venit în iarna aia; și-aveau maică niște ciocuri de ziceai că sînt de gîscă leșească."

„Ne-am dus, fă Tudoro leică, își amintea Oniță, tovarășul lui de cegă, în noaptea priveghiului la căpătîiul bunicului, știi tu, la plopii de la Flămînda. Răposatu a spart copcă cu toporișca, i-a dat roată cam cît un trunchi de putină și, Dumnezeu să-l ierte, că tare mai era om, s-a dat la fund. Glonț s-a dus, că nici ucigă-l toaca, ptiu, iartă-mă Doamne, nu-l întrecea la d-alde astea! Io, pe mal, cum îmi arunca una, pac în cap, așa, mai mult s-o amețesc!".

„Ce mai, revine bunica, om ca el nu se mai ezistră, optușpe ardei iuți a mîncat în ziua aia la ciorbă de cegă, de i-am zis, parcă i-aș zice acu: mă omule, să-mi spui cînd ți-o lua gura foc, ca să chem vecinii!"

Da' el, pomenește-l Doamne, m-a secerat cîș pe sub măturile alea de sprîncene, că l-ai văzut și tu în fotugrafie, a zvîntat o bărdacă de vin și numai ce-a ieșit cu flaneluța în spinare — că atunci crez io că i s-a tras de s-a prăpădit săracu — amestecîndu-se cu flăcăii de la fîntînă, cum e pe la noi de Bobotează!"

Așa era atunci... Flăcăi din alte părți ale satului făceau și pe dracu-n patru ca ăștia care trăgeau tot mai des cu ochii la acareturile de la fîntîna lui Prună sau pe la alte fîntîni, văzîndu-se cu un picior gineri în pămînt, să nu-și ude mîndrele în zi de Bobotează, ca după obicei. Parcă îi văd și acum. Cete, cete, cum de se-nnoptau ulițele, lipiți de garduri, cu căciulile trase pe ochi, se apropiau furiș de fîntînă. De era bine păzită, simțeau de departe asta și făceau calea-ntoarsă, dar cînd și cum reveneau. Și-atunci să te ții ! Legau ciutura sus și strîns de capul cumpenei, care cu funii, care cu lanțuri, că nici dracu dacă i s-ar fi năzărit așa, să vină în noaptea aia în sat la noi, nu i-ar fi dat cu una cu două de cap. Dar te pui cu flăcăii de la fîntîna moșului !

Se trezeau și ei cu noaptea-n cap, îmi place mie să cred că după ce făcuseră și ei daravela asta la alte fîntîni, și cum-necum fetele noastre au primit mereu botezul fîntînii, cu ciuturile, trei, patru, „așa bă, le striga bunicul, că d-aia am săpat-o adîncă", să le fie anul cu măritiș și casa de piatră. Și ele se sculau cum să răscăcăra de ziuă, c-așa le zicea mama : „Leano, Mario, sculați-vă, fa, nu vedeți că se răscăcărează de ziuă și v-apucă ăia cu urdori la ochi ?", își puneau cîteva căptufe de cămăși să nu le ia bîțul, că obiceiul era să fie scoase numa în cămașă, fustă și ceva în picioare, de-mi clănțăne și-acum dinții în gură cînd mă gîndesc.

Veneau flăcăii, ăia de, care se țineau ceată și prieteșug la mai toate zilele mari, și alde soru-mea, mai că vreau, mai că nu vreau, dar le dodisem eu, hoțoaicele, că d-ale dracului se izmeneau așa, că mai toată dimineața cătau cu ochii la fereastră — se lăsau duse la fîntînă. Le turnau cîteva ciuture bune în cap de le făcea ciuciulete, și uite-așa, cu bulucul ăla după ele

și cu apa șiroaie, șiroaie, intrau în odaie, la căldură, unde părinții îi omeneau cu țuică fiartă și cu brînză goală, care cu ce putea, dar țuica era lege. Ele se schimbau, chicotind nărăvite în camera alăturată, iar ăștia, după ce beau ce beau, îmbucătură luau așa, de ochii mamei, plecau după alte zevzece, ca spre prînz, țuicăriți preț d-un post bun, să se adune la fîntînă, depănînd vrute și nevrute din cele de peste noapte. Cum știam și eu că-i era toana, printre ei se amestecase și tataricu Prună, abia așteptînd să afle isprăvile celor de la fîntîna lui. P-ăia de făcuseră isprăvi, care mai de care, îi cinstea cu litruța din buzunar, pe mormălăi, albie de porci îi făcea, cu gura zlobodă.

„În primăvară, îmi întoarce bunica gîndurile, și crez c-a vorbit tot timpul, mi-e rușine că n-am ascultat-o, și mă grăbesc să-i șterg lacrima ce se prelinge tăcută pe obrazul tăbăcit — de Sînt Toader l-a bușit sîngele pe gură. Ieșise și el la revărsatul zorilor din casă, fudul și cu cîntecul pe gură că parcă îl auz și-acu «zori de ziuă se revarsă, du-mi-te, puiule, acasă, la copii și la nevastă», ca oamenii, de, în ziua aia, să-ncure caii. Sus, dintr-o aruncătură pe Roaiba — că Suru, ălălalt, sărise toamna într-un par, ș-a isprăvit acolo, în mare canon, de ni se zvîntaseră ochii de plîns — și s-a lăsat spre fîntînă, adăpînd calul și bălăcărind de mama focului p-ăia care făcuseră tarbaca, cum e la noi de Sînt Toader, că n-au strîns, le striga, toate potăile satului să le facă felu, că la vară, bă, o să umple satu și-o să vă sară la boașce. Frînt, mai mult tîrît de Roaiba, a intrat în curte.

Adunase de cu seară gunoiul, grămezi, grămezi, ca să iasă și din curtea noastră fum, cum era rostul satului în ziua aia. Io mă uitam pe fereastră, că-l văzusem că nu-i a bună. Scăpără amnaru, puse foc și crez că-l înecă fumu, c-a ținut-o tot așa într-o tuse hodorogită, de hîrîia

curtea, maică. Atuncilea l-a buşit întîiaş oară sîngele. S-a tras greu pe policioară şi, ştergîndu-şi întruna sîngele cu mîneca, se tot uita lung-lung, c-o tristeţe de vită lovită, la castanul ăla mare, că l-ai apucat şi tu. Ce căta, ce gînduri îl bătea? Mai încoace m-am dumirit, aşa crez io: asculta ţiţiveiul, că dăduse primăvara-n sat."

Peste cîteva zile pleca singur la tîrg pe picioarele lui să se caute la doctorul Păunescu, îl lăsaseră puterile iar ţigara era acră la gust şi „fă muiere, tot zicea, e păcat, fa, de tutun, că douăzeci de păpuşi pusei la uscat ast-toamnă. Cum vrei să înţarc pe dracu?"...

Doctorul Păunescu, cu faimă peste zece sate că vede-n om ca-n palmă fără raze, i-ar fi zis „Neică Prună, mergi mătăluţă acasă şi lasă dracu pufăitul, de nu, dă-ţi scîndurile jos din pod!" S-a întors către seară acasă cătrănit, înjurînd de mama focului găinile de la care-i lăsase ouăle.

Scîndurile nu le-a dat jos din pod şi nici tutunul nu l-a lăsat. A murit spre primăvară, cu ţigara în colţul gurii încremenite. Bunica i-a ţinut lumînarea şi, după ce aburul s-a dus la cer prin ferestrele odăii date larg în lături, i-a scos chiştocul de sub mustaţă; l-a împăturit apoi cu evlavie într-o hîrtie galbenă pe care moşu-meu îşi lăsase chiar în ziua aceea semnătura: „Nicolae Prună — zis Căpraru". Pentru noi, cei ce vom veni, drept semn că el a avut faima scrisului că „altă avere n-am ce le lăsa!". Cred că şi astăzi, de nu l-o fi aruncat cumva cumnata-mea, chiştocul, împăturit în hîrtia galbenă, e tot acolo, în partea dreaptă, jos, a lăzii bunicii, drept semn pentru întinderea averilor noastre!

Şi tot de la bunicu ne-a mai rămas fîntîna, făcută pe vremea cînd era paznic de dig, pus cu semnătura lui Duca.

Pe vremea aia nu era la îndemîna oricui să sape o fîntînă. Bunicul știa asta și cred eu de-aia a și săpat-o; cu meșteri de la deal, plătiți cu bani buni, bașca adăpost și mîncare. Cînd a sfințit-o popa, cu tot satul după el, au ridicat și o cruce de lemn pe care dascălul a săpat cu ciochia numele bunicului, la care el ori alții au adăugat și numele de căprar. Și tot atunci, din lemn dat la bardă, i-a-ncropit un înveliș.

Hăt, mai încoace, l-au pus pe foc niște vărari coborîți de la munte. Socotiseră ei vremea cînd să intre-n sat cu coviltirile și cu strigarea de ne zăngănea la ferestre „vaarul, ia varul, neamule!" — pe-un coș de var, unul de cotolani — dar socotelile se încurcaseră; inainte de Florii, cînd tot săracul își da cu bidineaua pereții și-și lipea prispa, i-a apucat o vîjgăială, mamă, mamă!, că în anul ăla Babele au tot ținut-o pînă spre Paște, de nu mai aveam babe în sat să le pomenim! Prinși de vreme, și cine mai era cu gîndul la varul lor, muntenii s-au tras lîngă fîntînă, că aici poposeau fără voie anume toți străinii, fie zi, fie noapte. I-au milit oamenii cu ceva îmbucătură și-acolo ogrinji de prin curte, dar pînă la urmă tot arseră învelișul crucii. De cruce nu s-au atins și poate de-asta n-au băgat de seamă ai mei că lipsea adăpostul. Cînd văzură, ce să mai facă? Vărarii plecaseră de mult cu căruțele crosnie de știuleți, iar casele, precum boii popii, ieșiseră la soare în albul lor gras, cu miros de sărbători.

Fîntîna e și azi acolo la curmeziș de drum; peste uliță, casa noastră. Mi-aduc aminte că nopțile, cînd bătea vîntul, ciutura, acum cumpănă stearpă, izbea stîlpul casei, iar bunica zicea c-a venit moșu. Se scula, mai aprindea o lumînare la candelă, s-o vadă el la față, apoi bătea cîteva mătănii și se culca împăcată.

Fîntîna a fost semnul nostru în sat de neam din neamul lui Prună. Acum, satul are alte neamuri, poate și de-aia fîntîna bunicului a murit cu zile. I se trage pesemne de cînd vară-mea Pița, care a moștenit și ea o parte din casă — odăile dinspre drum — a scos cu ciutura un stîrv sau poate că l-a aruncat chiar ea anume să nu-i mai scîrție satul în cap de dimineață și pînă noaptea. Oricum. Astă vară cînd m-am dus acasă, ăl mic al lui Calevrea, de-i mai zice lumea și Africanu, nu știu de ce! — mi-a aruncat așa, într-o dungă: „Bă liceu cîrpit — auzi tu? — adu doftori pentru fîntîna lui moș-to, că se prăpădește bă și e păcat!"

ZĂPORUL

„La dig ! Săriţi la dig !“ Temătoare, ţipată a jale din goarna lui nea Mitu Şae din faţa cîrciumei lui Găulea pişă-ncet — niciodată nea Mitu n-a ajuns mai departe că se îmbăta şi cădea cocoloş în şanţ —, dusă apoi din gură în gură, tăvălug de interjecţii sumbre, vestea a căzut buimăcitoare peste satul înfrigurat de desprimăvărare.

„Dă zăporul !“...

Sătimea, o vreme, a rămas muiată pe loc, cu toate că zile şi nopţi de-a rîndul, în priveghiuri tulburi, înţepenise cu ochii pe stînjenii de veghe înfipţi în burta de dincolo a digului. Trăsniţi de-a-n picere, mîngîiau în neştire ce se întîmplase să aibă la îndemînă cînd îi picnise vestea, încercînd parcă să le ferească de puhoiul bivoliu ce-i miroseau zvîcnirile dincolo de coama plopilor, înşiraţi ca o dantură strîmbă pe malul Dunării.

Numai bătrînii aveau inima la loc ; pe la porţi şi garduri, chemîndu-se din priviri după leat şi întîmplări dimpreună, folfăindu-şi gingiile sîngerii, o ţineau cu învîrtoşenie neferită :

— Al din '914 zăpor ! îşi ţîţîia Oniţă mărunt dinţii măcinaţi.

— Taci, bă, cufurache, îl tăie Drăgan scurt ; tu-l făcuşi la mă-ta-n burtă, de unde ştii ?! Or, scoseşi numai aşa capu, şi de văzuşi ce văzuşi îl trăseşi înapoi, ai ?

— Să ia apa capra lui Stan Truşcă — ăsta era cel mai prăpădit om de pe uliţa noastră — dacă mint, cîrmi Oniţă, prins cu mîţa-n sac...

Ai satului, dezmeticiţi, cîţi mai erau pe la crîşlele lor, s-au repezit spre dig ; care cu sape, cu tîrnăcoape, topoare şi furci, în alai bezmetic, de-au făcut-o pe baba Catrina a Abălarului, rămasă proastă după ăi doi flăcăi care i se prăpădiseră, să strige c-a dat războiu. S-a ascuns apoi în casa de la Trei plopi, amestecîndu-se printre lumînări, tămîie şi icoane furate. Fura baba de zvînta ! ; icoane, cădelniţe şi alte lucruri sfinte, tot ce-i cădea sub ochi, da' toţi, pînă şi popa, îi treceau cu vedere damblaua. Că era proastă, săraca, şi mai înainte de asta fusese muiere în firea ei !

Cînd îi muri ăl mare, Stan, satul nu prea a băgat de seamă, unde era război şi oamenii mai mureau, de, cum le era norocu. Cu ăla mic, Paraschiv, ce mai jale a fost ! Îl muşcase un şobolan iarna în bordei, pe cînd era cu taică-său tras cu storiştea la adăpostul Bărăitarului, şi vara, cînd a dat zăduful, a turbat. Mai întîi, l-a apucat aşa, c-o tristeţe, după aia cu greaţă de soare şi apă, c-apoi să sară la om, pînă şi la ai lui. Cînd a început să hămăie — stăteam pe la garduri şi-l ascultam scuipîndu-ne în sîn —, taică-său l-a legat cu streanguri la patul din odaie şi n-a lăsat pe nimeni să se apropie, nici pe majuru de la tîrg, venit cu dezlegare scrisă ca să-l împuşte. I-a pus de la poartă mîna-n gît : „Cată-ţi, omule, de treabă, l-oi sfîrşi eu cu mîna mea, că de mine e făcut !" A murit p-o seară, cu ochii sparţi, după ce-şi oticnise toate măruntaiele. Satul, tot în păr, l-a dus la cimitir, da' chipul nu i l-a văzut nimeni, că bătuseră

scînduri peste el. Ş-a mai ridicat Abălaru un stîlp, lîngă al lui Stan, ăstuia îi înmormîntaseră numa numele, oasele cine ştie pe unde putrezeau! Atunci, nu ştiu de unde, a adus şi doi puiandri de brad şi i-a înfipt lîngă cele două cruci, că i se prăpădiseră săracu doi flăcăi ca brazii — aşa îl căina lumea — şi cum se făcu, dar amîndoi prinseră rădăcini, lucru neîntîmplat în satul ăsta de baltă. Atunci se ţicni şi-a Abălarului, Catrina.

Acum, după ce a trecut zăporul, au găsit-o vecinii cu muşiţă la gură, învelită cu icoane şi alte lucruri sfinte, cu capul pe scaunul de împărtăşanie, dispărut din biserică de Lăsata secului.

...Eu rămăsesem năuc în faţa porţii, să aştept moaşa de la Jarcaleţi, chemată dis-de-dimineaţă prin om călare, că fată mama.

„Du-te, bă, şi aţin-te la drum" — mă repezise taică-meu şi cu privire puţină dar rea spre mama — „dracu, fă, numai el te puse să te slobozeşti azi" — şi mai mult pentru el, cu năduf, „cum aranghelii mă-sii o să ne mai arănim?" „Lasă, omule, gemu maică-mea; lingură să-i faci, că de unde ia patru o să ia şi-al cincilea! Aşa a vrut bunul Dumnezeu!"

Cu gindu strepezit la cel care a mai vrut încă o lingură la găvanul nostru de corcoduşi îndulcite cu sfeclă, am ţinut cu ochii drumul vreme bună, numărînd bătăile de la toaca satului. Moaşa n-a venit. Pesemne că apa ne rupsese, dăduse şi spre deal, la Jarcaleţi, am bănuit eu, cu cerul gurii uscat de foame şi aşteptare.

La noi, în acest fund de strachină ciobită dinspre deal, niciodată sătul de apă, satul se mutase pe dig. Spre seară am înţeles că scăpare nu mai e; oamenii se întorceau storşi, cu feţele supte şi pămîntii. N-a trecut mult şi în urma lor, prăvălită peste dig ca un şarpe bez-

metic, nărăvaş, apa ne-a cuprins în solzii plumburii, ce urcau văzînd cu ochii spre prispele pustii ale satului.

Toaca amuţise şi ea, răguşită după o zi de zbatere. M-am întors în prag, buimac şi coclit, neştiut nici de mine.

Pe mama o urcaseră în podul casei, dinspre odaie, căci deasupra tindei fumul făcuse crustă neagră şi puţea a acru înecăcios. Suiseră în pod mai toată averea noastră ; lada cu zestre, şase oi, berbecul Petruş, purta numele mamei, Patriţa, şi două capre. Măgăreaţa, cum s-o suie ? — au legat-o de stîlpul casei dinspre deal, unde pomostisem mai mult după ălălalt zăpor. De cum i-a dat apa la uger, a urlat cavernos de cîteva ori şi-a zvîcnit cu stîlp cu tot, luînd-o capie printre zarzării înecaţi. Am găsit-o peste cîteva zile amestecată cu ogrinjii lui nea Petre Pipotă, umflată ca o butie şi ciorile îi ciuguleau ficaţii.

Cînd apa a dat la prag, m-am căţărat şi eu în pod. Pe o velinţă, printre oi şi capre, mama ; şofranie, luminată de o candelă, gemea scurt, sub privirea albă şi mută a babei Ana, vecina noastră. Mă moşise şi pe mine. Asta-i dătea dreptul să mă scoată primăvara înaainte de arătură după sparanghel că de nu, ferească sfîntu de gura ei ! I-aduceam cît găseam, că mi-era dragă — şi alta, de ziua moşilor îmi împărţea strachina cea mai frumoasă, ulcica a mai înflorată, cu ciucuri de cireşi în jurul gîtului şi-mi spăla picerile pe frunze de pelin, bine, bine, c-o lună mă ţinea...

Spre miezul nopţii, eram toţi cu spinările înţepenite de frig şi de aşteptare. Maia Prunoaica, bunică-mea, faţă bisericească a satului — chiar dacă mai dădea uneori în cărţi şi trăgea a deochi ori descîntec, dar o făcea fără fereală căci cu banii ne miluia pe noi şi tot pomană se chema — m-a îndemnat să spun „tatăl nos-

tru", pentru ușurarea mamei! „Zi-i maică; tu ești mielușel, suflet curat, poate se milostivește Cel-de-sus, pupa-i-aș tălpile!" Și m-a rînduit cu mîinile la răsărit, acolo unde se afla Dumnezeu, am bănuit eu. Îndemnat din priviri și de ceilalți, am început rugăciunea. În genunchi, printre oi și capre, cu ochii țintă la căpriorul casei, ce aducea a cruce. O știam ca pe apă, dar n-am sfîrșit-o. Vinovat a fost ăsta, frate-meu mijlociu, că atunci cînd zisei cu pîinea noastră cea de toate zilele, numai ce-a sărit din somn, strigînd ca apucatu: „Unde e nene pîinea?"

Într-un răstimp, baba Ana a zis c-a dat semn; un țipăt, de ied mi s-a părut, și fotele s-au vînturat peste mama: „Foarfecul, aduceți foarfecul, moare copilu cu buricu netăiat!" Taică-meu, năuc, s-a repezit spre căpriorul casei, a smuls cosorul de tăiat papura și tot el, dintr-o zvîcnitură, a retezat acolo unde baba Ana pusese deștul...

Dimineața ne-a găsit frînți, cu fețele spoite de fumul tuciului în care arsesem gaz amestecat cu untură și cu glasurile piuite, rămase pe jumătate în noaptea de pomină. Am scos o țiglă din acoperiș și încă una, apoi mi-am făcut vînt afară, pe coama casei!

Satul se legăna sub pomii în floare pe spinarea zăporului. Îi pierise mugetul de taur îmbelciugat; învins de neputință, clipocea tulbure pe sub ferestre. Dinspre răsărit, de-acolo, spre colțul unde ridicasem noaptea rugă, soarele ieșea blînd din apă, brăzdînd-o cu săgeți sîngerii. Vecinii noștri, care în bărci, pe bușteni sau ălbii mari de rufe, agățîndu-se de vîrfurile pomilor, dădeau ocol acareturilor să le afle stricăciunile. Călare pe un butoi, Ruse Șomîrlie de peste drum împingea vîrtos cu o lopată de la cuptor, făcîndu-ne semne deslușite adică, ce e bă cu voi, mai trăiți? Ne strigau, care de

pe case, pătule și coșare alde Buzăilă, Marin Urdă zis Fermoar, tușa Veta Goarna de la fîntîna moșului...

Taică-meu, cît era de lung, s-a deșirat pe casă căutînd cu ochii miopi bătătura. La un semn, tot prin deschizătura de mine făcută, Prunoaica i-a dat cu băgare de seamă legăturica, strînsă cu brăcinarul roșu de la izmenele fratelui Ilie. Și cu un gest ocrotitor, dar cu privire pătimașă l-a ridicat peste ape, tunînd cu voce de apostol : „Băiat, bă ! mama voastră !"

Un firicel de vînt se joacă haihui cu cocoșul din tablă de pe casă. A venit primăvara... Apa s-a retras dincolo de coama știrbă a digului. Satul e palangă. În ograda noastră miroase a flori de măr și-a pește împuțit. Jos, lîngă privata tușii Goarna, de unde luasem pămîntul de pomosteală, rămăsese o groapă cam de mărimea unui ghioci cu cai înhămați. Colcăia în ea acum crăpăraie de tot soiul amestecată cu viermi grași. Trei zile i-au trebuit lui tata s-o astupe și să gonească roiul de muște verzi ce se amestecau cu albinele prin zarzări.

Printre gard, baba Onițoaica, vecina din spate care nu dormea niciodată, că prea le știa la toți mișcările, mai ales alea ferite, și fii-sa, Gherghinița — îi murise bărbatul de bubă neagră și nu se mai măritase — mă tot iscodeau că de, rupți de apă, nu-și mai băgaseră capetele printre uluci, aflîndu-ne și îmbucătura. „Ce-a fătat, bă, mă-ta, băiat, fată ?". „Băiat", zisei. „Și cum e bă, cum e ?" a sărit aialaltă. „Păi cum să fie, fa, le-am zis eu. Cam săin. Adică nici oacheș, nici bălan. Și-am repetat ca pentru mine, rîzînd prostește : Săin fa, ca o oaie !".

Și Săinu i-a rămas numele lui frate-meu, botezat Ion, ca toți creștinii. Pînă încoace, cînd a ieșit la Gropana

cu ăi de-o seamă cu el și ce s-au mai minunat ăștia de buricul lui tăiat în noaptea de pomină cu cosorul de taică-meu. Un ciot drept în mijlocul burții gogonate, care l-a fericit o vreme cu a mai poreclă pe care o știam eu, în sat la noi : Ion, Ion Cosor, zis și Buric...

FRATE-DE-PĂMÎNT

Eu l-am ştiut întîiaş oară dintr-o închipuire, cînd am aflat ce şi cum, iar hăt-încoace, de l-am văzut, mă uitam la el ca la sfîntul Gheorghe, ăl de se bătea cu balaurul în icoana maii Prunoaica. „Ce mai tura-vura, leagă taică-meu o vorbă mai veche, de pe vremea cînd îl avea la oi, cioban ca ăsta nu să mai ezistră, şi nici altu n-o să mai aflu cît oi face io umbră pă pămînt ! Or are pă dracu-n el, or, bag dă seamă, a păzit oile sfîntului Ignat sus în rai, înainte d-a-l slobozi mă-sa"...

...Cam pe-atunci, Cioranu zvîcnea în scurt şi neprevăzut din Dunăre, între Flămînda şi Folanu, păduri cîteşdouă, asta din urmă roasă cu anii de înecuri şi secure.

După ce-şi strecura cu greu şalele ameţite de vîrtejuri pe sub un pod din plop mîncat de cari şi ape, o lua titirez spre cîmpie, şi uite tot aşa o ţinea o alergătură bună de cal, cu mustăţi de sălcii şi ciulini pribegi în botul alb de ştiucă nesătulă, ca la locul de-i zicea Peştele-gras s-o cîrmească puţin la dreapta, domolindu-şi brusc adîncurile.

Mi-aduc bine aminte că aici, la Peştele-gras, avea cam pe-atunci grădină unul de-i spunea Oiţă Stîrc, Gheoaldă de altfel pe numele lui bun. Cînd se frîngea de şale şi căta jos printre rîndurile cu gogonele şi

ardei graşi părea de departe un stîrc cu ciocul după albitură.

E, cam de-aici, din dreptul lui Oiţă Stîrc, Cioranu o lua moale, parcă cu teamă, spre Bărăitaru, o poală de pădure bătrînă pe care puţini o ştiau pe dinăuntru, aşa era de amestecată şi năclăită de rugi, apoi, hăis în loc, spre stînga, pierzîndu-se ca o închipuire în Greaca. Aici, mamăă, raiul pe pămînt, nu alta! Baltă mare, colcăită de jepşi şi smîrcuri ciulinite, că o zi întreagă nu-i călcai marginile. Bogăţie, căcălău; crăpăraie cu carele, iar toamna, aripate multe şi grase, lişiţe pieptoase, gîşte şi raţe, cîrduri, cîrduri... Aşa întoarsă, între Cioranu şi baltă, se făcea o limbă de pămînt, în lat dacă avea cîteva sute de paşi bine întinşi şi lungă pînă unde începea arătura, cale de-o postaţă zdravănă. Alta la mînă, iarbă multă, grasă şi plăvaie că n-apucai bine să baţi coasa la cap de rînd că şi se punea la loc.

Acu'!... Balta a fost desecată şi plugărită adînc, cu încrîncenare, limba de pămînt întoarsă, iar Cioranu a ajuns canal de irigaţii, mormînt de beton clipocitului de-altădată. Ce mai, cît vezi cu ochii — şi vezi acum pînă spre sat — numai şi numai un pămînt, că nici ai mei care s-au născut cu locurile astea în ochi nu s-ar mai descurca după semnele rămase totuşi ca o geografie mută în sufletele lor.

Aici, pe limba asta de pămînt, cu nu prea multă vreme în urmă, era stăpîn Lie Puienaru. Cu de la el putere! De cînd stăpînea locul? Cei mai mulţi din sat zic că de-atunci, din anul cînd s-a rupt cu cîrdul de taică-meu şi tot singur e, zice Onuş al Ţolchii, că aici ciobănea în noaptea aia.

Întîmplarea, care cu anii încoace pentru odraslele multora dintre ai mei a ajuns poveste, mi-a spus-o tot Onuş, cu gura lui. El cică n-a fost de faţă „că plecasem

după mulsul de seară în sat, să dau veste clăţăierilor pentru rînd la brînză. Ş-uite, cum îţi spui — ne pripim la cîteva cioate ce fîsîie sub polog, feriţi de-o ploaie miţoasă, era după Sfînta Maria, cam pe cînd dă bruma întîiaş oară de să simte la limbă laptele de capră în hîrdaie — în sat dătuse buzna războiul. Uite-aşa, într-o bună zi s-au pomenit cu el, făr' să le ceară consimţămîntu' — primiţi bă, sau nu primiţi război?", cum am fi zis noi de Crăciun, la bobîrnaci, „leică Stano, primiţi fa colindătorii, numa' şase!".

„Unu dracu ştie cine, că la rău ai iacăcui mulţi ies din ei, l-a vorbit că e cu oi multe şi putini ochi cu brînză strînse pentru tîrg. Hm, avea el oi, nimic de zis, da' cum să-ţi explic io ţie, stăpîn era pe ele numa pă răboj, unde le-avea socoteală. Că oile, mă frati-mio, era ale oamenilor, din Jarcaleţi, Prundu şi Oinacu, vro trei sute la număr, başca vreo treizeci ale lui. Ale lui ca ale lui, da' ce ne-am fi făcut, că de eram şi io parte, cu oamenii? Pă unde am fi scos noi cămaşa? Las la o parte că de muncuşoara noastră s-ar fi ales prafu şi tămînia. Ia, socoteşte şi tu, c-a cheltuit bietu tac-to cu tine o traistă de bani prin şcoli, trei sute de capete, nu glumă! Un pol de oaie şi patru la dubla cu porumb, că venea Sfînt Ignat şi ştii şi tu, înţelegere curată: bagi vitele în curtea omului, bagi şi mîna în chimir nu, Dracu şi pulberea! Şi cum îţi spui, s-a pomenit aşa, tam-nisam, cu ăia peste el. Da' te pui cu Lie! Hăt, de departe i-a mirosit; porcii au grohotit, îmbulucindu-se spre baltă, Haipan a dat glas de hoţ, păsărimea s-a vînturat speriată şi colbu, că era tot an cu secetă, vălătuci încoace. Nu-i a bună, frati-mio, ş-o fi zis el. A strîns oile roată, n-a mai ţinut care e stearpă şi care e siriţă, le-a luat acioile şi după ce a stins ceaunu în storişte s-a băgat adînc în baltă cu cîinii după el. O noapte

întreagă a stat acolo! Cum dracu o fi rezistat, mă tot întreb ș-acu, ciupit de țînțari și fript de lipitori, că de, om era și el! Soldații au scotocit peste tot, au mîncat ce-au găsit, au așteptat cît au așteptat, iar cînd pipotele era gata să crape în ei de pîrțag, au pus pîrjol ș-au plecat spre sat, bălăcărind pe limba lor.

Cînd li s-o fi dus și zvonul, a ieșit și Lie din baltă, căutîndu-și ce-o mai fi în plavia de jar. În ailaltă zi vestea a venit în sat. Unii a primit-o cu coraj, alții ca o altă nebunie a lui Lie, da' sigur e că zilele alea cînd cu război la noi mulți le zice, păi atunci, bă, cînd cu Lie Poienaru, de să-ntreabă ăștia mai cu caș la gură ce și cum..."

Cînd i-am dat eu urma eram puiandru pe-atunci și tot taică-meu zicea că Lie, pe care l-a fătat maică-sa să n-aibă pereche, ar fi fost plămădit în burta ăștia, Tudora de, numai din zeamă de ștevie și știr acrite cu coarcoduși, cu ceapă și usturoi păscute pe brazdă pînă se încrețeau la gust morcovii albi din putină, că după aia „își schimba meneu", rîde tata, plescăind a poftă. Că atunci cînd l-a botezat popa i-ar fi zis: „Fă, Tudoro, taică, ce-i dătuși fa, de e așa greu?!" „Iarbă și pămînt, părinte — ar fi răspuns asta — c-avem curtea plină!" Cînd i-au dat dinții rodea cleiul adunat broboane pe scoarța prunilor, dinți zdraveni cu care, asta l-am văzut chiar eu mult mai încoace, rupea dintr-o zvîcnitură capacul de la sticlă, dînd-o peste cap, cu ochii pe cer, amestecînd licoarea cu sîngele ce-i mustea în buza spartă.

„Să pricepea la oi ca la oameni, ia taică-meu vorba de-atunci, acum cînd Lie nu mai e decît o amintire. Le știa din față, după urechi și coarne. Și din spate le știa, după coadă, or dracu știe ce semne mai avea că niciodată n-a dat greș. P-aia atinsă de iarbă rea dintr-o mie

o vedea. Şi-odată o sălta c-o mînă, cu ailaltă îi ţinea capu strîns, îi lua urechea în dinţi, uite-aşa — o sîngera adînc şi-i sugea sîngele rău, scuipîndu-l într-o parte cu gura pungă. Cînd o lăsa, pleca taică oaia senină şi pe picerile ei, d-ai fi zis dacă nu ştiai cum devine daravela că să făcuse aşa, d-a dracului. Dacă purta cuţit? Purta, cum să nu, unu cu plăsele albe, i-l tocmisem eu odată la nişte rudari pe un miel din cîrd, pe alese, da' nu l-a scos niciodată, nici la om şi nici la vite". „Nici atunci, cu lupu'?" „Nu, nici atuncilea... În iarna aia, ştii de la mă-ta că io n-am dat p-acasă, trecuseră mulţi pe Dunăre, haite, haite, că-n vremea aia apa îngheţa bocnă, nu ca acu, ş-o iarnă întreagă şi vara ailaltă ne-am tot contrat cu ei, care pă care. Cînd mă întrebi tu, lupu a dat către amurgeală. Lie a sărit scurt, odată cu cîinele. „Pă el, taică Dudulane, aşa i-a zis; nu răstit, asmuţit pă viaţă şi pă moarte, ci aşa, cum să-ţi spui io, parcă l-ar fi mîngîiat. Luase cu el, că-l ţinea mereu p-aproape, ciomagul ăl din frasin cu bucea de fier la căpăţînă dă i-l lăsasem io în al doilea an dă ciobănie, şi s-a tot repezit. Cîinele, înainte. Drept în ceafă i-a căzut şi s-a dus aşa cu el cale d-o aruncătură de bulgăre. L-am găsit cu beregata mursecată şi cu gura ţeapănă-ntr-un smoc de păr lupesc, că l-am dus acasă bunică-tii Prunoaica, să vă apere dă frici şi deochi. Cîinele? L-a săltat în braţe, ditamai talanu, şi l-a adus la tîrlă. Cu oile eram atunci la Coţofana, izact acolo dacă mai ţii minte, unde beai tu cu frac-to apă cu viermi, că se-mputiseră şi apele de secetă. Mai bine d-o lună l-a tot oblojit şi doftoricit. Îl învăţasem să facă şi ijecţii, că pe vremurile alea picnea des vărsatu-n oi. Îi scotea viermii cu mîna, unu cîte unu, şi-l unsorea cu craolină, ş-apoi băga în el ser dă patru deşte, că asta era măsura. Dimineaţa şi seara, că-l lua clăţăierii la vale, „bă Lie, vezi

bă că-ţi plînge copilu", îşi rupea găvanu cu lapte de la gură şi-l ducea lîngă gratia din spatele storiştii, unde-i făcuse umbrar să nu-l vază soarele că-ntărîta viermuiala dă-i mînca săracu beregata. Cîinele lăpăia, lăpăia, iar el tot îi vorbea încet şi blînd ca-ntr-o rugăciune... Ce-i spunea? Naiba-l ştie, da' l-a pus pă picere. Cînd s-a rupt dă mine cu cîrdu, l-a urmat şi ei. Cîteştrei. Şi Dudulan şi Boroncea şi Haipan. D-ăsta mi-a părut cel mai rău, că-mi păzea mămăliga pă masă şi-l învăţasem cu trudă mare să ferească oile de la porumbişti; roată, roată le dădea ziulica şi nu intram în belea cu oamenii. Da' cum să mă contrez? Cîinii îl aleseseră pă el, că, ţine minte, bă băiete, a mai bună şi dreaptă alegere dobitoacele o face"...

Cum şi de ce s-a rupt de el, după opt veri ciobănite împreună, se ferea mereu să-mi spună, ocolindu-mi privirea cătătoare. Pînă la urmă, tot Onuş mi-a povestit — şi doar fusesem şi eu de faţă, dar nu ştiam şi nici nu mi-am închipuit vreodată că aia ar fi fost pricina, ba, cred acum, nici mintea mea n-ar fi priceput cine ştie ce. „Nu ştiu dacă mai ţii tu bine minte — îmi caută în memorie Onuş, pipăind cu degetele boante şi bătucite cartonul fin al pachetului de Snagov pe care nu uitam niciodată să i-l aduc — lu nea Lie îi căzuse cu tronc una dă-i zicea Lisandra. Pripăşită la noi cînd cu foametea aia mare. Mai ţii minte? Atunci, bă, uliţele era pline ca de Florii cu velinţe şi macate dinspre deal şi mai departe. Rînduite pe garduri, una lîngă alta, ca la mare fudulie! Dai strachina cu mălai, luai velinţa, p-un codru de mămăligă, coasă or topor, fără tocmeală. Da' n-o făcea mulţi, că nici n-avea şi dacă s-ar fi bucurat la necaz, ţ-o spui io că li s-ar fi spînzurat văpselele alea-n ochi".

Mi-aduc aminte şi velinţele şi macatele spînzurate pe garduri şi pe Lisandra, micşorea, micşorea, dar care

mai tîrziu îmbobocise ca o micsandră în curtea cît o moşie a lui Calevrea ! Era Lisandra înaltă şi subţire, asta ceva mai încoace, ca o trestie şi două cozi cît mîna de groase şi lungi, lungi, de-i băteau călcîile.

Aşa e, venise în sat cînd cu foametea ; cu şapte căruţe de copii ne-am pomenit atunci de la tîrg, unde-i lăsase trenul. Seara a sunat goarna şi oamenii s-au lăsat către primărie, după fire. Nea Zarzavete, om al primăriei, sus, pe un scaun, făcea strigarea, ca vinerea la obor : „Cîte guri ai Ciumberică ?"... „Patru, venea din gloată răspunsul"... „Mai ţine una", hotăra pe loc nea Zarzavete. „Da tu, bă Bichire ?"... „Trei, că pă Turică îl luă Dumnezeu, ast'primăvară", ţipa ăsta făcîndu-şi loc în faţă, pentru a pune semnătura pe hîrtie, care cu deştu, care cu ce carte apucase. Şi Zarzavete, după rînd, ca la moară, tot împărţea copii, care de care mai jigăriţi şi pierduţi, ca nişte prigorii pribege, pîrjolite de arşiţa malului.

Nouă, adică mamei, că tata era pe cîmp şi ea-l înlocuia mereu în treburile cu primăria, ni l-a dat nea Zarzavete pe Gheorghiţă, „găină pestriţă", cum aveam să-l sîcîi mai tîrziu şi ţin minte şi satul de unde era, Botoroaga. Cum l-a dus mama acasă, l-a spălat în albia mare de rufe cu leşie, iar în cap l-a frecat bine, bine cu gaz, „ca să nu se puiască orătăniile — a zis ea — că ni-l duce pă Gheorghiţă cu frînghia la baltă !" După aia i-a dat o cămaşă de-a tatii şi izmenele mele alea vechi, pe care n-apucase să le facă otrepe pentru lături. Ce-a găsit, că şi noi eram tot într-un rînd de ţoale. D-ale gurii, tot ca şi nouă, îi drămuia mama de trei ori în zi mămăligă cu brînză, iar Gheorghiţă le mînca pe rînd, mai întîi mămăliga, dumicat cu dumicat, ş-apoi brînza, că nici astăzi nu ştiu de ce. Ziulica toată se pierdea în curte, jos, la murii ăia mari, şi tot căuta cioburi, pe

care le făcea grămăjoare, grămăjoare. Tot de la el, eu și frate-meu Ion, am învățat să ne jucăm cu pietre; ăsta e berbec, astea oi și măgari, sau să bubuim, bum! bum! din clisă unsă cu scuipat la picioarele codanelor. Îl culca mama pe prispă și toată noaptea se bătea cu țințarii, ușuindu-i ca pe orătănii, uși, uși!

Cinci ani a stat la noi, iar cînd a plecat la Botoroaga, cu haine de dimie, bătută la deal și cu căciulă bufură, sărutîndu-i mamei dreapta, ca pe la ei, l-am plîns ca pe un frate.

Ne-am pomenit cu el în curte peste vreo cîțiva ani, trei să fi fost; se făcuse ceferist, își dăduse drumu la vorbă — că tata zicea că și-a tăiat ața de sub limbă — și spunea că s-a amestecat în politică.

„Ce-ți trebuia, bă, i-a zis taică-meu. Veneai colea cu mine, și-nvîrteam un cîrd pă cinste!"

Nu l-a ascultat și rău a făcut; muri mai încoace de inimă, cum mor mulți din ăștia. Nu ne-am dus după el că am aflat mai tîrziu, dar tata puse pe aia bătrînă să-i facă un abur de pomană și tot atunci îl trecu pe sărmanu Gheorghiță în pomelnicul familiei.

„Și cum zic, își toarce mai departe vorba domoală Onuș, pă Lisandra și încă trei i-a dat la Calevrea, știi și tu, om cu stare în sat, că pă toți de i-ar fi dat n-ar fi rămas cu masa goală. Ăialalți trei au plecat la o vreme dă unde veniseră, da' nu cumva veniseră, acu vîrtoși ca flăcăii noștri, cu burțile pline, încinse în chimire și cu ceva gologani, bașca înțoliți ca miresele. Nici vorbă, fuseseră băieți buni și se dăduseră cu treaba, că habar n-a avut Calevrea anii ăia.

Lisandra a rămas. Ori nu mai avea pe nimerica în satul ei murit de foamete, or ăsta, Calevrea, de, om cu bani și legături pe la tîrg, o oprinse-n vatra lui cu afte-n regulă. Par izemplu o mai fi vrut o fată lîngă

ăi trei flăcăi ai lui. Să nu-mi uit vorba, cu ăla mare, Culae, mă întîlnii zilele trecute la tîrg; ştii doar că ş-a lăsat prima muiere, pe Rada lu Putinică, după ce-a rupt-o cu tac-so ş-a plecat la oraş? E cu cravată acuş, ş-are altă muiere, din oraş, tocmai zicea că să mută la bloc. Cum zisei, Lisandra a rămas. Peste drum de ei, oi mai şti şi tu uliţa, casa lu Lie, cu două odăi p-o tindă, c-ai apucat-o. Aşa s-o fi văzutără ei dă mici ş-o fi crescutără la gîndu ăla, cînd o fi mari să se ia adică. Pe Lie l-a dat mă-sa Tudora dă mic după oi, că n-avea săraca altă potriveală; întîiaş dată la Ceparu, da' om hapsîn, calic la inimă, că n-a făcut purici, apoi la tac-to, care l-a luat cum te-ar fi luat şi pe tine; n-a ţinut seama că e străin şi d-aia se lipise Lie aşa dă el. S-o fi văzutără ei în răstimp, nu zic ba, că Lisandra creştea frumoasă, ochioasă, vrenică şi curată la suflet ca mieluşeaua. Nici Lie, nimic de zis, plop de flăcău, păr zmoală şi ochi, mamă, mamă! Cînd i-a căzut cu zdronc lu Lie era aşa cum ai apucat-o şi tu, zvîrlugă, dă-l băgase p-ăsta în pandalii. Da nici Lisandra nu cîrmea; era fată pripăşită în casa Calevrii şi ştia, vezi bine, pînă unde să salte ochii, adică se măsura cu flăcăii de teapa ei, ca d-alde mine la o adică. Da' uite că altu i-a fost norocu. Şi cum îţi spui, p-atunci era obiceiu la tîrlă ca în fiecare sîmbătă, noi, ăştia, flăcăii, ba chiar şi mînjii să plecăm în sat, la horă de duminică. La oi rămînea tac-to şi mai aducea un moş, moş Zdrîng, căruia îi plătea p-o zi c-o noapte o sidilă cu brînză, adică un lapte. În sîmbăta aia, cînd să făcuse semnu, dă venea umbra mică în dreptu pătuiagului, Lie, după ce s-a scăldat în Cioranu, a zis „Nea Niculae, io plec!", Da' tac-to a zis nu! Ş-a mai zis că aialaltă, adică sîmbăta ce-o să vină, că acu are el nişte daraveluri la tîrg şi n-are bază pă alţii".

Așa e, tata trebuia să meargă la tîrg că pe mama o lovise pelagra după foamete. Toți mîncaserăm mălai stricat, dar numai pe ea o picnise și-acum era la spital. Tata, nu încape vorbă, trebuia să meargă, mai ales pentru doctor, că-i pregătise decuseară un știucan și-o paporniță plină cu brînză proaspătă. Iar cu Lie, că mi-aduc bine aminte vorba întoarsă atunci de taică-meu, „Cum să las mă Lie taică avutul oamenilor pă baza la doi copii și căzătura asta de bătrîn, zi și tu!" Dar Lie, nu și nu, iar cînd n-a mai avut vorbă, s-a repezit la masă, nu mîncasem încă de prînz, a luat-o ca pe-o cioată și după ce-a învîrtit-o de cîteva ori pe deasupra capului, a aruncat-o cît colo! Apoi, cu ochii bulbucați, că-i ieșise din găvane, Onuș zice c-ar fi cătat după bîtă, dar n-a fost decît o părere, că eram și eu de față, a prins cămașa de sus de la guler, tivită cu arnici pînă la burtă, și praf a făcut-o, praf, praf, c-am zis cu toții ăia de față sau cei din sat care au aflat mai tîrziu de mînia lui Lie că ar fi dat strechea în el tocmai în ziua aia.

Dar de plecat n-a plecat; s-a liniștit fără vorba cuiva, a luat bățul și s-a lăsat după cîrd. „Sîmbăta aia n-a plecat, e drept, dar a doua zi cînd a venit tac-to a luat-o din loc fără veste, că ne lăsase la muls doar într-o mînă, își amintește Onuș. Lisandra îi făcuse însă felu, se măritase duminică cu ăl mijlociu al Calevrii, de-i mai zicea și Fărmatu, doar îl știi și tu, că mergea frînt dă șale, cu curu pă vine, gata, gata să scape oul. D-asta ținuse Lie să fie de față, să vază cu ochii lui ce și cum e cu Lisandra. Noi, ăștialalți, și pînă la urmă cam tot satu, am fost cu ea. De! Între ochii lui Lie și șalele frînte ale lui Fărmatu alesese biata fată acareturile lui Calevrea, unde venise pițigae ș-acum înflorise ca o mușcată"...

Bun plecat a fost Lie. În toamna aia s-a prăpădit și mă-sa, poate tot de pîrjolul ce dăduse peste fie-său. A înmormîntat-o cu dichis, i-a făcut pomană ca toți creștinii, iar ăleia căreia i-a împărțit țoalele rămase de la mă-sa, tușa Ștevia, Linca adică, i-a pus în mînă și ivorul casei, cu vorbă celor de față că el, Lie, pînă aici! Îi mai rămăsese un pogon de pămînt, l-a muncit o vreme Stan Jdrelea, apoi a venit colectivul și satul s-a răscolit întrebător în el, mînat la alte rosturi.

Lie, e sigur, de-atunci a venit la Puieneanca. Și tot sigur e că locul îl știa mai demult, dar îl ținuse, se vede, ascuns la mare taină. De-atunci nu l-a mai părăsit niciodată, Puieneanca, numele de mai apoi al locului, însemnînd pentru cei din sat la Puienaru și invers.

La o adică, de ce l-ar fi părăsit? De sat nu-l mai lega nimic, plug ori coasă, femeie și copil. Atunci? Aici, lumea lui; iarbă berechet, pînă dincolo de opinci, pește, punea dimineața coșu orb și-l scotea la prînz ochi cu roșioară și regină, numa bun de aruncat în ceaunul ce picotea mereu sub crăcane — vreascuri, Bărăitaru era doar la o aruncătură de băț. Mai tu ouă de zburătoare, pe care le jintițăia la ceaun, mai tu o copită cu fîn ori trestie, în fine. Treaba cea mai cu rost în capul Puienarului era că oile se ciobăneau singure, că de-al dracului, mîrîiseră unii în sat, își ridicase surla chiar unde limba de pămînt se tăia cu arătura. Pînă aici, la arătură, era stăpîn, el descoperise locul și pînă la urmă se înfrățise cu el, venindu-i adicălea frate-de-pămînt, tot așa cum ai zice la noi frate-de-cruce, frate-de-mînă ori d-alde alte frății care se legau atunci în lumea alor mei.

Dincolo de arătură era o altă lume, pe care Puienaru se împotrivea s-o cerceteze și mai ales s-o înțe-

leagă. El era cu Puieneanca, altceva nu încăpea în capul şi în rostul lui. Pornea oile dimineaţa din storişte şi seara astea se întorceau cu ugerile pline. Unde să le piarză? În dreapta, Cioranu; la cap şi la stînga, pînă la prispa bordeiului de iarnă, Greaca. Şi-apoi cîinii, cîini zdraveni, ciobăneşti care-i păzeau nu numai oile, mînîndu-le încolo şi încoace de pe margini, ci şi îmbucătura. O zi întreagă de-ar fi lăsat masa singură în mijlocul storiştii, i-ar fi dat roată şi nici musca nu s-ar fi apropiat, darmite picior străin!

...Ierni bune s-au vînturat peste Lie. Dacă mai venea prin sat? N-am idee, că nu l-a văzut careva anume şi nici bănuială n-am. Se împămîntenise acolo, ca un copac rupt de pădurea lui, mînat bezmetic încolo şi încoace de cîrdul subţiat; să mai fi avut, cînd i-am luat eu ultima oară urma, vreo zece, cinşpe oi şi un ţap uriaş, care ţinea fruntea, mereu cu bundra Puienarului între coarnele vîrtoase.

Cu ţapul ăsta a mai fost o poveste. Văzînd Lie că i se apropie sorocul, prin cine nu ştiu, a dat vorbă în sat că dacă el, mai ştii, îl lasă lui frate-meu. Şi bîta cu cuţitul dacă-i fac trebuinţă. Astea n-au mai ajuns la frate-meu, dar ţapul l-a avut în fruntea cîrdului pînă mai încoace, şi l-ar mai fi avut dacă s-ar fi prăpădit de moarte bună. Acu vreo două toamne l-a rătăcit, pesemne, şi cît l-a căutat nu i-a mai dat de urmă. Primăvara, de-a înţepat colţul ierbii, a plecat după obicei să caute locuri bune de tocmit. Şi să vezi, a găsit ţapul! Vorba vine, nu mai rămăsese din el decît coarnele alea uriaşe care ţineau şi-acum la păstranie bundra lui frate-meu...

Ce mai, secase cheagul Puienarului; pînă şi cîinii erau alţii, mai mult cotăi, cu jîjău la gît ca să nu pişte pe ăia care luaseră baltă în stăpînire nouă, schimbîn-

du-i înfățișarea și buruiana. Era o vecinătate mută, ferită și mută ca între două tărîmuri cu legi și rosturi neîmpăcate.

Pînă într-o primăvară cînd un tractor a cîrmit spre Puieneanca, păcănind surd în adîncul Bărăitarului. Lie a rămas o vreme năuc, pierdut între cer și pămînt, ce se învîrteau cu el ca-ntr-o tarbacă oarbă. Tractorul venea, venea, icnind scurt în pămîntul care nu știuse niciodată mușcătura fierului, tăind brazdă după brazdă cu nevăzute cuțite din ființa lui rătutită. Și-așa, ca într-o nălucire, ba cu rîcă și dușmănie zic unii în sat, s-a pomenit cu cuțitul ridicat, ca pentru fiară, c-o snagă ce nu și-o mai recunoștea. Tractorul, l-a văzut, nu l-a văzut, l-a scos cu brazdă cu tot ca pe-o cioată, întorcînd chiar în mijlocul storiștii, în urletul a pustiu a cotarlelor. Lie, neputincios și cu sufletul sfîrșit, s-a tras mai apoi spre grindul cornăcit și sterp de la capul fostei bălți.

În primăvara aialaltă, tractorul i-a dat iară urma; a sforăit cît a sforăit, mai mult a hîrjoană, dar sus, pe grind, n-a mai încălecat. Că n-a putut, că n-a vrut, oricum, pentru Lie totuna. Iar primăvara ce-a venit, mînată dinspre Dunăre mai devreme, l-au găsit din întîmplare. Un stîrv uscat sub bundra roasă de zăpezi și ploi, cu capul sprijinit pe-o buturugă.

Cocoșul, ăla mare și roșu pe care i-l împărțise baba Ștevia, semn de recunoștință că-i lăsase casa pesemne, ca să fie noaptea și lîngă el un suflet, ciugulea gîngănii dezmorțite. Încolo, cerul murise peste Puienaru și Puieneanca lui.

Și cum nu mai avea pe nimeni, i-au îngropat oasele aici, tot pe grindul cornăcit și șui, unde acum, i-am dat și eu urma, e o căsuță poștală pentru oamenii fermei, bătută cu piroane groase pe un trunchi de salcie

retezată, sub care o mînă nedată bine cu scrisul a săpat vorbele astea: „Aici odihneşte în pace Lie Puienaru". Iar în zilele de sărbătoare, la capul lui, sub trunchiul cu cutia poştală, fumegă o ulcică cu tămîie. N-am părere cine şi de ce l-ar pomeni...

PÎRJOLUL

Stau cu bîtu Bichiroi pe prispă. Cam în acelaşi loc, spre aplecător. Cum picam în sat nici n-apucam bine să-ntreb de el şi uite-l, ca acu, se şi înfăţişa, mijîndu-mă de departe cu palma streaşină la ochi: „eşti tu, bă nepoate, ori veni altu? Ia să te văz!" Şi tot cu bidonul lui de infanterist plin cu rachiu să mai afle „cum stăm cu lumea!".

...Nimic nu se schimbase. Ca să vezi, soarele apune către tîrg tot prin ăi doi salcîmi dinspre Ruse Şomîrlie; îl duc cu ochii pînă se prelinge dincolo de zatie şi ziua începe să moară pe prispă.

„E, nepoate?" mă toarce bîtu cu privirea...

Aţipim aşa o bună vreme, gîlgîind pe rînd bidonul. La fel ca şi de alte dăţi, să-i fac moşului hatîrul, îi caut urechea: „bună bîtule, mai bună ca anţărţ" şi plescăi lung, a plăcere. „Bună, bună nepoate, molfăie el, că-acu pusei şi ceva zarzăre şi-i dete mai mult alcul!" „Puf!" strîmbă frate-meu, că se trăsese şi-ăsta lîngă noi, „iar te bagi bă în politică?!" Aşa-i zice ori de cîte ori bîtul amestecă în limbă vorbe străine satului...

Cînd, deodată, dinspre fîntîna moşului, mare hărmălaie! Uruit de roţi, hămăit de cîini şi volbură de ţărînă, d-o aud pe tuşa Goarna, de la drum beştelind că i-a intrat praful în iahnie. „Zănatecu ăla de Paiaţă,

se vede că iar încură caii!" — cată spre mine bîtu și iar pupă moale bidonul, flocăindu-și mustățile arse de tutun prost...

Ahaa... Îl știu bine pe Paiață, și zvîcul i-l cunosc. De-atunci, de cînd cu focul avea beteșugul ăsta. Și uite c-așa rămăsese. Cînd îi cășuna, numa ce-nhăma, că-l lăsase șef de atelaj, și încurca caii prin sat pînă-i făcea clăbuci. Oamenii tot îi strigau în urmă: „ține-l, bă, că nu și-a dat cota!", dar el parcă nu-i vedea, plesnea biciul și juca hățurile cu priviri nebune... Cum să uit?!

...După ziua aia de pomină, să fi avut vreo șapte ani, cu mintea pîrjolită de frică, m-am pișat în pat și mama îmi spuse că iar am cătat pe pereți. Mă ridicam în picioare, cu ochii beți de vise și-ntuneric, și căutam ca orbu pe pereți, dracu știe ce, că n-am găsit niciodată! Boala sau ce era, nu țin minte să mă fi arătat la doctori, venea cam de la vreo cinci ani, cînd, în plină noapte, au dat buzna soldații după rechiziție. Noaptea mi se învîrtește și-acum nelămurit și dureros în ochi, ceva anume nu mai știu, dar e sigur că de-atunci eu rămăsei cu cătatu pe pereți și curtea fără vacă. „Om mînca și ștevie, maică, numa tac-to să se-ntoarcă!" mă liniștise maică-mea atunci, trăgîndu-mi căpătîiul alături de al ei.

Am cătat și-n noaptea aia, după ziua dintîi a Paștelui, cînd arsese o uliță-ntreagă în sat. „Învie Isus și uite că o uliță muri", am zis eu mai încoace, cînd legam mai multe vorbe-ntr-un tei. „Aida de, nu huli!" mă repezise Prunoaica, făcîndu-și cruci mărunte, cu vorba încreștită după mine: „iartă-l Domnică, pupa-ți-aș tălpile, că e mic și n-are minte!" Cei cu gura pișcă o țineau morțiș că vîlvătaia a plecat de la mîna lui Mahînă, nume zbanghiu și afurisit în satul nostru. Alții, „'nț!...

semn rău, de sus, că tare ne-am mai păgînit!" Cată și înțelege!

Atunci cînd a dat vestea, cam odată cu clopotul bisericii, eram la dulapuri, cum e pe la noi de Paște. Că și-acum numai la gîndul ăsta mă tot învîrtesc în ochi cu satul împodobit de sărbătoare, și-ntind mîna gata, gata s-ating hora. Se făceau la Titirică, la curmeziș de drumuri, drumul dinspre rudărie și al tîrgului, aici se ținea și hora. Flăcăii se adunau pe prietenii și ridicau dulapurile care de care mai cu moț. Doi drugălăi din pădure, tocmiți din timp cu pădurarul, puși cruce și așezați pe-un bulumac țineau în cele patru brațe policioare. În astea își suiau flăcăii noștri mîndrele, iar dulăparii, cu caschete soldățești pe sprînceană, cu mușcate roșii la urechi și cu țignale-n gură, le învîrteau de mama focului, mai, mai să le dărîme sub povara trosniilor de salcie din care-i făceau umbrare.

În ăst timp, finul Teluș țiganul — ăl de-mi mîncă mai încoace o putină de brînză tot făcîndu-se că-mi repară o galenă, da „de, bre nașule, noi din ce-am mai trăi dacă nu s-ar găsi și printre voi blegi ca dumneavoastră" îmi zisese el cînd i-am cerut socoteală — ținea hora din scurt cu vioara nădușită și cu ochii după salbele fetelor și sfîrcurile-nmugurite ale cămășilor. Îi țineau hangul, cînd mai tare, cînd mai încet, frații Gogotei; unul la țambal și altu la contrabas...

D-alde noi, ăștia mai mici, porniți de dimineață de-acasă cu cămășuțe albe, izmene cu bagadele și liliac la pălării, ne puneam p-un ou roșu în policioare, unul într-o parte, altu-n alta și tot trăgeam cu ochii la ăi mari care se drăgăleau. Flăcăul cu mîna peste umerii fetei, jucîndu-i-se drăgăstos cu mărgelele de la gît, asta, roșie ca racu și cu ochii-n pămînt, că de, se lăsa în miezul zilei. De duminică și pînă marțea ținea dulapul

la noi, c-o lăsam pe săraca maică-mea și fără cuibare în coșuri tot dînd ouălele la dulăpari ori bulgarului ce vindea înghețată, el cu toată familia lui.

Atunci, în anul cînd cu focul, a ținut numai prima zi, spre prînz, cînd a sărit vestea și satul s-a repezit îmbulucit într-acolo. „Arde, arde, bă, cică la Șaie!" Eu, buimac, în urmă, cu picioarele scurte de frică! Cerul se-nroșise spre fîntîna moșului, iar ulița noastră se făcuse îngustă și-necăcioasă de alergătură și sudoare. Căldările și donițele alergau din mînă-n mînă, pălălaia frigea ochii, gardurile trosneau, coșarele îngenuncheau peste dobitoace înnebunite ce nu-și putea rupe legăturile, iar orătăniile zburau cu vîlvătăi în aripi, de ziceai c-a venit iadul pe pămînt.

Clopotul nu mai avea glas, or ăla de-l trăgea n-avea putere. Lung și jalnic, mai ceva ca la îngropăciune de om ales, daang, daaang! bătea și cel de peste Dunăre, tot clopotul nostru, luat printr-o împrejurare ce mi-a ajuns mai tîrziu la ureche, dar drept să fiu nu i-am dat nici acum înțelesul. Cică în frăția contrabandiștilor care nu ținea seama de graniță, așa am dezlegat eu firul, ar fi venit odată o mare rîcă dintr-o pricină anume la împărțeală. Piept se pare c-au dat în Leanca — un pui de insulă la juma de Dunăre, pe care o ghicise hăt încoace pădurarul, Pue Vîști, cumnatul adică. Și-i dete numele soru-mii Leanca, motiv pentru ai satului să-l ia la vale: „uite bă, o făcu și regină, castel îi mai trebuie!". Cum n-o chitise nimeni pîn'la el? Poate unde pe vremea aia era loc berechet, de nu-l puteai cuprinde nici cu ochii nici cu picerile, și d-aia zic eu că locul își ferise chipul, tăinuind (cum am aflat mai tîrziu) pe contrabandiști — c-aici își aveau sălașul. Treceau de la noi, treceau de dincolo și se-ntîlneau pentru sfat și împărțeală. Cine să-i bănuiască? Leanca era ascunsă privirilor de-un

cot ascuțit al Dunării dinspre Lungu, nevăzut de nimeni, că noi știindu-l una cu pădurea o luam mereu pe la Folanu. Cînd dăduse cumnatul Pue de insulă, urmărea niște porci mistreți care-i hăcuiseră porumbul prin pădure, rămase prostit de-atîta bogăție. Parcă doar ce se crăpase gura raiului și cineva o aruncase pe pămînt să se minuneze oamenii. Iarbă multă și deasă, naltă pînă la șolduri, păsări nemaivăzute, cîrduri, cîrduri de căprioare. „Că m-am gîndit s-o țin ascunsă și să mă trag aici cu baba la bătrînețe", spunea Pue mai tîrziu, cînd Leanca ajunsese de nimica și nici soru-mea nu mai vrea s-audă c-are nume pe Dunăre. Dar după ce-o găsi, trei veri tăiaseră lemne ca apucații și două norme făcu Pue Viști pentru care primi și-o medalie de la ocol. Atunci, nu mai știu cine găsi un galben — și nu trecu toți Dunărea în Leanca? De-i aflară oamenii legii, o dreseră c-au venit după mure de rug, o împărăție! da' de găsit nu mai găsiră nimic, ba goniră și mîndrețe de căprioare ce se puiseră aici în tihnă și iarbă plăvaie. Ce spui eu se petrecuse mai încoace. Atunci cînd deteră piept contrabandiștii, lucrurile ar fi stat cam așa: ăștia, după malul nostru, s-au rupt luînd pe nebăgatelea de seamă tot cîrdul, cică o herghelie de cai. Aialalți de s-au văzut înșelați și fără putință de a-și întoarce partea au înghițit în sec, dar într-o noapte cu viscoi, cînd Dunărea era înghețată bocnă au trecut și ne-au luat clopotul pe sănii. Clopotul nostru, o mîndrețe, care daaang, daaang, se tînguiește acum cu jale și-a neputință de pe malul celălalt...

„Bă! — și eu sar — e, cum mai stăm cu lumea — mă toacă bîtu. Or te coconișii și tu?" Îl simt, dar nu-l văd, în ochii mei pîrjoliți de amintiri nu mai e loc pentru el.

Peste Paianță sfîrîia tinda, c-o dată s-a repezit drept în gropana porcilor, cu focul în spinare, apoi negru

ca un drac, cu privirile plesnite, a luat-o nebun, spre marginea satului. S-a-ntors cu căruța lui cumnată-său Citirică și uite-așa, cu două putini, a tot cărat Paiață apă pînă noaptea și-a-ncurat caii cum îi încură și-acum pînă cînd dau stelele.

Iar focul nu s-a potolit pînă n-a ieșit cu uliță cu tot din sat. Și nu știu cum s-a făcut, că n-a trecut mult și-a venit o ploaie din senin spălînd locul și aducînd fîntînile la semnul de mai înainte.

După o vreme a venit anchetă, dar n-a găsit pricină sigură de unde plecase focul, ori ar fi găsit-o, la Paiață, adică el n-a stins jărăgaiul de la bălegarul ars de sărbători.

Mai încoace, că mîna ar fi fost a lui Mahînă, vecin cu Paiață — c-așa devine problema, vîntul bătea dinspre el și ăsta, vezi bine, s-ar fi răzbunat pentru o socoteală strîmbă într-o afacere cu Paiață. Adevărul e că după aia Mahînă n-a mai fost om. Unii ziceau că de la foc l-a picnit, alții...

Era cu frică-n sat Mahînă ăsta! Îl ocoleau și cu deștu și cu vorba. Caii de dispăreau — el, poate, ne luă pe Bălan, de ne strică înțelegerea cu Băsău — la el căutau; porcii din baltă lipsă la răboj, tot la el dau, da' pînă aici! Pe cît d-al dracului era, de-i fereau toți drumul și fața, p-atîta teamă de trăsnete și fulgere avea, așa cel puțin se zvonea. Odată, cică era cu neastă-sa, Veta lui Petrache, la sapă, pe Leși. Și numa ce-a dat să crape cerul țăndări, că de frică Mahînă a intrat sub poalele ăsteia. Veta, a dracului muiere, cocoțată pe grumaz, i-ar fi zis: „Dacă nu-mi spui cu cine te-avuseși și cu cine te ții, aici îți pui crucea!" Mahînă, de-acolo, de sub poalele nebunii, i s-ar fi spovedit cu toate muierile ținute, ba și cu alea de-avea de gînd. Știa Veta ce știa. Știa de altfel tot satul: Că Mahînă

avea multe ibovnice şi Veta nu le dătea rostul şi mai ales astîmpărul după omul din curtea ei, că mi-l ţinea tot într-o albiturâ şi cu păuniţă la pălărie.

Eu ştiu? Mie unu nu prea-mi vine să cred. Adică, cum? Om ca ăsta, de umbla noaptea-n hăţişuri cu mîna goală, chiar să se teamă de trăsnete şi pînă-acolo s-ajungă să se dea ca o cotarlă sub poalele nevesti-sii?

O fi, n-o fi, după foc n-a mai fost om. La mîncare nu căta, uitase de rost şi de nevastă, iar de ieşit seara-n sat, nici pomeneală! Nici de primenit nu s-a mai primenit din ziua aia şi lumea zicea c-ar fi avut o arătare în vis sau o închipuire. Şi-i crescuse barba mare, mare şi-ncîlcită de ne băga în sperieţi pe toţi copiii din vecini cînd se arăta sfîntul spre vale, c-aşa-i zicea acum lumea, scuipîndu-şi în sîn, sfîntu' Mahînă.

El părea că nu vede pe nimeni; ţinea desculţ bătătura-n sus şi-n jos, cîtu-i ziulica de mare, cu ochii aiurea, după nu ştiu ce. Ai lui, oameni cu rost, ştiuţi şi-n alte sate, au vrut să-l arate la ceva doctori, că de la o vreme scuipa şi sînge, dar el a cîrmit fără vorbă şi-l lăsară în pace.

Cu timpul l-au uitat. Toţi. Pînă şi Veta. Îşi făcu într-o seară legăturică numai cu ale ei şi plecă la tat-so Petrache, că se săturase — muiere tînără şi aprinsă — s-aibă lîngă ea un stîrv, năclăit de floacă şi putoare.

Cînd a răposat, spre primăvară aialaltă, l-au înmormîntat cu vază şi belşug. Patru cai i-au pus la căruţă, neştiuţi pînă atunci. D-aia ziceau gurile slobozite acu că i-ar fi ţinut feriţi în baltă şi lăsase cu limbă de moarte să-l îngroape cu ei, gătiţi de sărbătoare, apoi să fie băgaţi pe poarta lui Paianţă, cum se şi făcu.

Eram cocoţat pe gardul de la poartă şi l-am văzut bine cînd îl duceau. Era şi Veta de faţă, toată-n negru,

iar Paianță îi ținea caii de căpăstru. Cum era acolo, în coșciug, printre velințe înflorate, arăta a icoană, așa mi s-a părut Mahînă! Se duse și lumea îl uită de tot.

Ulița? S-a făcut la loc, numai acareturile s-au tras mai spre deal, către Dunăre, c-au zis după aia că pămîntul de la vale tot blestemat rămîne chiar dacă Mahînă murise ca un sfînt. Acum, casele au mai îmbătrînit și mulți s-au dat la tîrg pe la alte munci.

Numai viile sînt tinere.

Tinere și arătoase, suite pe araci, de teee duci așa cu ochii printre rînduri pînă-n Dunăre și hăt mai încolo. Le tot urc cu privirea cu ochii mici ai bîtului după mine: „E, bă, cum mai stăm cu lumea, auz?“

STRIGAREA

În anul ăla am lăsat sec mai devreme. Mama pusese masa-n odaie, ca de sărbători, şi tot ne zorea — „ai bă, băgaţi odată în voi, s-auzim şi noi strigarea!“

După ce mîncarăm, frate-meu puse capac la toate, smiorcăind după genunchiul lui taică-meu: „acu ar fi bun îşte vin!“... „Oameni ne-ai făcut, bă“ zise tata, şi-l aruncă de-a berbeleacul cît colo pe rogojină.

Mama strînse masa, deretecă. Eu, mai calic din fire, avusei grijă să-ascund un colţ bun de plăcintă sub căpătîi; dacă m-apuca ghiorăiala peste noapte? şi hop, mă rostogolii în pat, de-o făcui să sară la mine cu vorba ştiută: „bă, să-ţi tocmească tac-to un cur dă lemn, că tare pucios mai eşti!“...

În fine, putea să vină strigarea, cum e la noi de Lăsata-secului.

De noapte se pusese bine. Oniţă aprinsese sub şopron felinarul să-i păzească vinul. Se-nvăţase minte, vezi bine, că anul trecut, tot de noaptea asta, găsise butoiul fără cep. Dinspre fîntînă, ţipenie — picotea şi ea ca babele după rugăciune.

Taică-meu, după fel, ieşi afară să mai dea o roată pe la vite, ăştialalţi, ţîmboi pe la ferestre.

Nu dură mult, cam după ce-l auzirăm pe taică-meu cotrobăind pe întuneric la vadra cu apă din tindă, că-l

ardea boiaua la ficaţi, şi-o dată dinspre fîntîna moşului noaptea se lumină de strigări.

Şi-auzirăm, cîte auzirăm, că maia Prunoaica se tot crucea, bătîndu-i cu vorbe grele: „spurcaţi mai sînt, maică, ptiu, lovi-v-ar sfîntu!... uite că trăii s-o mai auz şi p-asta!"...

...„P-aia o ştiţi, băăă?" — urla unul, cred că de sus, călare pe cumpăna fîntînii. „Care, băăă?", venea rostogolit răspunsul de la altă fîntînă, adus încoace de pîlnia mare din tablă cu rostul ăsta făcută: „Putinicii-n bătătură, i-a ajuns burta la gură"...

O ştiam pe Floarea Putinicii şi acu îmi dătui seama că n-o mai văzusem de pe la tăiatul cocenilor. În sat, unii ziceau că e bolnavă, că mă-sa a adus-o pe Ghiocioaica să-i taie de lingoare, dar nimeni nu ştia ce şi-n ce fel cu ea.

„Mai dă-o-ncolo, c-aşa-i trebuie", cotcodăci soru-mea aia mică, parcă atinsă că n-o strigaseră şi pe ea, ce mai nas ţinea la horă, uite-atîta!"... „Tacă-ţi fleanca, fă, o repezi maică-mea, nu-i purta tu dă grijă! Are tac-so opt pogoane şi-o salbă de aur dă-o bate la călcîie, başca icuşarii care cîntă-n urma ei!"

„Bă, veni dinspre fîntînă, are Voinea o fată ş-a rămas nemăritată; creşte oi, creşte mioare, dar tu ioc învelitoare!"... Ăsta, Sucală, era taică-meu, că rămaserăm muţi o vreme, fi-v-ar pipotele!, c-apoi să ne vină inima la loc. N-o brodiseră, or n-avuseseră timp să afle-ai dracului, că doar ce, cu o seară mai înainte fuseseră în casa noastră împeţitorii, Băsău cu-ai lui s-o ceară pe Leanca pentru Crăcănete. Fecioru-său ăl mic, că ăl mai mare, Ciulae, era prost din fătare. Deşălat şi cu faţa arsă de vărsat de vînt era Crăcănete, că-i ziceau unii pe la horă „bă, Crăcănete, mă, de te-oi însura, fă-te cu faţa la perete!"...

Băsău cu ai lui picase spre seară, după ce trimisese vorbă dacă-i primim împeţit. Cum nu? — şi taică-meu, pentru timpul ştiut, îşi chemase şi el ceva neamuri, da' baza cea mai mare era la unchiul Antone. Cînd deteră gata o vadră de vin, sporovăind de-a-mestecatelea, intră în vorbă unchiul Antone: „bă, da' de ce veniraţi voi la creştinu-ăsta, că nu spuseraţi?" Aşa e unchiul Antone, tăiat dintr-o izbitură, cu vorba ţeapănă. „Păi, asta e, zise Băsău. Al meu vrea s-o ia pe Leanca!" „Care, bă, chicoti gros unchiul, ăla prostu?" „Ăl mic, bă, şi la o adicălea ce-ai tu cu el, că tot din mine e... c-aşa vru Dumnezeu!"... „A vrut, bă, nu-l scăpa unchiul Antone, pentru Crăcănete!"

Bună judecată, gîndii eu, socotind în minte: pe lîngă pămîntul ce i se cuvenea ăstuia din frăţia schiloadă mai avea Băsău şi maşină de dărăcit, singura în sat. Bănet, nu glumă! Tot satul dărăcea la el, care pe lînă, care pe parale, că de-altceva Băsău nu ducea lipsă.

Şi-ncepu împeţitul, mai întîi moale, fără vorbe adunate cu vreun rost, ca şi cum ei n-ar fi fost de faţă, ori despre altcineva vorbeau, ca odată Băsău, care zgîrma lipitura proaspătă a odăii cu ciocul opincii, numa să reteze: „Ce dai, bă, fi-ti?"

Taică-meu, care crez eu îşi făcuse socoteala asta de mii de ori în gînd sau vorbind singur pe cîmp, mînat încolo şi-ncoace de anotimpuri, rămase cam încurcat ori se făcea: „Ce să-i dau bă, că le are pe toate de la Dumnezeu, iote ce mîndreţe de fată! Leanca, unde eşti, fa?"

Soru-mea îşi făcuse vînt în tindă s-o ajute pe mama la d-ale gurii, da' pui mîna-n foc că era băgată cu capul în clanţa uşii. Cum nu se arătă, împeţitul curse cam tot la voia lui Băsău. „Auz, bă?"

Taică-meu, dete mai tot ce avu: oile, o parte, că de-aici începuse tocmeala, şi patru căruţe ţepene cu ţoale pe număratelea: plăpumi, velinţe, căpătîie, perne, ştergare pînă la călcîie pentru toate neamurile lui, două pogoane bune, „unt bă, nu alta, alea de la Peştele-gras, şi-o vacă pă deasupra bă, să le aibe copilaşii lapte de la mine!" „De unde vacă?", sării eu prostit de-a binelea, că de cînd cu bivoliţa ce se înecase cu cinci ani în urmă în Dunăre nu ne mai cursese lapte-n putinei. Taică-meu se-ncreţi: „stai bă în faşa ta, c-acu vezi pă dracu!" Adică, înţelesei eu, vaca urma s-o cumpere. „Da să fie de prăsilă, zise Băsău, îţi dau eu un nume de la deal! Şi calu bă, îl vreau pă Bălan"...

Al dracului al lui Băsău, toată znaga ne-o lua şi mai era şi ciupit de vărsat, c-o să rîdă copiii de mine pe la poartă! „Mai lăsaţi bă şi voi ceva, îndumică vorbă domoală unchiul Antone, fata e boboc, nu alta, că de vrenică, o ştiţi..." Şi mai apăsat, cu ochi mici la Băsău: „la ăştilalţi v-aţi gîndit? Or nu vedeţi că are patu plin?" „Am zis!" încheie Băsău şi se ridică a plecare.

Se făcuse linişte. Noi, pe pat, Băsău cu mîna pe clanţă, ai lui, în picioare, lîngă uşă — „e, atunci cum rămîne?" „Să fie într-un ceas bun, bă neamule, îi înseninâ tata, întinzîndu-i mîna, şi cu sănătate, că le-om pune noi la loc!" „Asta da vorbă — veni de-acasă Băsău — atunci pă cînd nunta?"

Şi-o puseră a doua duminică după Paşte, iar naş să le fie unu adus de el, geambaş de cai, cunoscut pe toată Vlaşca „şi d-o să fie bine, mai zise Băsău, le-o aducem şi pe Lătăreaţa, n-o face ea nazuri, că veni anu trecut şi la alde Bănică!"

Tata plecă cu ei spre poartă în hărmălaia cîinilor, iar noi, ăştialalţi, rămaserăm goi şi pustiiţi.

Rău, rău, ne părea de Bălan, mîndreţe de cal. Îl cumpărasem de la nişte mocani, pe 20 de duble de porumb pline, că era doar mînz nescopit. Şi se făcuse în curtea noastră o podoabă, că dacă sorî-mea n-ar fi fost aşa de chipeşă, parcă le-ar fi dat unora să-mpungă. „Ca să vezi bă, al lui Băsău se-nsură cu calu lui Sucală ! Ce mai, cu Bălan ne lovise pe toţi ! Pus la ghiociul ăl nou, de-l tocmise taică-meu la Chirnogi, necheza cum intra în sat, de şi săream să deschidem porţile.

Asta fusese ambiţia lui taică-meu de cînd mă ştiam eu şi mult mai demult, să-nhame cal alb la ghioci cîntător, scris cu păsări şi flori.

După ce Bălan a fost scopit, a adus la oişte şi pe Murga. I-am numărat coastele cînd a intrat cu ea în curte, de-a făcut-o pe Prunoaica să zică o vorbă ce mult a răscolit-o încoace. „Cum făcuşi, maică, de te pricopsişi cu căzătura asta ?" Avea Murga greabănul ros de rapăn, că mai mulţi ani fusese de caraulă la un regiment de tunari, ba făcuse şi războiul. Spre vară s-a umplut rosătura de viermi şi taică-meu, după ce încercase toate leacurile, o lepădă în Bărăitaru, luîndu-şi gîndul de la ea şi de la banii aruncaţi de pomană. Cît de mare ne-a fost uimirea primăvara aialaltă cînd Murga a intrat încurîndu-se prin curte, cu pielea curată şi întinsă parcă era rimonta Arhanghelului, nu mai spun ! Am fi avut-o şi-acum pereche Bălanului, da uite că rămăsese singură la oişte !

Toată noaptea de Lăsata-secului l-a plîns frate-meu pe Bălan ; doar se fătaseră în aceeaşi lună şi făceau mare frăţie. Cînd era de-o şchioapă, lua scaunul cu trei picere, venea la iesle şi se făcea una cu el. Îl ţesăla, îi punea lînă roşie la căpăstru, şi tot îl îmbuiba

cu cotolani de porumb, c-o făcea pe mama să-i strige de pe prispă: „bă lighioană, noi ce mai mîncăm, ai?" Şi de-i termina taoleta, cum zicea mai încoace, peste ani, punea picerile-n căpăstru şi hop, i se urca-n spinare, cîntînd cît îl ţinea gura: „Bălănuş, bălan, bălan, fă-mă tînăr cum eram, cînd eram în vremea mea, şapte fete mă iubea" — cînta, cînta şi făcea braţele a armonică în veselia şi mîndria Maii care nu mai tăcea: „mînca-l-ar mama de haiduc, om mare o să ajungi tu!"

Da' uite beleaua! Cînd s-a sculat tata dis-de-dimineaţă şi-a căutat după rost la vite, ia-l pe Bălan de unde nu-i. Îi rămăsese doar căpăstru, unu din piele neagră, lustruită, bătut cu ţinte albe. Noi, toată casa, plîngeam ca după mort, mai ales frate-meu, că nu mai ştiam cum să-l potolim.

Taică-meu umblă zile bune, cînd la deal cînd la vale, fără mîncare în traistă şi fără veste-n urma lui, că ne băgase la frici.

N-o mai păţisem? Atunci cînd plecase să tocmească ghioci tocmai la Chirnogi şi căutasem cu privirile fripte în drumul lui zile bune; trecu vremea după socoteala lui, trecuse şi după a noastră, dar nimic. În suflete ne intrase moartea pe jumătate; stam cu masa pusă, candela aprinsă, şi cu ochii lipiţi de fereastră.

Atunci, a patra zi, spre amurgeală, apăru şi tata. Dete mai întîi pe la vite, le căută mulţumit rostul, apoi intră în casă şi după ce zvîntă masa sub ochii noştri, aflarăm ce aflarăm.

Cînd s-o taie spre Prundoaia, un crac scurt şi-ntors din Greaca, numa ce-i dete roată, că nici nu văzuse cînd, o haită de cîini mari, cu ochi răi feriţi de floace. Înţelese că erau ai lui Baicu, boier peste ciobanii din Vlaşca, stăpîn peste cîteva mii bune, cu afaceri pe picior mare, chiar cu miniştrii parte. De vindea marfă, trăgea

tren pentru el anume la Comana și cu zilele-ncărca brînză, carne, piei, lînă și alte d-ale oieritului.

Baicu ăsta se purta ca la oraș, numa un brîu lat, bătut cu ținte de aur ce-i ținea din scurt burta groasă îl dădea altceva. Tata îl auzise după nume, dar nu-l văzuse niciodată, iar de venea cumva vorba, căta la el ca la un arhanghel.

Cîinii ăstuia îi dătuseră roată, patruzeci i-a numărat el, toți flocoși, cu piepturi late, fără jîjaie, nu se știa pe-atunci de-așa drăcovenie — că vorba lui frate-meu, „cîinele, bă, așa să știți, să fie lăsat să fie cîine!" — și cu urechile din scurt retezate — „că doi de-aveam, om mă făceam", o tot ținea taică-meu, ștergînd fundul străchinii cu dumicați mari de mămăligă. „Ce mai! Și cum vă spui, mă lăsai la pămînt, pă burtă, bă, pă burtă, ca la război, și stătui așa, ciurciumiș, cu haita roată în jurul meu, pînă veniră cîrdurile la mulsul de seară și umplură pămîntul, Doamne, așa de dese erau!".

Atunci îl scoaseră ciobanii dintre cîini și cum era spre seară, îi ajută la muls: „mulgeau bă în căldări și puneau direct în putini de fier" și rămase aici peste noapte. „Da mă scîrbii bă, zău mă scîrbii, c-ai dracului numa ciobani nu erau ăștia; odată se traseră la dormitoare și numa ce-i văzui îmbrăcați cu cămăși lungi, brodate pe la gît și poale, parcă erau niște ibovnici. Io căutai un bolovan de sare să pui capul și mă detei la aripa unui cîrd, după cum îmi era felul. De se făcu dimineață, nu mai rămăsei, c-aveam și eu rosturile mele, nu? Mă scoaseră bine din Prundoaia și-mi văzui de drum, mirat de ce văzusem și de ce era să pățesc!"

Acu, apăru la cîteva zile; pierit, cu barba mare și ochii duși în găvane. Nu se-atinse de masă și nici somnul nu-l găsi în pat. Maia Prunoaica se uită și-n

cărți, că pentru vite îi lăsase popa mîna liberă, dar nimic: „nimic, Niculae maică, parcă l-a înghițit pămîntul!“ Unii-ar fi zis că urmele duc la Ion al lui Nețu, alții nu, că la Mahînă, da-ncearcă să cați mai cu amănuntul!“

N-a trecut o săptămînă și Băsău ne-a trimis vorbă că strică înțelegerea dacă nu punem altul ca Bălan în loc. De cătrănit ce era taică-meu nici nu i-a mai dat vorbă-napoi. Cea mai tare a durut-o pe Leanca, sorî-mea, că-și pusese satu-n cap. Cum ieșea la fîntînă sau încolo, încoace, după treburi, numa ce-o încolțeau: „Leanco, fa, pă cînd nunta?“ „Auzișî? zice c-a lui Băsău a trimis la a lui Mite al Marinii!“ Asta da proastă din cap și de venea acasă tot într-un plîns o ținea, blestemîndu-și zilele. Dar n-a ținut-o mult nici pe ea nici pe noi, că spre toamnă l-a luat pe Pue Vîști, Grăjdaru pe numele lui drept. Trăsese vreo trei gloanțe cînd am întors războiul și-uite-l pădurar în sat cum neam de neamul lui nu se gîndise. Că pînă atunci pădurăria se moștenea din tată-n fiu, iar ta-so fusese un prăpădit de purcar, pus p-un rînd de țoale și doi purcei la cap de an.

Astfel, Vîști, cumnatu, era om bun, cu ceva-n cap și vrenic. Încolo, cu anii, de-atîta bănet ce dăduse peste el, de trei ori și-a mutat casa, cînd cu fața-ncolo, cînd încoace, de l-a făcut pe vărî-său, Citirică, să-i strige într-o zi, de peste gard: „pune-o bă pă rotile, să-ți fie mai ușor“.

Cum i-a intrat sorî-mea în casă, prima, aia bătrînească, a scos toate țoalele afară, grămezi, grămezi, le-a dus în fundul curții și le-a dat foc. Că uitai, Vîști, cumnatu, mai fusese însurat cu una care murise de oftică și stearpă pe deasupra. Asta, sorî-mea, om îl făcu, că se pui de cinci ori.

Crăcănete al lui Băsău, cînd cu colectiva, a încercat să vîndă daracul bucată cu bucată cuiva de la deal, dar l-au prins și doi ani a stat la răcoare. Acu, e om la casa lui, cu linguri multe la masă, iar dacă nu s-o fi schimbat ceva, e tot mecanic la moară-mună cu Profirescu. Cît despre Ciulae, frate-său, s-a înecat în Dunăre, încurcat în niște cînepă pusă la dospit, pe cînd căta scoici...

Bălan, dus a fost: „pe unde i-o fi lucind ochii?" zicea ăsta micu de cîte ori îl apuca dorul. La vreo doi ani am auzit că l-ar fi văzut cineva la tîrg, la Vălugăreni, călărit de un bulibașă cu pinteni de aur, mai încoace, că l-ar fi trecut Dunărea Petre Ciuntu, să strice cumva înțelegerea cu Băsău, c-ar fi avut pesemne cîrlig la sorî-mea. Ce mai știu eu e că păstrăm și azi căpăstrul bătut cu ținte albe, iar frate-meu cînd sare la Leanca, i-l tot scutură: „uite, fa, pupă-l, că te făcu cocoană; de nu rămînea gol, cărai mălai cu strachina la prăpăditul ăla de Crăcănete, vai de mama lui!"

C-da 5747 coala 4

BĂNUȚU

A murit într-o vineri. Și-acum, și e vreme de-atunci, zice satul că s-a isprăvit cum a trăit, ca o sfîntă. Unii chiar se grăbiră s-o pună pe pereții bisericii în rînd cu sfinții, dar s-a-mpotrivit popa, că și pentru sfinți, îi lămuri el, chiar dacă sînt sfinți și tot trebuie o anume dezlegare.

Fiertura au găsit-o ai mei uscată pe fundul crătiții cînd veniseră de la sapă ; n-avuseseră mult, doar o postață bună pe Leși. Semnul l-au dat orătăniile, s-au repezit hămesite ciugulindu-le călcîiele de cum au împins poarta. Pe prispă, nimeni, nici în tindă, ca în odaie să înțeleagă ce, și mama să dea țipăt de vită înjunghiată.

Îmbrăcată de sărbătoare, cu lumînarea scursă-ntre degete, bătrîna priveghea tavanul. Velința era trasă peste fereastră, oglinjoara din cui acoperită cu barișul, candela aprinsă sub icoane, iar bănuțul, bănuțul de aur, comoara bătrînei, prins la deget cu fir de borangic s-o petreacă dincolo, clipea vesel. Maia se murise singură...

Vecinii se cruciră : „nu se poate, leica doar ce trecuse pîrleazul după apă, cum așa ?“

O am și-acum sub pleoape. Slabă, îmbrăcată toată în negru, părea o umbră, un abur. Pășea ferită, cumva să nu ne-atingă. Sufletul i-l vedeam ; culcuș blînd ce ne îndumica tihnă și lumină nouă. Sub ochii ei, somnul

era vis cu flori dintîi şi pîine caldă. Ochi de stele, nemuritori.

...Zice Maia că în anul de-au dat străinii peste sat de ne pîngăriră codanele şi le luară salbele de aur că mergeau pe uliţă înşirate cu ele pe puşti, în anul ăla s-a prăpădit neica, frate-său cel mare, negustorul. Ăl mic, cojocarul, a murit mult încoace, cu războelul din Bucureşti, cînd deteră cu avioane...

Negustorul, Sava după naşu-său — ăsta hoţ de cai ce ţinuse ani buni drumul Vlaşcăi şi Deliormanului — n-avea nevastă şi copii, dar acolo o brumă de agoniseală tot strînsese. Vînturase lumea o vreme, apoi se-ntoarse în sat unde-şi ridică o tindă p-o odaie şi cu ceva parale încropite din drumurile lui neştiute de nimeni s-apucă de-nvîrtit negustoreală.

Marţi de marţi, zi de tîrg şi prin părţile astea, cu un măgar ce-avea un ochi scurs, trăgea către oraş. Seara, cu sacul plin de dulciuri, feştile ş-alte mărunţişuri pe care le vindea numa pe mălai şi peşte uscat, intra în sat cam pe la aceeaşi vreme — vestea ceasul satului. Sava, şontîc, şontîc — avea beteşug de mult la un picior şi poate de aia crez eu nu-şi amestecase zilele cu vreo creştină — măgarul înaintea lui cu călcătura frîntă.

„Cînd se prăpădi, maică, era în noaptea de Crăciun. De cu seară trecu pe la noi şi-mi zise să-i las fetele, pe alea mari, ca să fie şi la el sărbătoare. Mă-nvoii, era singur cuc şi mă prigorea sufletul de mila lui ; mai era şi învoiala de el potrivită ca p-a mare s-o ia de suflet şi să-i lase ei agoniseala. Mă ocărî tac-to-mare cînd veni, dar îi trecu... Mîncarăm ce dete Dumnezeu, eu mai robotii ceva, şi ne culcarăm. Ca pe la miezul nopţii numa ce să vină aşa, ca o răbufnitură, de ne-a

zgîlțîit geamurile, scoțînd cîinii de pe sub șirile de fîn.

„Ce-o fi, omule", am sărit eu rătutită... „Culcă-te, fa, muiere, om vedea dimineața de ne-om mai scula !"... și începu să sforăie, că-l firuii în sufletul meu. N-am atins geană de geană pînă dimineața, c-aveam, cum să-ți spui io, o presimțire, toată săptămîna mi se bătuse ochiul. Și-uite că se-adeveri ! De la nenica venise răbufnitura și pe el îl retezase. Cînd se culcaseră fetele, după ce le milise cu toate bunătățile de pe la tîrg, măiculiță, ce de mai bunătăți d-astea era pe-atunci ; roșcove, migdaluri, sugiucuri și cîte alea ! el, în loc să-și tragă capul obosit pe căpătîi, s-apucă să spargă nuci p-o ghiulea din războelul ălalalt, să facă împielițatelor alea alviță. Fier necurat în casa lui, îl prăpădi, maică, zob îl făcu, dă i-am adunat dimineața mațele dă pă pereți și căpățîna din pod, era musai să punem ceva în coșciug".

„Da fetele ?..." „Aia mare e mă-ta, aialaltă, tuș-ta Lina ; oțoaicele se băgaseră sub pat să dea iama-n damigeana cu miere a bîtului și d-aia le ferise ghiuleaua. Dete pîntecăraia peste ele, că umblai cu toate buruienile potrivite, da-mi scăpară cu viață !"...

Unde a stat casa negustorului multă vreme n-a fost nimic, unde și în urma lui rămăsese te miri ce. Maia, bătrîna, se prinde cu afurisenie c-a luat numa un bănuț de aur ; or alții făcuseră felu, or moșu era sărac, deși a umblat o vreme vorbă cu Prunoaica...

Mai încoace, Prună, tataricu, a ridicat pe locul ăla tot o odaie p-o tindă, unde-i zice-acu la Gurgumelu d-atita pomosteală în fața zăpoarelor. Casa asta, atunci la cruce de drum, i-a dat-o tușii cînd se măritase cu unul de-al lui Greceanu, ăla care cînd muri îi duseră talpa la muzeu, mare, cît o postață, că pîn'la el nu se pomenise așa minune ; fusese paznic la baltă, iar de-n-

drăznea căreva vreo stricăciune, călare să fi fost şi tot îl prindea.

Tuşa asta era de felul ei cam ţîcnită. Cînd merse odată cu Maia la cîmp au dat pe potecă piept în piept cu unu Stoian ce doar îi murise copilul. Bunică-mea, ca la d-alte astea : „Stoiene, maică-n sus, Stoiene, maică-n jos", să-i mîngîie sufletul pustiit c-o vorbă. Tuşî-mea, zdronc : „lasă, nene Stoiene, că eşti tînăr şi faci altu !"... „Grijania cui te făcu !"..., o poci ăsta şi se duse cu necaz la drum, iar tuşii aşa îi rămase porecla, cea mai lungă din sat : „lasă, nene Stoiene, că eşti tînăr şi faci altu"... Ţîcnită, nu vă spui eu !...

Cică ea, aşa a zis o vreme gura satului, dar vorba s-a potolit repede ca nepotrivită, ar fi dezgropat-o într-o noapte pe bunică-mea, că alde fii-sa, căţele bune de pus la jîjău, nu şi nu, că baba pusese mîna pe aurul negustorului şi-l dusese odată cu ea în mormînt... Mulţi se cruciră că pe la noi pentru aur nu se făcea moarte de om şi nici de alte stricăciuni nu se pomeniseră, nici pe vremea aia şi nici mult mai încoace.

Aurul nu-ncăpea în lăzile cu zestre şi nici la ciorap nu-l puneau. Era fala şi podoaba satului, jucat în hore, la vederea şi socotinţa tuturor. Poate şi de asta horele noastre erau cele mai bogate şi mai ochioase de prin jur.

Veneau şi din alte sate, dau marginea şi tot se minunau de cum săltau fetele sălbile în paşi mărunţi şi zvîcneau năbădăioase din mîini. Se dusese vestea şi pînă mai departe şi-uite că ne pomenirăm într-o toamnă cu unii care ziceau că sînt de la ziare şi-au venit la noi să ne dea public.

Să le fi văzut ale dracului nărăvite, cum îşi înfigeau ţîţele în aparate, şi-astea, ţaca, ţaca, năduşiră pînă se-nnoptă.

Dar nu trecu mult și ne pomenirăm cu alții, or tot ăia să fie fost că nu prea ne lămurirăm, veniți cu ordin și ștampilă, cică să ridice aurul.

„Cum să-l ridice, bă?" chițăiră unii; „uite-așa, îl ridică, te pupă și bună ziua" — explicară alții, „ori devine cazu să nu te pupe deloc, depinde de depandă!"

O parte din ei o mai suciră, o mai cîrmiră, dar nu-ncăpea scăpare. Scoteau frumușel poza și-acolo era trecut tot, negru pe alb, ce puteai face?

Primul îi predă Ion Știrbu, 13 în poză, 13 galbeni numără, unul cîte unul pe masă: „luați-i, taică, și ziceți bodaproste, mie unul nu-mi mai trebuie!"...

Om deștept, de ce să se lege la cap dacă nu-l durea?

Fii-sa murise de oftică și nici galbenii nu mai aveau cătarea de altădată, adică doi galbeni și luai pogonul!

Acu, alte vremuri!

Mai greu merseră lucrurile cu Panait Zlate. El, că mîr, că pîr, dar odată puseră ăia picioru-n prag și gata! Ca să vezi, simțise el ce simțise și-i schimbase pe 15 cai pe care-i ținea feriți în baltă. Pe toți îi luase de la un bulibașă care trecea cu cîrdul spre deal. Odată un fir, al doilea, îl descoperiră pe bulibașă în drum spre Argeș, și-unde crezi al dracului că-i ascunsese? Scobise oiștea căruții pîn'la cruce și-acolo avea galbeni cu sutele. Cine-ar fi bănuit că-ntre două mîrțoage care urcau dealu-n genunchi se ascundea atîta bogăție?

De se limpeziră treburile și mai trecu ceva ani, zicea Zlate cu oarecare înțelegere: „Ca să vezi, mă frati-meu, din pămînt aur făcui, din aur cai, iar din ăștia salam, adică tot în pămînt se cheamă că se duseră".

Cam de pe atunci horele noastre muriră. Nu mai aveau strălucirea și nici chichirezul de-altădată. Mai

rămăsese călușul. Dar din anul ăla cînd Marinoșchi, starostele, umblă o uliță întreagă și tot nu găsi usturoi împerecheat să urce-n vîrful steagului, se duse și ăsta.

Moartea bunicii cel mai greu l-a lovit pe taică-meu. Una că-l ținuse ca pe copilul ei și ăsta uitase de mult în inima lui că nu-i stătuse la sîn, alta că doar ce-i prăpădise scîndurile pentru coșciug puse de babă în ieslea cailor, rîzînd cumva de presimțirile ei, care, uite se-adeveriseră. „Mă Niculăiță maică, p-astea nu le mai prăpădi, se rugase ea, cînd taică-meu căra una cîte una să dreagă aplecătorul. Că-mi sfîrșii, maică, socotelile pă pămînt și tot mă cheamă omu meu. Vino, fa, îmi zice, să-mi usuci tutunul!" Taică-meu: „lasă, mamă, tu să fii sănătoasă, oi găsi eu dac-o fi să fie"... Dar găsi greu.

Cioacă, ăl cu gaterul, simți că e la nevoie și-i ceru un berbec, din ăi ciuli cu coada lată. Tata-i dete fără tocmeală, și-l simțeam noi c-ar fi dat orice numa mă-sa să-i iasă seara-n prag. Cînd venea noaptea de la oi, necîrpit cu săptămînile, cine-l simțea și-i ieșea cu primenelile-n ușă, nu ea? Cu noi, nu la fel?

De ne era mai greu, și-au fost și vremuri de-astea, pleca de la cîntatul cocoșilor cu coșnița pe mînă, la cimitir, cu împărțeli, cu ce se mai găsea, cîteva poame acolo, de prin grădină. Ne trezeam dimineața pe căpătîi cu pitișoare proaspete, cu covrigi și căpățîni de zahăr, sub ochii ei mulțumiți și sătui de pofta din ochii noștri. Cine toarse fir cu fir și bătu la război toată zestrea fetelor, c-a belit ochii satul cînd stivuirăm opt căruțe cu macate, velințe, ștergare, plăpumi și perne alese cu arnici? Nu tot mînuța ei?

Nimic de zis, și tata i-a dat respectul pe cît se poate, că prima dată în viața mea cînd am văzut un om pupînd mîna cuiva a fost el și-o făcea și cînd venea și cînd pleca la oi.

Acu îi făcu o înmormîntare ! Cu popii doi ai satului şi încă unu din Oinacu, iar la cap îi ridică stîlp de marmură tocmit la tîrg, împodobit cu singura ei fotografie, din tinereţe, alături de Prună-Căpraru, cînd ăsta era paznic la dig, pus cu ştampilă de Duca...

Nici nu i se uscase bine mormîntul că cineva i-l pîngări într-o noapte. Vorba grea căzuse pe tuşa Gherghiniţa. Eu, nu cred, cu toate că sora lor, a mică, de la tîrg, care-o duce zgîrîiat de cînd o ştiu, poate din duşmănie că ea n-avusese parte la casă, se jură pe vorba asta cu icoana-n braţe.

Cred eu că pînă la urmă şi la urmă tot finu Marin Ţiganu i-a făcut-o, că se firuise cu toţi de faţă în iarna aia.

Zăpada dăduse neaşteptat, multă şi grea, şi tata intră cu oile-n sat mai de vreme de Sfîntu Ignat, că alt chip nu era. Şi de cum intră în bătătură, Petruş, berbecul, ăl de purta numele mamii şi ţinea capul cîrdului căzu lat şi muri ; de gras ce era s-aprinsese tot înotînd prin zăpadă.

Tata zice că mai mişca atunci cînd i-a înfipt cuţitu-n beregată şi-l iau pe cuvînt că n-a minţit niciodată. În vreme ce el bea aldămaşu după obicei, cu clăţăierii veniţi să-şi ia oile acasă, se şi duse vestea că Voinea a tăiat un berbec, mamă, mamă ! să-i cinstească pe ăştia de-i umpluseră curtea, dar i-ar mai fi rămas ceva carne.

Ne şi pomenirăm cu finu Marin Ţiganu la poartă ; după miros venise. Nu degeaba vorba aia, moartea ţiganului oaie cu varză !

Îl băgară în vorbă, tata-l omeni cu ţuică fiartă, iar lui finu îi mergea gura ! În timpul ăsta Lie ciobanul i-a cusut pe spatele vestonului o piele de iepure, doar ce-o aduseseră cu ei de la cîmp.

Finu Marin se-ameţise zdravăn, jucîndu-le hora pe vine. Dură ce mai dură şi tata-i făcut vînt după ce-i tăie o ciosvîrtă bună, iar Lie se grăbi să-i ţină vestonul bătînd plecăciuni „ca la boieri, bă!".

Ăsta plecă pintenat nevoie mare de atîta cinste, dar numai ce dete spre fîntînă şi flăcăii adunaţi de seară mi-l şi luară în primire, adunînd oamenii pe la porţi „huo şi huo! Şoşoiu, bă! Prinde-l, bă, omoară-l, bă!"... La d-alde astea, cine dracu-i întrecea? Finu Marin, cu bună-ştiinţă, ce are în subsoară, se-mburică nevoie mare, spurcîndu-i de mama focului: „berbec-bă, mama voastră... berbec de la naşu!"...

Acasă, de văzu ce văzu, numa ce se-ntoarse cu toată puitura după el, măscărindu-ne de peste gard.

Unu din clăţăieri, poate Culai a lui Ciorbă, că el avea gura pocită, numa ce-i zice, aşa, în rîsul ălorlalţi: bă, să ştii că aia bătrînă ţi-o făcu" şi rîzi şi rîzi... „Lasă, hodoroago, faţă bisericească, ai? Păi nici în momînt nu ţi-o iert... Să n-am parte..." şi se duse cu liota după el, înjurîndu-ne tot neamul, cînd de sus, de la ăi bătrîni, cînd de jos, de la ăi în faşă...

Şi d-aia zic eu că n-a iertat-o. Ba, nu se mulţumi că-i pîngări mormîntul, îi mai luă şi bănuţul de aur, ce-l avea moştenire de la frate-său, negustorul, ăl de-l prăpădise ghiuleaua. Dar nici finu Marin Ţiganu n-a sfîrşit-o ca botezaţii, cu capul pe căpătîi. Ăsta, capul, i-l reteză sîrmele de telegraf, sus pe tren, pe cînd făcea speculă cu pîine. Cînd l-aduseră acasă, mai întîi trunchiul, iar la vreo două zile şi capu-ntr-un sac, satul se întoarse iar la vorba aia, cum că e blestem de la Maia Prunoaica şi nu mai încape îndoială c-a fost sfîntă: „şi ce-o fi avut, bă, popa cu ea de nu ne lăsă s-o punem pă pereţii bisericii, în rînd cu sfinţii?"

...Multe au ațipit în satul meu, dar cînd dau în pragul casei chipul ei îmi iese în cale. I-l găsesc printre ramuri și flori, pe poteci, în bărdacă ce-mi potolește setea, și m-apucă așa, deodată, o poftă nebună de viață!

Da odată frate-meu, Buric, nu era gata, gata să-și înstrăineze și mîndrețea asta de poreclă ?

De-atunci, cînd își punea singur note, p-antîia primară, că a doua n-o mai duse pînă la capăt.

„Că, bă, îmi zice el mie cînd devine cazul — și devine cînd vrea el — dacă nu mă dam după oi, ministru ajungeam ! Ascultă ce-ți spui eu ! Și oameni vă făceam pă toți ! C-ar fi zis ăștia : «la o parte, bă, la o parte, că vine 'mnealui, dom'ministru Cosor zis și Buric». D-ajungeam, d-al dracului puneam un ministru peste toți ciobanii, așa să știi ; s-aibă și ăștia ascultare, să nu mai umble ca lighioanele vînturate, prostiți încolo și-ncoace, ca vai de mama lor !"...

Dar n-ajunse ministru, c-ar fi avut cap, și cum se brodi să stea în bancă la școală cu Olan al lui Buzăilă, iar ăsta avea note bune, nu că i-ar fi zbîrnîit căpățîna cine știe ce — că ta-so îl mai mînjea pe învățător nu era un secret — ce-și zise pricopsitu de frate-meu : „io-s mai prost, bă, adică nu mă duce glagoria ?!" Și cum se-mpotrivea învățătorul — unu de-i zicea Vătafu, mare cît stîlpul telegrafului de umbla tot timpul în cizme lungi de box și cu catalogul sub braț la vederea satului, iar mai încoace ajunse inspector mare pe la raion, dar îl deteră repede afară

că-l prinsese cu ceva furtișaguri, din care satul bănuie că și-ar fi cumpărat conacul lui Greceanu — și cum zic, ăsta, dom' Vătafu, care își făcu casă la București după ce ieși din pușcărie și nu i-a mai văzut nimeni fața de-atunci, se-mpotrivea, ce făcu frate-meu Ion? Nici una nici alta, începu să-și sporească notele. Nu-i ajunsese că-și punea numai de zece, uite că-și trecu și d-alde doișpe, paișpe și cine știe unde s-ar fi oprit dacă într-o zi tușa Goarna, singura din neamul nostru care știa o brumă de carte, nu i s-ar fi uitat prin ghiozdan. Atunci cînd Buric îl lăsase în bulumacul porții ei și se duse cu Onuș să scalde caii. Că ăsta, frate-meu, îi căzuse ei cu tronc de cînd îl făcuse mama. Nu-și sparse piciorul în gardul lui Oniță și mulse vaca ăstuia ce da să fete cînd Ion mîncă sodă caustică și era cît p-aci să dea ortu popii? Mai încoace, mărișor, îi cerea leul, ziua și leul, pentru sugiuc de la bulgar, altfel îi spărgea geamurile. Asta, de-avea, îi dădea cu dragă inimă, de nu, cum să scape de zevzec? Își tăia cît-un nasture de la capot, capot purta 'mneaei că era cocoană! și-i juca frate-meu la baci pe marginea șanțului. De-i văzu caietele, nu-și ținu gura „și-uite, și-uite, mă Niculae", toată daravela i-o spuse lui taică-meu. Iar d-a naibii cum era, cum mai și știa că nu-l are la pipotă pe dom' Vătafu, „acu ar deveni cazul, îl porni ea, să-l mînjești și tu cu ceva, n-oi sărăci acolo, cu cîteva felii de brînză!"

Ăsta pricepu, nu pricepu unde bate tușa și cînd îl prinse bine pe învățător, numa ce-l mușcă cu vorba: „brava, don' Vătafu, brava, care va să zică i le puseși din anu ăsta pă toate ca să scapi mai repede de el?" Foc se făcu dom' Vătafu și mi-l bătu măr pe Buric cu biciușca din vînă de bou.

C-așa se ținea 'mnealui, numa piept, capul sus, cu catalogul sub braț și cu biciușca fîști, fîști peste cizme, în mers pintenat. Cînd se făcu și deveni „tovarășu Vătafu", nu mai ducea catalogul, că-l pusese director la școală, dar de ținut tot ținea ceva sub braț fie un dosar, o carte cu coperți roșii sau un ziar, acolo. Renunțase la biciușcă, greu, dar renunțase, că i-ar fi spus un tovarăș de la raion s-o arunce la coș, „că multe s-aruncă acu la coșu istoriei, mă tovarășu!"

Ș-așa de tare îl bătu p-ăsta mic de-i umflă palmele. Perniță moi de-nfipt ace i le făcu!

De la școală în ziua aia tot ținu șanțul pînă acasă, cu mîinile în apă, să se desumfle cumva, da' ți-ai găsit! Nici nu putu ține dumicatul de mămăligă în mînă, da' să-l mai frămînte cocoloș, să fie îmbucătura cu folos! „Ce, bă — nu-l scăpă taică-meu —, îți dă notele prin palmă?"

D-a doua zi Buric o rupse cu școala și taică-meu, săracu, n-avu încotro. Plăti amenzi comunale, raionale, ba și regionale; și le-ar mai fi luat sigur odată la rînd dacă nu-l chemau pe ăsta în armată.

Ajunse frate-meu căprar, und-te pui că se-ntoarse-n sat și cu o medalie, ce-o ține și-acum lîngă felinar, bătută-n stîlpul mulsului, să vadă clăcășierii pe mîna cui și-au dat oile.

Cică, așa zicea el, la o inundație ar fi scos dintr-o grădiniță niște copii, unu cîte unu, pe toți i-a scos, iar el ar fi căzut lat, că l-au dus la oraș și de s-a făcut bine l-au lăsat aici pentru o paradă: „că bătea bine pasu!" Așa zicea ofițerul: „bă d-alde cafeluță, țineți ochii pe cioban, stîngu, dreptu, stîngu, dreptu!"... Pe deasupra era și cel mai bun ochitor peste toată armata din orașul ăla. Asta o crez. Nu fuse cît p-aci să ia capul popii cînd trase o dată c-o pușcă de premilitară într-o

turturică! O pică la pămînt și glonțul se-nfipse drept în tocul ușii de-a capul popii ce ținea ulița cu ochii la ceva credincioși. Popa nu-l iertă, dar cînd se-nsură, la cununie, n-avu încotro. Merse la Oinacu cu mesenii după el; în șase căruțe, bașca o mașină pe care era șofer Olan al lui Buzăilă. În fine...

Satul află tărășenia cu pusul notelor și numai ce mi-l potrivi și cu porecla de Pricopsitu. Ion Cosor, Buric, mai zis și Pricopsitu. Și poate ar fi avut norocul așa să-i rămînă numele, Ion Pricopsitu, că alta, își sporise și cîrdul, vreo patruzeci să fi avut, ba își luase și părtaș la oi, pe Marin, feciorul lui Gogu Burdulea, ăl de ciobănise cu taică-meu pe vremea lui Ilie Puienaru.

Dar cum n-a vrut să le bage la colectiv — „nu le las, bă, nu le las, de-ar fi să crăp, zi și tu, cum să le las, că-n fiecare e suflet de la mine?" — le tot păștea cînd pe marginea șanțurilor cînd se mai atingea de pădurea lui Vîști, cumnată-meu, „pădurar pe viață", cum își zicea ăsta cînd îl contra careva. De-l prindea, cum îi ardea cît-o amendă; mai întîi de ochii satului, apoi de-ai lui, că tare-l mai viermuia pîrțagul. Asta, frate-meu, nu vrusese să se bage cioban la el, să se tragă cumva cu tărhatul la cantonul din pădure, om de bază la rostul lui, adică tot un fel de slugă.

Ion Pricopsitu l-a retezat scurt cînd ăsta aduse vorba mai pe departe: „decît cioban la tine, mai bine le pui la toate pielea pă băț!"

Și uite că se ținu de cuvînt. Cum se făcu nu mai știu. Într-o primăvară — de-nvoit le-nvoise, cu acte în regulă, dar iar îi întorsese căciula cineva de la primărie — le păștea tot pe șanțuri și ziua rea, nu le săpa în trifoi? Toate, toate îi muriră. Așa umflate și țepene, cu gaibaralele-n sus, semănau cu o pădure frîntă de la mijloc. Trei nopți jupui Buric la ele. Noaptea, de necaz

ori rușine, că doar el le scăpase, nu ? le căra pieile pe măgăreață acasă și-mpînzi gardul cu ele d-adună cotoii satului că nu mai era chip să-nchizi un ochi. „Ce le faci, bă, Pricopsitule, îi strigau unii peste gard, le-nveți să zboare ?"

Marin al lui Gogu Burdulea, că și el era parte, zăcu de necaz vreme bună pe prispă, da' cînd nu mai avu d-ale gurii pentru copii, cinci avea și pricopsitu ăsta, se puse bucătar p-o dragă, ce sleia pe-atunci Dunărea la Flămînda. Munci ce munci dar se-apucă și de furat ; fiertură din cazan pentru ăi de-acasă. Ținea seara drumul c-o oală și-o trimitea la ai lui. Pînă-l prinseră și-l deteră afară. Fără altceva stricăciuni, că ăia de pe dragă, oameni cu mila lui Dumnezeu, se gîndiră la copii. Marin, încotro s-o ia ? Își încropi o droșcă pe două roți șleampăte găsite prin fierăria lui finu Marin Țiganu și cu măgăreața dată de frate-meu pleca de două ori pe săptămînă la tîrg și-aducea gaz pe care-l vindea dublu. Pînă vara trecută, într-o seară, cînd cerul se spărsese și apa năvălise peste satul cămășuit cu aburi reci. Pe ploaia asta dătuse în curte. Măgăreața s-a dus întinsă la iesle, Marin, lemn. „Marine, Marine, îl tot striga nevastă-sa după prispă, dă-te, bă, odată jos că se răcește fiertura !" Da' el, nimic. Sta rezemat de leocă, cu biciul în mînă și cu ochii a mirare.

D-aia a zis atunci satul : „uite, bă, că nici ăsta nu muri cu capul pe căpătîi, pricopsitul ! I-o fi cîntat și lui cucu astă-toamnă ?"

Duceau cu vorba la frate-său, Culae, de-i mai zicea lumea și „Bă pretenie", că meșterea la podul care se făcea atunci peste Dunăre. Era lemnar de meserie. O învățase la rudarii din Flămînda cînd fugise de-acasă, că n-a vrut să răspundă la goarnă cînd veni războiul. Îl căutaseră și cu cîinii, dar cui i-ar fi trecut prin minte

că e la rudari, amestecat în lăcaşul ăstora ? De cînd cu podul, pleca dimineaţa cu poştaşul şi se-ntorcea tot cu el, a doua zi, iar de multe ori el plimba tolba prin sat, că era săritor, şi nea Lache poştaşul îl avea la încredere. Aşa, pînă-ntr-o zi, cînd îl pescui din Dunăre Stan Crăpoi, Suian pe numele lui bun, mai înainte mare pescar în sat la noi, dar de cînd nu mai avea bălţi şi Dunărea era vînturată, sta toată ziulica pe mal şi trăgea c-o cange tot ce se nimerea : scînduri, dulapi, reteveie. El îl scoase la mal şi pe „Bă pretenie", pe Culae adică. Plecase om întreg de-acasă, tot cu poştaşul, şi uite că-l adusese Dunărea gata scăldat, bun de pus în coşciug.

A fost jale mare-n sat. Abia ce se-nsurase cu Leana lui Gurban şi asta sta să facă. Ce-a mai plîns-o lumea ! Cînd fugi după Culae, cu o săptămînă mai înainte o scosese la horă Mitu lui Sughiţă, aşa era obiceiul ; c-o duminică mai devreme de nuntă, flăcăul să-şi scoată mireasa la horă, să vadă satul ce şi cum, dar mai ales că d-acum gata. Aşa şi era. Tocmiseră lăutarii, spoiseră casa şi aduseseră şi vitele din baltă pentru tăiat. Ba Sughiţă îşi chemase verii, c-avea vreo cinşpe, şi-n două zile ridicaseră şi umbrarul pentru nuntă, cu brîu de salcie proaspătă tăiată din Folanu.

Asta, Leana, cînd au scos-o la horă, nimic. Nici ai lui Sughiţă. Or nu ştiau că Leana era mai de mult în vorbă cu „Bă pretenie", or de aflaseră, ce ? şi-or fi zis ei. Asta, Culae, n-avea nici după ce bea apă ! O bardă şi atît, iar acasă, claie peste grămadă, să fi fost vreo şapte, opt, unde să mai încapă şi Leana, învăţată în casa lui Gurban cu un trai în firea lui ? Da' uite că se-ntîmplă.

Vinerea, cu o zi înainte de soroc, aici nunţile încep sîmbăta cu dusul pocînzeilor şi se termină marţea dimineaţa, cînd lăutarii cîntă sus pe mese de plăcerea lor,

Leana fugi după Culae. Mai încoace s-a aflat că își făcuse legăturica și-o ascunsese în copita de fîn de lîngă drum, și de amurgise bine, cînd Culae a fluierat după înțeles — doar a luat-o și asta a fost.

Ai lui Sughiță, tare la Gurban, să-i întoarcă juma din cheltuială, că de, prăpădise ceva parale, ba, în sîmbăta nunții îi intraseră-n curte cinci căruțe cu pîine albă făcută la Dăița. P-asta o vindea, că satul era nesătul de pîine, dar cum rămînea cu lăutarii, care nici morți nu dădeau banii înapoi și vorba lor: „mîncați-aș, noi ce ducem la donci să mănînce, viorile, bre?" Făcură cum făcură și ajunseră la o învoială, grăbită și de faptul că nu trecură multe zile și Mitu, ca să spele cumva rușinea, scoase altă fată la horă și uite-așa rostul nunții rămase, numa salcia o schimbară, că se uscase și-aduseră alta proaspătă c-o seară înainte.

Dar se vede că fusese cu blestem pentru Leana și Culae. Asta se duse, jelit de tot satul, darum rămînea cu Leana și mai ales cu ce ducea în burtă?

...Frate-meu, de rămase fără oi, munci o vreme pe la Spancioc, la o fermă, dar cum nu era dat cu sapa, tot spre oi trăgea. Așa ajunse să facă speculă cu piei. Le lua din sat la preț mai mic și pleca cu ele spre Sibiu, unde le cojocea. Tot fără folos pentru sufletul lui, deși își băgase electrică în casă, ba își pictase și pereții; numai oi și cîini își făcuse! Îi privea lung, lung, fluiera a pagubă și de nu ofta, înjura ca apucatu...

Nu-l mai văzusem așa de fript de cînd cu brăniștarul.

Eram atunci la surlă; spre nămiezi, roată-n jurul mesei, întrecîndu-ne dumicații-ntr-un găvan de iahnie de caracudă. Că numai ce rămîne năuc, cu gîtul juma spre cotul Bărăitarului.

Noi, ăștialalți, cătam la el prostiți, ca odată să-nțelegem ce. Stogoș venea mătăhăind printre ierburi, că-

dea, iar se ridica și, mai mult pe genunchi, s-a tîrît pînă la el, prăbușindu-i-se la picioare. Avea grumazul tăiat în două, că-i vedeam și osul mușcat de bardă.

Frate-meu a luat toporul și s-a repezit bezmetic spre tîrhatul brănițtarului. Tata dete să-i ație calea, dar îl făcu la o parte ca pe-un lăstar și s-a tot dus, tăbărînd peste rostul brănițtarului. Asta-l văzuse de departe și intrase adînc în baltă, să scape întreg de furia zăbăucului. Că dacă l-ar fi aflat acolo, nu știu cum ar fi ieșit.

Da' la o adică, cu ce era creștinul vinovat? Nu el se cățelise cu Stogoș, ci putoarea aia de cotarlă a lui îi făcuse calabalîcul una cu pămîntul. Omul venise la surlă și de văzu ce văzu, la furie, puse mîna pe bardă și-o aruncă la grămadă, hăcuind pe Stogoș.

Brănițtaru ieși spre seară din baltă și de simți că frati-meu și-a venit în fire, încărcă ce mai rămăsese întreg, ne ocoli de departe surla și pieri în partea aialaltă a Prundului cu cîrdul după el.

E, durerea aia din ochii lui, cînd Stogoș i se prăvălise la picioare cu gîtul frînt, i-o vedeam și-acu.

Pînă-ntr-o zi, cînd taică-meu îl prinsese bine în refec: „Bă, cînd mă luă moș-to Lisandru dă suflet — îl priponise taică-meu cu privirea grea — mă ținu la fală pîn' ce făcui opt ani și cum aranghelii mă-sii să potrivi îmi muri și mama d-a doua. Iar ăsta, se pui cu una rea dă muscă ce-o luase goală, numai cu țîțogu și ceva de-i acoperea rușinea de la bîlci, din tîrg, patru îi făcu. Pă mine mă lepădă la oi, că n-apucasem să-nvăț toate literele din numele meu, să mă izgălesc măcar, barba lui! Slugă m-a ținut pîn-mă-nsurai cu mă-ta. Și-mi făcu, bă, o nuntă de trosni! Cu șarete și lăutari de la tîrg, cu fotugrafii, că venise tot satu ca la urs. Io, cu freză, la guler țeapăn și pampion! Cînd zisei că i s-a întors moșului mintea la loc numa ce mă chemă

după nuntă, nici nu plecaseră toţi din curte, şi-mi zice, vorbă cu vorbă aşa-mi zise: „bă, io pornii c-o oaie şi făcui cîte făcui; iote, ţie îţi dau două bune dă prăsilă şi du-te cu Dumnezeu!“ Rămăsei prostit în faţa porţii, cu pampionu în mînă, cu alea două oi şi cu mă-ta plîngînd după mine. D-am avut coraj, bă, nu mă lăsai! Făcui cevaş oi, c-aveai şi tu partea ta, ca alde sor-ta, de nu se-ntorcea vremea! Tu ce tot caţi, ai? Crezi c-o să zică cineva ia, bă, oile astea, zi bodaproste şi pomeneşte-mă? Fă-le, bă, fă-le! De eşti în stare, de nu ia-ţi cîmpii!“

De la vorba asta, ori că aşa îi veni lui, frate-meu dispăru tam-nisam într-o bună zi de-acasă. Îl aşteptarăm cîteva zile, dar cum nu dete nici un semn şi cu miliţia pornirăm ceva urme. Ba, aia, bătrînă, după ce-l cătă şi cu cărţile zise că de-acum gata: „e cazu, Niculae maică, să-l trecem pă pomelnic la biserică!“ Trecuseră luni bune, tocmai îi ridicam stîlp în cimitir lîngă frate-meu Ilie, cînd ne pomenirăm c-o poştală, cum c-ar fi la munte şi nici o grijă, d-o să isprăvească, vine el acasă, că ştie locul. Şi-uite-l că veni! Intră în curte precis în zi de Sfînt Ignat, cu cinşpe oi după el, ca pe vremuri, la sorocul ciobănitului. P-astea muncise doi ani la munte! „la nişte oameni pîinea lui Dumnezeu! Aş mai fi rămas la ei o vreme, că tare mă mai momeau, dacă n-aveam io de arătat o socoteală aici, în sat!“ Are cincizeci acu, cîini, ţap şi măgăreaţă, în fine, tot dichisul. Fereşte şanţurile şi nici cu Vîşti cumnatu n-a căzut la împăciuială.

Satul, prins cu ale lui, îl trecu cu vederea, că uite, rămase tot cu porecla aia, de pe vremea zăporului, Ion, Ion Cosor, zis şi Buric...

NEA BULETE

La grădină cu Oiță Stîrc era, și poate o mai fi și azi, unu de-i zicea la noi Bulete, nea Bulete, Țîrcă după ai lui. Și nu mi-o făcu ăsta odată? Treceam dus întins pe partea astalaltă a Cioranului cu primeneli și ceva de-ale gurii pentru taică-meu. Că i se găgise, săracu, vorba lui, de ceapă coaptă și fiertură de știr sălbatic acrită cu corcoduși țigănești.

Cind colo, numa ce mă luă la vale nea Bulete, cu vorbe amestecate, cum numai el știa: „A, dom' liceu? Da-ncotro, bă, așa de dimineață, că nu-și linse pupăza puii, ai?"

Eu, or că nu-l înțelesei, or că-l lăsai, așa, să văz ce, i-o-ntorsei gîtos: „Poftim, bă?!" Că dracu, numa el mă pusese să casc gura! „Opaaa!... Poptim, ai? Fătăciunea cui te-a făcut și închinat! Uitași, bă, suflet corcit, să vorbești ca lumea de cînd te plimbă tac-to prin școli, or te dai cu moț, moțu cui ți-a pus în strachină de dimineață?!"

O luai iute la picior, spurcîndu-l pe nea Bulete pe care niciodată nu știai cum să-l iei ca să-ți fie vorba nimerită. El, în urma mea: „Dom' poptim, bă, stai nițeluș să-ți pui ceva în traistă, d-ale pămîntului! Pentru tac-to, că el tot p-acolo își bagă cămașa și tot cu apa aia se spală pe față, bă, așa să știi!"

Stătui, ce puteam face, ascultînd vorbele în răspăr ale lui nea Bulete, care tîra printre rînduri o paporniță din papură, bine scărpinată pe burtă tot cu așa întrebuințare. Cînd isprăvi, o răsturnă într-o albie mare de rufe, c-asta era legătura cu malul drumului, iar cu o jordie o împinse spre mine, strigînd: „ce stai, bă, vrei să ți le și mestic?"

Lăsai traista pe-o buturugă, îmi ridicai izmenele pînă dincolo de genunchi și pîș, pîș, cu ochii chiorîș la nea Bulete, venii spre albie, gata, gata s-o ia un zbîrnel de anafor și s-o gonească titirez spre izlaz. Răsturnai totul și plecai mai departe, frînt sub traistă, înjurîndu-l pe nea Bulete că mă spurcase de dimineață și-o să-mi fie ziua bleagă. El, sughițînd de rîs în urma mea: „Așa, ai? Poptim, care va să zică? Fătăciunea cui te-a înțărcat!" Mă firui pînă mă scăpă, că dădui cotu spre Flămînda și pusei ochii spre plopii Ceatalului unde era tîrla lui taică-meu.

Bulete ăsta! Nici dracu și chiar baba Ghiocioaica, aia care tăia sub limbă de lingoare nu l-ar fi lecuit. Din țîțîni să i-o fi scos!

Și în mintea mea se înnodă firul subțiat or poate rupt de anii cînd pașii noștri nu mai călcaseră pe-aceeași potecă.

Dragu Gheorghe, zis Culică, dintr-a-patra, banca șasea, rîndul de la fereastră, în clasa domnului Vătafu, avea casa peste drum de școală și peste Mărăcinoasa; o baltă stearpă chiar în mijlocul satului, de mărimea unui încurat de cal, care, pe vremea aia, fusese secată de secetă, întoarsă de primul tractor care venise în sat și făcută loc de meci. C-așa scria la capul locului, pe-un fund de scaun luat de nu știu cine de la frizeria lui Tase Conțică, „loc de meci". Da' nu lua nimeni în seamă scrisul făcut cu păcură, nici ăia, utemiștii, care

trebuiau să bată meciu, nici satul, care tot p-aici își avea poteca spre coșarul comunal, mai apoi la Marin Leat — cînd făcură la el prăvălie că se întorsese din război beteag de trei degete de la mîna dreaptă și nu mai putea să țină sapa, bă, cum îl mușcau ăștia cu vorba de obraz.

Și cum vă spui, dincolo de Mărăcinoasa, o idee la deal, era casa lui Culică, p-un tăpșan din nuiele de salcie umplute cu pămînt din balta seacă. La școală Dragu venea o zi din cinci, da-l treceau, că era sărac și, vorba domnului învățător Vătafu: „săracii sînt acu la putere. Auziți? Ei sînt viitorul satului, al țării, ba și al pămîntului întreg, cît e el de mare"... „cu munți, mări și oceane", săream noi în cor, prilej pentru el să-și ducă ideea pînă la capăt, ridicîndu-se cînd pe un călcîi, cînd pe altul: „așa, bă, și peste toate o să fie ei stăpîni, adică săracii noștri minunați!" Noi ne uitam cu invidie la Culică și parcă îl vedeam pe o corabie, vînturînd mările, oceanele și punîndu-și neamurile mai mari peste insule și țări și bălți, așa cum era Greaca noastră.

Pînă-ntr-o zi cînd, în ceea ce-l privește pe Culică, dom' Vătafu își schimbă pentru totdeauna părerea și de-atunci de-l prindea în ochi din „bă mocîrțane" nu-l mai scotea. Asta în urma întîmplării cu tablourile. Da, da, cu tablourile, și-mi aruncai traista pe umărul celălalt, înjurîndu-l pe nea Bulete că-mi dătuse a dușmănie, tot așa ca să mă umilească. Respirai răcorit cînd, după sălcii, dete chipul podului și întinsei pasul.

Cînd cu tablourile, dom' Vătafu aruncase c-o jordie de pe perete pozele regilor și tot el, în aceeași oră, aranjă cu mîna lui, unul cîte unul, alte tablouri. Astea, mai mari și necolorate, cu oameni fără decorații și grade pe umeri, mai toți bătrîiori, chipuri simple, care

ne zîmbeau de pe pereți chiar și atunci cînd ne-ncingea pilul din vînă de bou al domnului Vătafu.

Că dacă tablourile se schimbară, dom' Vătafu tot nu renunțase la obicei. Așa! Înainte de-a-ncepe ora de dimineață, tot atunci cînd mai înainte stam smirnă la rugăciune, avea pîrțagul 'mnealui. Umbla cu pilul printre bănci și ne pleznea de ne ardea la ficați dacă nu răspundeam „tare și răspicat" la întrebările lui despre „conducătorii iubiți ai lumii întregi" ca să vadă cum stăm cu politicu, „a mai mare materie dintre toate, bă, a mai mare"... Și-ncepea canunul. „Ia să-mi spui cutărică — și se ridică pe călcîi frîngînd în două pilul — cine e primul? Așa! Da' al doilea?" Și tot așa ne forfeca pînă la coadă și de la coadă la cap, cînd la rînd, cînd pe sărite. Cea mai bună la lecția asta era Lilica, fata miliției, care știa tablourile ca pe apă, cu numele întregi. Cînd cu pricina, Culică era luat la refec. „Primul, drăguțule? Bine, da' al patrulea?" „tovarășul Ilici", zice Culică. Jap! răspundea pilul domnului Vătafu. „Da' al treilea?" „Tovarășul Iosif!" Jap! „Da' al doilea?" „Păi, păi... și Culică își buluci ochii îngroziți spre Mărăcinoasa, ca numa să sară odată: tovarășul Bulete, dom' învățător!"... Pilul tovarășului Vătafu l-a înfășurat pînă spre gît și cine știe ce s-ar fi întîmplat dacă ăsta, Culică, nu zvîcnea scurt din bancă, aruncîndu-se gata înșeuat spre Mărăcinoasa.

„Porc de cîine? Tovarășul Bulete, ai?" icnea roșu de furie și neputință tovarășul Vătafu. „Află, jigodia dracului, că pușcăria vă mănîncă, pe tot neamul vostru de dușmani ai poporului!"

Zău că nu mai înțelegeam cum se făcuse cu alde Culică și-ai lui, din stăpîni peste apele, mărilor și oceanelor pămîntului să devină așa, dintr-odată, c-o vorbă, dușmani ai poporului, gata-gata să-i mănînce pușcăria!

Cine era Bulete, ăl de-l trecuse Culică în rînd cu tovarăşii de pe pereţi? Un prăpădit, chiabur de-al satului, care tocmai trecea pe Mărăcinoasa cînd Culică încolţit cu pilul sub barbă, dădea din colţ în colţ după numele oamenilor din tablouri. Săracu! Nea Bulete nu era chiabur, d-al făcuseră. Avea opt pogoane de pămînt, două de la ta-so, două le moştenise de la frate-său, croitorul, care nu se mai întorsese de pe front, iar restul le avea zestre de la Nuţa, nevastă-sa, fata ţîrcovnicului, că şi de la ăsta i se trăsese cînd îl pusese chiabur — nu făcuse avere cu cădelniţa pe spinarea poporului? Dar aşa era porunca, trebuiau neapărat chiaburi, „s-avem şi noi chiaburii noştri. C-aşa e regula, zisese Didei, de la raion, grîu fără neghină nu se poate! Cum ăia de la Pădurea-tare îngrădiră o duzină şi noi adică ce, stăm cu mîinile în sîn?" Şi numai ce ni l-au îngrădit şi pe nea Bulete, că nu mai ştia săracu pe unde să-şi scoată cămaşa şi tot satul care-l ştia om vrednic şi în firea lui îi plîngea de milă. Ba, pînă şi oamenii primăriei care-i băteau în poartă după cote îl mîngîiau cu vorba, dar cînd li se plîngea că tare mai e oropsit dădeau neputincioşi din umeri şi-o scăldau moale că ăsta e ordinu.

Nea Bulete, fript la suflet şi cu ograda pustiită, nu mai ştia încotro să-o apuce. Dete tot ce avu, ba luă lînă şi porumb cu împrumut de la popă prin ţîrcovnic, deşiră velinţele de pe pereţi ca să iasă la socoteală, da' tot nu ţinu pasul cu registru şi într-o dimineaţă ne pomenirăm fără el în sat. Se şoptea peste garduri că-l ridicase numa în izmene pe la cîntatul cocoşilor o maşină neagră; încotro a apucat-o? Cine ştie, şi de-ar fi ştiut cine şi-ar fi muncit limba?

Se-ntoarse peste cîteva luni. Supt la faţă şi fără pic de burtă, că dracu sau poate Dumnezeu îl răsfăţase cu o burtă mare, gogonată, că altfel cum ar fi arătat

nea Bulete chiabur, ca ăia care împînzeau gardurile satului rătutit? Burtoşi, cu mustăţi groase, tăiate scurt şi cu bîta ridicată! „Ce şi cum?" îl întrebau unii, dar o vorbuliţă n-a scos nea Bulete. Legăna prostit din cap şi-o lua repede la picior, mai mult alergînd şi uitîndu-se cu teamă înapoi. Dar şi aşa tot mai păţi un pocinog. Cum ăia de la sfat nici nu-l ascultară cînd le spuse că dă pogoanele de la frate-său de pomană şi statului restul pînă acolo cît trebuie să ajungă ţăran sărac, n-avu de lucru şi le lăsa primăvara nearate. Cînd se află tărăşenia, căzu iar beleaua pe nea Bulete, şi-l săltară din nou, numa că acu altfel devenea cazu, era sabotor. „Băgase beţe-n roatele ţărănimii sărace şi asta e puşcărie curată, tovarăşi", strigase Didei seara-n sat. „Cum, bă, se cruceau oamenii, cum adică, sabutor?" Că vorba asta n-o aveau pe limbă, dar cînd o cunoscură o fereau scuipîndu-şi în sîn. Ce mai! Nea Bulete o ispăşi şi p-asta, numai cinci luni. De se-ntoarse, merse printre primii să se-nscrie în colectivă. Răzbi greu, că ăia cu listele îl ţineau tot pe la coadă. Dar n-avură ce, că raionul cerea ziua şi planul, mai ales că tovarăşul Didei făcuse ceva încurcături în liste trecîndu-i pe unii fără vorba lor.

Uite Ceatalul, zisei, ducînd ochii spre storiştea albită de fumul de sub crăcane. Pesemne că fierb laptele, în timp ce siriţele supte dormitează de plăcerea uşurării. Soarele se ridicase dinspre sat, îi simţeam căldura prin bulionul din traista ce-mi înroşea cămaşa „asta, bă, asta ai vrut?" Şi-l mai spurcai odată pe nea Bulete, care mă urmărea cu rîsul lui: „poptim, ai, poptim?!".

După treaba cu Bulete, Culică termină cu şcoala dar de lăsat nu ne lăsa în pace. Nu atît pe noi, că nouă ne plăcea fir-ar să fie, ci pe dom' Vătafu. Nu era ziulică să nu iasă pe prispă şi cînd soarele era în toi ni-l tot

căuta cu oglinda prin clasă, iar de-l prindea nu-l mai lăsa pînă nu se ferea după perete, cu ochii plezniți de furie. Atunci o trimetea pe Lilica după ta-so, miliţianul, care, ştiind ce, o lua de-a dreptul peste Mărăcinoasa, speriind orătăniile. Dar niciodată Culică n-a căzut în mîinile lui. Şi mai mi-aduc aminte că nici încoace, de iertat tot nu l-a iertat pe tovarăşul învăţător. Cînd ăsta ieşi din puşcărie după daravela cu furtişagul şi nu se mai arăta prin sat de ruşinea capului chilug şi gogonat, Culică îi agăţa, dracu ştie cum, felinarul roşu la stîlpul conacului, ca alora care cădeau cu burta la gură pe prispa părinţilor.

Încercă miliţianul ceva, dar nu găsi. Poate de un fir tot ar fi dat pînă la urmă dar îl dete Lilica în gît. Cum citea o carte cu un copil care-şi demască bunicul că sabotează puterea şi devine erou, ce-şi zise amărîta? Să se facă şi ea erou! Şi numai ce-l pîrî pe ta-so că într-o noapte Bichiroi, tînărul, i-a adus un porc, şi tot ea mai spuse cînd veniră să ia firul tărăşeniei cum că l-ar fi auzit pe Bichiroi jeluindu-se: „nu mă nenoroci, dom' plutonier, c-o să-mi rămîie copiii pe drumuri, închide şi matale ochii, nu-i spune pe toţi!" Că era vremea cotelor şi mulţi fugiseră cu porcii în baltă, declarau numai aşa, să ia ochii primăriei. Cînd se află că plutonierul făcuse cîrd la socru-so, în Puieni, tot aşa, scăzînd cotele şi închizînd cînd un ochi cînd pe amîndoi, fu iepurat „adică fugărit ca iepurile, bă", zicea satul la auzul cuvîntului ăsta, iar Lilica n-ajunse erou, da' de trecut la gazeta satului tot o trecură, drept pionieră vigilentă. Şi numai ce se porniră în clasa noastră şi alţii să-ţi pîrască părinţii sau neamurile" că bîtu înjură, că tătiţă a adus ast-noapte cinci dovleci pitiţi sub fîn, că..." în fine fel de fel de fapte sau vorbe ce le făcea satul noaptea pe ascuns. Nu mai putea tovarăşu Vă-

tafu! Eram clasa lui de „dușmani ai călăilor" și chiar propuse să purtăm numele copilului ăla de-l demascase pe bunică-său. Poate am fi avut norocul, că făcuse cererea la raion, dar lucrurile se liniștiră cînd sub poza Lilichii apărură vorbele astea: „ce făcuși, păgîno?"

Nea Bulete, de intră în colectivă, ceru să-l dea la grădină că pe unde fusese el în război deprinsese meșteșugul ăsta nu prea cu cătare în satul nostru. Burta îi crescuse la loc, numa fața îi rămăsese suptă și nici barba, nu știu de ce, nu-i mai creștea.

Rămăsese și niței cîș de mijloc, cam într-o stinghie, cum hotărîse satul. Nu, nu de-acolo i se trăgea, ci de mai încoace, cînd deteră ursarii.

Ieșiseră ăștia din sat după cîteva zile de vînturat aiurea ulițele satului, fără ca unul, măcar unul să se lase călcat. Altădată, trai nu glumă; plecau ursarii cu coviltirile pline și cu dobitoacele după ei în pas de pocînzei.

Că erau șubrezi, că nu, și-o făceau așa, de fudulie, mulți de-ai noștri se lăsau driguiți de urși pe prispă. Mai întîi ursii, grași, cu pielea-ntinsă și părul lucios, jucau în bătătură, chemați de toba făcută din betelia ciurelului, cu guler de zurgălăi, și de îndemnuri neînțelese satului, poruncite de zdrahoni cu ochi adînci și mustăți stufoase, care-și plezneau genunchii prinși în șalvari. Din cînd în cînd o mai dăteau și pe limba noastră, cu noi în cor după ei: „Joacă, joacă, moș Martine, că-ți dau miere de albine, zumbai, zumbai, meștere"... „Uite, bă, sărea cîte unul mai guraliv, și pă românica asta, că tare-ți mai caută ciochia!"...

Noi, dracii satului, tot ne repezeam în blana ursilor smulgîndu-le smocuri de păr, că dacă te afumi cu el nu te mai prinde frigurile, boală a satului cu care umpleam vara prispele în așteptarea chininei de pe la tîrg.

Şi cum zic, atunci bătuciră ulițele degeaba. Ieşeau lihniți din sat, cu urşii după ei, jigăriți şi coterliți de le plîngeai de milă. Cînd deteră spre Cioranu, nea Bulete de-i văzu, ce-i veni ? „Bă cu ursu, staţi, bă, niţeluş, că demult nu-mi mai pîrîiră oasele !"... Trecu cu ceva de-ale gurii pentru bieţii oameni şi în bătaia tobelor şi dansul zurgălăilor mi-l călcară urşii cam pentru o uliţă întreagă, se vede, jinduiţi de-aşa ceva !

Nici miau nu zise nea Bulete, dar de-atunci rămase într-o stinghie.

Cu timpul, uitase de necazuri, de toate uitase, ba şi pe unde şi de ce fusese, iar de venea vorba unde, o cîrmea, jucîndu-şi burta şi guiţînd : „brava mie, bă, adică-lea sînt om plimbat, nu ca voi ! Hi, hi." Al dracului, nea Bulete.

Ajunsei, prins sub ochi de departe, de taică-meu care mă şi luă la zor : „da greu te mai mişti, bă, că dă dimineaţă tot te cat !".

Îi închisei vorba cînd îi deşertai traista dinainte cu primeneli şi d-ale pămîntului. „Bulete, ai ?" Dădui din cap, luai băţul şi cu cîinii după mine plecai după oi, întinse pînă departe, pe poala verde a bălţii, mînat toată ziua din urmă de vorbele în răspăr a lui nea Bulete. Al dracului !

BUBĂ LA INIMĂ

„Le zisei la procest — că nu mă lăsai, îi dătui la procest — mă tovarăşilor, aideţi la împăciuială! Măcar una, dă prăsilă, şi-i pune mandea la loc; d-acolo, sănătoşi să fim şi i-om face pă din două! Dar ei nix, mi-i luară pă toţi, pă toţi, că intrai seara-n sat cu băţu-n mînă!

Mai încape vorbă? Cînd venii din război n-am făcut la fel? Trei purcele ţinuse asta a mea cu dinţii; le-am băgat în Greaca şi se-nmulţiseră ca şobolanii, de-i căram la tîrg cu căruţele... Acu, dracu şi tămîia, plimb rogojina după mine şi socotesc maşinile care intră-n sat!"

De-atunci o rupsese unchiul Antone cu lumea, cînd îi confiscară porcii din baltă, într-o toamnă, şi toată averea lui se duse ca o vorbă-n vînt. De necaz, de silă, eu cred că şi din mîndrie, nici prin sat nu mai căta. Se strînsese-n el, în curtea pustiită, cîndva cea mai arănită de pe uliţa noastră. Iar de nu împletea coşuri, sta de vorbă cu scrisorile de pe la copii, unde ăştia-l vesteau cu bune, de necazuri sau numai aşa, să fie. Nu ştia unchiu carte, le învăţa pe deasupra cînd i le citea tuşa Goarna şi de-l tăia dorul, numai ce-l vedeai pe prispă, la taifas cu ei, cînd cu voce moale, cînd vînturînd şi firuind, după cum devenea cazul în scrisoare.

...Nu știu cum se face, dar de-o vreme pe unchiul Antone îl găsesc numai la „birău". Poate unde rata intră-n sat cam pe la șase ceasuri spre seară, ori unde nu mai iese el în sat și-l aflu tot aici, sub șopron, cu junghetura frîntă, vîrît cu de-a sila parcă într-un scaun cu trei picere. Asta e birăul unchiului, cum îi zice el în derîdere, neuitînd să adauge în răspăr: „ne-am ajunsără, bă, ce vrei? avem și d-alde noi birăuri!"

Aici picotește Antone o bună vreme din zi, împletind coșuri din nuiele. Acu, mai puține, cinci, uneori șase, că-mi dau eu cu părerea, ori unchiu s-a lenevit, or ulcerul l-a îndoit de numai ține pasul cu norma, opt pe zi.

Sub șopron n-a mai rămas decît grapa de fier. Singura pe uliță și toți vecinii își făceau rînd la ea, pînă-ncoace, cînd a băgat-o la colectivă. După o vreme, de văzu că ruginește aruncată-ntr-un colț, a cărat-o unchiu-acasă, a șters-o, a uns-o bine și-a pus-o la loc. Cînd dă primăvara, o scoate afară, o unge și ca apucatul o plimbă prin curte pînă cade lat. „Uite, bă, că nu scăpă de bubă, îl căinează vecinii, la ce dracu atîtea doftorii!"

Buba la inimă, cum se vaită el, o avea mai de mult și cînd l-apuca măiculiță! căta vîntu cu gura! Rău, rău cică i-a fost atunci, cînd îl ducea pe popă cu căruța la tîrg și-a picat în drum. Sfinția sa i-ar fi ținut o rugăciune dar văzînd că unchiu nu și nu, a plecat singur călare. Musai trebuia s-ajungă la o ședință; „că și ei, bă, au ședințuri, ș-o să devină cazu, ascultați ce vă spui io, să stea mortu-n casă pînă vin 'mnealor de pe la ședințuri"... Ceva, ceva și satu l-a-njurat pe popă. Nu că trecuse la lumești călărind calul — își aduceau prea bine aminte cînd intrase primul tractor în sat, nu el îl călărise încolo și-ncoace de-i zbura sutana-n vînt? —

ci d-alta : „auzi, bă, unde se mai pomeni, să-l lase mort în drum, păi popă e ăsta ?".

L-a găsit un creştin din Oinacu, i-a dat să bea apă de ploaie dintr-o baligă stătută — aşa spune el, şi ce leac o fi fost ăsta că se-ntoarse acasă pe picerile lui ! Încoace l-a apucat iar, dar acu e altă socoteală. Ţine boala mai mult a laudă, că-l tratează fecioru-său Vicu, ăl de e farmacist prin părţile Dadilorului. De toate îi trimite, buline, prafuri, cutii şi cutiuţe. Cum nu ştie citi le-a legat cu lînă vopsită şi tot le' mormăie sub şopron „verde acu, roşia la prînz, neagra diseară !" Cu mare grijă să nu-ncurce cumva culorile „că mă ia dracu, bă, pic colea buştean şi rămîne norma nefăcută".

Numele întreg al unchiului este Antone al lui Stan Ion Radu, după tac-so, bunică-so, că alde Radu s-au chemat toţi. Cu ani în urmă n-ar fi răbdat să te-atingi sau să sari cumva vreunul, Doamne fereşte ! Nu băgase draci în sergent cînd era pe front ? De nu-i zicea ăsta numele întreg şi răspicat „cu orice rizic", nu răspundea la ordin. O singură dată şi-a călcat pe inimă. Apărau gara din Ploieşti şi-au dat avioanele ca muştele : „Radule, vericule, sări, bă, că e prăpăd !" „Şi-am sărit, bă, îşi aminteşte el, şi le-am dat fier să ne pomenească. Nu zic, îmi deteră şi ei o dicoraţie, da' porcii mei, porcii, bă, tot mi-i luară, pă toţi, pă toţi... Că nu declarasem tot cîrdul ? Da' bine, bă, ei era popa să mă spovedesc ? Ş-ai ca ei, da' ştia vreunul cu cîtă snagă se ţine o vită ?"

Cînd cu colectiva, tot aşa ! Le-a zis ălora să-l scrie cu numele avut, altfel nu pune deştu — Antone Stan Ion Radu, „că dacă intru, apoi intru cu toţi după mine, să vază şi ei cum e !"

S-a înscris aşa... Nici n-a dat să fie primu, nici la urmă nu s-a lăsat, cum făcuse Calevrea, bătrînu, cînd

se-mpotrivi cu vorbă grea de-l duseră la tîrg. Acolo, cică le-ar fi zis: „vedeți voi bradul ăla — era singurul brad din oraș și creștea-n fața raionului — chiar dacă mă vîrîți cu burta-n el de viu și tot nu mă dau!“ L-au lăsat și ăia-n pace de-l văzură așa trăznit.

Și cu unchiul Antone lucrurile au fost cu ceva istorie. Mai întîi cu întovărășirea. Pe-atunci, picase-n sat, cam după foamete, una Dobra, de-a satului. Găsi casa paraginã, goniță pentru bufnițe și lilieci, că stătuse prin alte părți după bărbatu-său, perceptorul. A sărit satul, au sărit vecinii, au dat cîteva mîini de pămînt, au pus uși, geamuri și și-au adus calabalîcul. Și numai ce-a început Dobra să se vînture pe uliță cu întovărășirea; zicea c-a primit sarcină, ca mai mare pe la sfat, poate și unde ăștia îi tot cîntau în strună, „alo, ufedere-ule“.

La unchiul Antone a bătut primul cu gînd pe față; de, om cu ceva cheag, cinci pogoane, oi un cîrd, porci în baltă, acareturi.

„Unchiule, s-a zis!“ „Cu ce s-a zis, fa?“ a jucat-o ăsta cu ochii tot un licăr. „Păi, cu trecutu, acu alta-i viața, la toți o să ne fie bine!“ „Să ne fie, fa, să ne fie, am eu ceva din contră?“ „Musai atunci să ne-ntovărășim!“ Ăsta a făcut ochii mărunți: „Cu ce, fa, să ne-ntovărășim noi, de-o pildă eu cu tine? Cu serveta lui bărba-to Tichie, or, mai știi, poate scoți tu țițele la bătaie, hi, hi, hi!“

Dobra asta avea sîni mari, că-i ziceau toți, și noi ăia micii Dobra lăptoasa.

Nu trecu mult după vorba ce-o avură și prin sat a început să colinde poezia unchiului Antone. Nu știa să scrie, dar de potrivit le potrivea al dracului, vorbuliță cu vorbuliță — și-i zicea cam așa, dacă mai țin eu bine

minte : „Aideți la tovărășie, toți cu Dobra lu Tichie ; eu cu plugu, tu cu coasa, ea cu țîța a lăptoasă !"...

De la damblaua asta multe i s-au tras unchiului. Las la o parte melița tușii Tudora care toată ziulica vîntura cața-cața : „vină-ți în fire, mă creștine, c-ai ajuns de rîsu satului ! Numa poet n-aveam la masă, că-ncolo"...

Cînd cu îngrădirea, atunci cînd fugi în baltă Ion Banu — și de-l scoaseră, l-au adus acasă nebun că pînă mai anii trecuți se-ncingea cu o salcie și cînta pe la porți paparudă udă vin-o de ne udă — da bine că se prăpădi — a fost îngrădit și el cu toate că n-avea cheagul altora, feriți nu se știe cum. De-l arse la pipotă, zdronc, altă comedie ! Cu asta-l scoase pe Vicu din școala de ofițeri. Veni noaptea, cu coada-ntre vine. Noi, satul, aflarăm mai de mult ce și cum, că unchiului i se pusese în vedere, cu vorbă tare, de sus, să-și ție gura...

„Da' bine, bă, că-l deteră afară", asta zicea el mai încoace. Acu e mare spițer pe trei sate ; face bine la oameni, că se-adunară la ușa lui cum batem noi la primărie cînd vine ceva vești bune !"

De-l luară din scurt cu poeziile, „închinarea și grijania, a cui coadă de topor ești, bă ?", unchiul Antone s-a dumirit greu, apoi să le zică : „blînd, stați blînd, mă tovarășilor, eu nu-s coada, mi-s toporul ! În capu meu s-adună, uite-aici și le-a arătat unde — iar de le zic, cu limba mea le zic, cînd poci ș-am poftă !"

Asta pe care-o spusese seara la mat, unii ieșiră cu țoiurile afară, rămăseseră însă destui pe la mese, zicea de cote. Nu băgase el de seamă că alții cu curțile pline făceau pe niznai, pe cînd lui îi luară și velințele de pe pereți ca să iasă lîna la socoteală ? Pînă spre coadă poezia mai era cum era, da' numa ce-i venise lui așa, ori poate unde a vrut să se răcorească și cu vorbele altora că nu le găsise pe ale lui, a amestecat și niște

vorbe cu de ce nu vii tu Ţepeş, doamne!... „Cum, bă, îl forfecară ăştia, grijania cui te-a uns, casă de nebuni, ai?“ Şi i-a făcut o traistă de acte unchiului, cu declărăţii şi potriveli. Cîteva zile tot umblară şi chemară la sfat; pe unii, pe alţii, în timp ce el era priponit la coşarul comunal „că făcusem căpuşe, bă, da' a meritat; mi-eram care va să zică persoană importantă!“ „Te-ai ţicnit, mă creştine, ori te faci, nu-l slăbeşte tuşa Tudora la vorba asta, da' cu limba cui miaunai cînd ţi-aduceam oala cu mîncare «scoate-mă muiere că mă prăpădesc! Ai?»“

Da' veni unul mai mare în grad şi-l dete pe unchiul acasă, ba îl mai şi îndemnă „zi-le baciule, nu te lăsa, da să le vedem şi noi!“

Unchiul Antone, fie că o luă de bună, fie că avea mîncărime la pipotă, le-a tot zis; nu mai tăcea gura satului, dar nu aşa, în văzul lumii, ci mai pe feritelea, cu lămpile mici... Acu, le ştiu şi copiii satului, ba se cîntă şi pe la nunţi, chiar dacă unii, de pe-atunci, stau în capul meselor. Rîd şi ei cu poftă, parcă le-ar zice ceva din năravurile flăcăitului.

Cînd cu colectiva, tot Dobra primise sarcina cu lămurirea, şefă pe uliţa noastră. Acu de, şi mai mare, brigadieră, „cu dicorăţii pă ţîţe, bă, cu poze la jurnale şi cu faimă peste zece sate, n-am mai fi avutără parte.“ L-a luat, l-a sucit, l-a-nvîrtit, dar unchiul nu se dete pe mîna ei. O primea, o omenea, da' pînă-aici, că-l făcu pe tovarăşul Didei de la raion să se supere, fapt ce nu i l-a iertat niciodată Dobra unchiului Antone, „cum, mă tovarăşu — că la o adică schimba placa — din cauza ta să mă pui rău cu tovarăşu Didei, cu raionu?“ Ăsta, nimic...

De înscris, tot s-a-nscris, cînd era gata, gata să-l dea şi pe Tilică afară din facultate. Ştiu cum au mers lucru-

rile, că mi le-a deslușit ăsta de-a fir a păr. „Vinerea, în fiecare vineri, mă chema un tovarăș de la cadre și mă trimetea acasă. Motivare-n regulă, cică să-l lămuresc să treacă odată alături de țărănimea luminată a satului. De nu și nu, „e păcat, mare păcat, că tare greu ai mai răzbit-o; sst, nu zice nimic, eu-ți cunosc tot halimaiul!" „Luam trenul, cum îți zic, și pînă intram în curte măăă tot gîndeam ce-o să-i mai spun! Feream motivul adevărat al venirii mele-n sat; primeneli luasem c-o săptămînă-n urmă, sănătos eram, ei la fel, atunci? „Iar venișI, bă? mă lua bătrînul în primire de cum mă vedea, adicălea puseși facultatea-n cui bag de seamă!"... Ce să-i zic? C-o fi, c-o păți, spune și tu!... El, ca el, dar cu ăilalți din urma mea, care doar ce-i înțărcase și le pusese traista de gît după vite, cum rămînea? „Brava, bă, parcă-l auzeam pe Mitu, îl știi doar, dă cu vorba de parcă despică cu barda, la noi, la noi, bă, te gîndișI? Ne bagi ca să-ți fie ție bine? Du-ne, bă, du-ne — și-mi întindea mîinile — uite eu mă dau!"Așa că eu nimic, plecam duminică seara înapoi fără să deschid o vorbă. Și uite-așa cîteva luni, că tovarășul de la cadre mă păsuia mai mult ca pe alții, cărora le făcuse de mult vînt. Eu eram, zicea el, sarea-n bucatele facultății — „Puișor, taică, îmi strici mîndrețe de compoziție dacă te dau afară, că numai doi fii de ciobani avem în căsuțe, și-ăștia, știi și tu, sămînță de-a noastră, progresistă".

Dar se vede că unchiul Antone simțise ceva, ori nu mai avea din ce ăi bani, casă și masă, pe care i-i trimitea mereu cu o întîrziere de trei, patru zile, că numai ce într-o bună zi „sfîntă, zice Tilică, era pe 14 ianuarie, s-a înfățișat la facultate. „Întîiul drum ce-l făcea după mine, ține Tilică minte. Niciodată el n-a știut calea școlii după ce m-a dat după carte; nici în

sat, la elementara din Dăiţa, iar la liceu !... Al doilea, şi ultimul drum, cu trenul, la Galaţi, cînd mă însurai. Cu două căldări de brînză, o oaie pentru pastramă şi-o plapumă pentru mireasă ; c-aşa strigase la strîngerea darului „i-oi dau un flăcău şi plapumă să se-acopere cînd mi-or face nepoţi".

M-au chemat colegii-n hol. El, ţeapăn şi stingher, cu ochii pe pereţi şi îmbrăcat, ce mai, cu greu l-am recunoscut ! M-a bufnit rîsul, ca pe urmă să mă-nece mila şi durerea. Cu căciulă bufură, din lada de înmormîntare, haina de pluş, auzi tu, a lui frate-său vitreg, Oiţă, pe-atunci secretar la sfat, şi opinci mari de purcea, că alte încălţări niciodată n-a aflat pe măsură. Sta pierdut în faţa unei oglinzi mari şi tot învîrtea o traistă. Am dat să-l pup, dar s-a ferit stîngaci : „lasă, bă, că ne vede lumea !"

Cînd îmi găsi în ochi surprinderea, mă reteză şi cu vorba şi cu privirea : „da' ce vreai, bă, să fi venit şi cu oile după mine ? Ai şi tu mîndre, prieteni, să te fac dă rîs ?" Mi-a scos din traistă nişte turte, un pui şi-o felie de brînză, „ţi le trimise mă-ta", şi mai încet, cu o voce gîtuită, pe care nu i-am recunoscut-o — „şi asta, bă". Era un petic de hîrtie, din care înţelesei că Antone Stan Ion Radu e membru G.A.C., drept pentru care...

Primul l-a părăsit Nae, la cîteva zile după adeverinţă. Că-i rupsese jumătate din cîrdul de oi şi-l trecuse după învoială la G.A.C. „Acu cu mine ce faci, bă ? îl încolţi ăsta dimineaţa-n storiştea mai mult goală. Mă bagi slugă la alţii ? Ş-apoi, cu alergătura mea de flăcău cum rămîne, ai ?" L-a-ntrebat, atît. Dimineaţa aialaltă, fără să-l simtă, plecă la oraş. Se făcu şofer, apoi ajunse instructor ; poartă freză unsă cu briantină şi fumează ţigări străine.

Unchiul Antone se frînse de junghetură și capul îi cătă mai mult în pămînt. Trecea pe lîngă om fără să-l vadă și nici la masă, tot sub aplecător, acu numai cu trei scaune, din opt cît fuseseră cîndva. Asta rămăsese străină și puțină ; nu mai era masa lor de altădată, cînd mîncau odată două mămăligi, o fiertură și-un putinei cu lapte bătut. El, în baltă, cu Mitu, cel mic, după porci. Cînd i-i luară și pe ăștia, a intrat în curte și n-a mai părăsit-o. Nici în sat și nici la cîmp nu cată, chiar dacă brigadierul de pe ulița noastră, Stan Săracu — pe Dobra o schimbaseră, — îi bătea-n poartă și seara și dimineața. Renunță și ăsta, dar avea grijă ca la săptămînă să-i lase-n stîlpul porții un bilet, cu aceleași vorbe : „tovarășu Radu Antone, membru colectivist, vino la muncă, de nu, o să ai cosecințe, așa să știi !“ Nimic nu-l mai scotea din ale lui, poate nici faptul, altcîndva de neiertat, că ăsta, brigadierul, îi despicase numele-n două !...

Într-o dimineață, spre desprimăvărare, cînd satul își căuta rostul, plecă și cel mic, Mitu, c-o rață-n traistă, și tot la tîrg, unde se făcu și el șofer. E de vreo cinci ani pe mașina unui șef de pe la ape, dar casa o are tot în sat, că s-a-nsurat cu Mitu lui Ceapraz. Mereu teleleu, nici satul nu mai știe de unde să-l ia și cum să-l ia. Anul trecut a pus vie, ca anul ăsta s-o lase în paragină, dar și-a cioplit gard nou la drum.

Unchiul Antone picotește tot la birău, cu grijă să-și facă norma și nu cumva să-ncurce culorile la doctoriile, pe care i le trimite Vicu regulat. Iar de-l întrebi ce și cum, ți-o spune că trăiește și că de poezii s-a lăsat de mult, dar nu uită niciodată s-o spurce pe Dobra lăptoasa, acu mare mandatară-n sat, cu firmă-n toată regula „La Dobra — sifonerie“, „țifonu mamii ei !“

CĂPĂSTRUL

Cînd mijiră zorile la fereastră, ieşi în prag. Se împiedică de ceva — iar îşi lăsaseră ăi mici jucăriile la uşă gîndi şi-i afurisi blînd — şi trecu spre bătătură. Ceva îl arse la tălpi. Dăduse brumă groasă şi măzărată. Căută semne anume pe cer şi cum nu află nimic se-ntoarse pe prispă, bîjbîind după doniţă. Apa prinsese o pojghiţă subţire, pe care o sparse la prima atingere, sorbind înghiţituri flămînde. Dar apa i se păru caldă şi coclită. „Fir-ar să fie!"

Coborî spre coşar. Calul îl simţi şi nechează mărunt. Împinse uşa, avu grijă să nu ia pervazul în cap şi-l căută cu mîna-ntinsă. Murgul se cutremură sub căldura palmei. Îl scărpină uşor sub ureche, forţîndu-şi ochii să vadă dacă i-a mai rămas ceva în iesle, dinainte. Mulţumit, îl bătu uşor cu palma peste greabăn, „aşa va să zică!" Fără să se-ntoarcă, întinse mîna pe fereastra strîmtă a coşarului şi apucă ţesala.

La atingerea fierului, calul îşi jucă genunchii, vînturîndu-şi coada. Cînd termină, lăsă ţesala şi tot după fereastră luă un ghemotoc din lînă netrasă pe care începu să-l plimbe moale peste corpul animalului. Cu dichisul ăsta îl trecea pe sub mîna sa cînd ieşeau în lume, de două, trei ori pe an. Sigur, de Sfîntul Toader, la încuratul cailor, şi de bîlci, la Sfînta Maria.

Se mai potrivea și vreo nuntă, la o rudă ori prieten. Să-i poarte zestrea fetei prin sat, alături de alte căruțe, toate cu cai împodobiți cu ștergare și clopoței la gît, să vadă satul și să cîntărească, fiecare după pofta lui, cum ieșise mireasa din bătătură. De Sfîntul Toader era ce era, atunci să te ții! Se scula ca și-acum, cînd da zorile, și tot un cîntec, mire mi-l făcea! Pleca apoi, la pas spre izlaz, unde se-adunau caii satului de ziua încuratului. Se orînduiau dincolo de șanț, văcarul dădea semnalul din corn și se-aruncau năvală nebună spre Ceatal, atingeau marginea pădurii și doar ce-i vedeai înapoi, fără să se caute vreodată cine ținuse fruntea. Rostul era să vadă satul cum și-a scos dobitoacele din iarnă și ce bază o să aibă la muncile ce se apropiau.

De Sfînta Maria altul era chichirezul! După arat și pînă spre căratul fînului îl lăsa slobod; cîmpul era mult și ierbos, pădurea aproape. C-o seară înaintea sărbătorii îl mîna spre sat, iar la Peștele-gras îl scălda zdravăn, trecînd după aia privalul pe spinarea lui de bivol, zicîndu-și a laudă că e loc și de dormit! Spre casă îl lăsa tot într-un încurat. Murgul vîntura orătăniile drumului, el îi călca mîndru urma cu căpăstrul legătură pe braț.

Dimineața se scula devreme, tot ca pe-acu, îi mai făcea odată dichisul și-l înhăma la ghioci sunător, cu tasurile unse bine de cu seară. Nu uita de salbele clopoțeilor, și ei, unși bine, bine, după care ăi mici îi sălta prin bătătură cu pași de mînzi năbădăioși. P-a lui o suia lîngă el, pe leagăn cu velință înfloratră, odraslele se cuibăreau în fînul mirositor coborît seara din podul grajdului. În sat ținea pasul, iar de trecea de Puțuri, doar îl pișca nițel cu sfîrcul biciului și asta era de-ajuns! Se-ntindea la drum, mai iute și mai iute, înșirînd pe calea tîrgului pe toți ai satului care luaseră dru-

mul bîlciului cu noaptea-n cap. Şi pînă ajungeau care din ei la tîrg, el apuca să şi dea o raită bună bîlciului, minunîndu-se de toate cele.

Îi aduse două vedre de apă, una după alta. Calul le sorbi în înghiţituri lungi, pufăind de plăcere. I-o puse dinainte şi pe-a treia: O tulbură numai şi, cu botul moale şi umed, îi căută obrazul „mă băiatul tatii!"

Ca atunci...

Plecase spre Bărăitaru că avea nişte fîn de-ntors. Trei nopţi şi trei zile plouase; dimineaţa, pe-a patra, ieşi soarele şi pămîntul se zbici. Cînd dete spre Ceatal îl lăsă iar la pas, dar ce-i veni, aşa îi şi zise, „ce-ţi veni, mă talane, cumva te pişcă musca rea?" — c-o luă ca apucatul spre poala pădurii, învăluită într-un abur fumuriu. Pesemne, unde nu-l încurase în primăvara aia. Da, da, nu-l încurase. Chiar cînd să iasă pe poartă se pomenise cu văru-său Stan Cotigă. „Du-mă, bă, zice, cu ăl mic la tîrg că-l lovi gălbinarea. Cum îţi spui, şofran s-a făcut. Îi tăie baba Ghiocioaica sub limbă, da nimic! Ce mai, lasă totu şi repede-mă la doftor, că mi se prăpădeşte copilul!"

Poate d-aia, simţea în nări pădurea şi-n copite mîncărimea încuratului! Îl lăsă în voia lui, pentru ca înspre pămînturile lui Petre Drăgan, odată s-o smuncească, aruncîndu-l cît colo.

O clipită îl bătu gîndurile să-l lovească şi poate că ar fi făcut-o dacă Murgu nu s-ar fi întors, căutîndu-i obrazul cu botul umed, tremurînd. Văzîndu-i ochii mari, senini şi calzi, i s-a lăsat aşa, nu ştiu cum, o boare pe suflet.

„Mă băiatul tatii!" Îşi culcă obrazul pe secul neted, într-o îmbrăţişare mută, simţindu-i sîngele zvăpăiat, alergînd prin muşchii încordaţi. Îşi aminti că mai făcuse

odată asta. Atunci de frig și teamă, fript de pulberea cîmpului troienit, hăituit de singurătate.

...O săptămînă bună ninsese. Cerul căzuse peste sat, înmormîntîndu-l sub zăpada grea. A lui nu mai tăcea: „Omule, mă, tu auzi? Ce-o să se întîmple cu ăl mare, c-a lui Cimpoieru veni la două zile pă prăpăd adus dă ta-so pe deal și zise c-au închis internatul." Și, cu ochii spre icoană și candela aprinsă: „ce-o îmbuca, la ce și-o încălzi oasele? Ocrotește-l, Doamne, micșorelu mamii, micșorel!"

Nu mai răbdă și ieși în bătătură. Prin cotloane, pe sub zăpadă, ca șobolanii. De-l văzu înhămînd și află ce. Oniță-i zise: „Ce, bă, ai înnebunit? N-ajungi pînă la Morofloaica, și de-oi ajunge, îți cată lupii beregata!"

Cînd ieși din curte, îi ținu drumul Fermoar „ia-o, bă, și pe babă, era soacră-sa din Dăița, prinsă de vreme la el, că moare dracu p-aici și n-am cu ce-o înmormînta. Du-o lu feciorî-so pă cuptor, că-i lasă toată averea și bese-n casa ei!" O luă spre margine, ocoli Gropana și puse ochii pe plopii lui Cojocaru, ținînd-o așa tot înainte. Cînd îi trecu, mersese ceasuri bune, dar le pierduse socoteala, căută cantonul de pe deal, la calea ferată; îl găsi nițel la dreapta și-o lăsă mai moale. Greu, greu, dar Murgul ținea. Lua în piept cîmpul val după val, îi călca în picioare, mai mult tîrînd după el pe Roaiba. Că se ciudui c-o luase, chiar dacă-și zisese că mai mult pentru Murgu o făcuse, să-i țină de urît. Pe babă o cuibărise-n fîn și trecuse un curmei peste ea, să n-o piardă pe drum. O căta din cînd în cînd sub bariș să vadă dacă mai suflă. Cînd s-o ia pieptiș pe coasta dealului, Murgul n-a mai putut. A îngenuncheat, tot un abur, cu ochii mari și triști în ochii lui. I-a îmbrățișat gîtul, și și-a înfundat obrazul în coama cornăcită de țurțuri. Aici ar fi rămas, dacă nu-l vedeau niște ceferiști

de la un mărfar troienit: „Mă creştinu lui Dumnezeu, cine dracu te puse să pleci la drum pe-o vreme ca asta?" Aşa-i ziseră, trăgîndu-l spre canton, cu cai şi sanie după ei.

Stete aşa, cu obrazul lipit de cal, o bună vreme, pînă soarele pătrunse prin ochiul de fereastră, fulgerînd o clipă întunericul. Se trezi cu greu — şi nu s-ar mai fi trezit, ca dintr-un vis plăcut. „Mă băiatul tatii, mă!" Îşi mai plimbă odată palma grea pe coama-i bogată, apoi îl trase afară. În bătătură se gîndi să-i schimbe căpăstrul, să i-l pună pe cel vechi, de roboată, dar renunţă şi se îndreptă spre poartă. O deschise larg, pînă trozni, ca pe vremea cînd ţinea doi cai la oişte, mai privi odată spre bătătura pustie — surd la gura neveste-sii care îl întrebase ceva din prag — şi o luă spre linia mare.

Auzi, sau fusese numai o părere, că din spate îl chema cineva. Nu întoarse capul şi-o ţinu drept înainte.

— Marine, Marine... Şi pe noi cui ne laşi?

...Cine-l văzuse încurîndu-şi calul la trap bezmetic pe uliţele amorţite ale satului se crucise, ca să se liniştească apoi, cînd, tot o spumă, îl mînă din urmă şi-l băgă pe poarta colectivei.

CRUCEA LUI MOZĂCEANU

Altădată ocoleam Pădurea-tare. Nici drumul nu era cine ştie ce, dar ne feream de pădureni cu care eram în veche duşmănie. Pentru Lebăda, pădure pe cîteş două satele, cam la mijlocul distanţei dintre ele. Cum se ivea coama satului, tăiam scurt spre Dunăre, ţineam digul o bună bucată, ca apoi să ne lăsăm spre Lebăda şi gata, puneam ochii pe cruce.

Rîca era veche, chiar de pe vremea cînd pădurea rămăsese fără stăpîn, adică atunci cînd răposase ăsta, Sturzeanu, boier cu cheag ce se-ntindea pînă spre Lungueţu şi ţinea conac în Pădurea-tare. Cînd se pripăşise în locurile astea nu ştiau prea mulţi, dar toţi ştiam cum că la însurătoare intrase duminica în sat la noi şi drept la horă s-a oprit. Ş-a privit cît a privit, a măsurat ce-a măsurat, iar cînd se sparse hora, boierul, tot în trăsură, că nu se dătuse jos, cu caii la pas, a tras la Neagu Bărdăune. Fata ăstuia o alesese dintr-o horă-ntreagă, nimeni nu ştie după ce semne, că de frumoasă nu pica. A urcat-o lîngă el şi-a dus-o nevastă la conac, în Pădurea-tare, numai cu ce venise îmbrăcată de la horă.

O fi avut boierul vreun rost ori o socoteală cu treaba asta, că mulţi îl socotiseră ţîcnit, dar uite că s-alese praful ! A lui Bărdăune cînd să fete muri cu pruncu-n ea de-i puseră două cruci la cap, iar Sturzeanu o sfîrşi iarna aia-

laltă, mîncat cu cal cu tot de lupi. S-a dus pe seară să-şi caute capcanele şi de-ntîrzie peste măsură plecară de la conac pe urmele lui. Nici os pentru groapă nu găsiră. Numa puşca şi potcoavele calului, că-i făcu pe unii să zică aşa şi pe dincolo, că el, boierul, ar fi fost chiar capul contrabandiştilor urmărit de jandarmi şi-uite, îşi făcuse vînt peste Dunăre.

Cum alte neamuri nu mai avea să ridice pretenţii şi nici vorbă scrisă nu s-a găsit, pădurea rămăsese fără stăpîn. Àia din Pădurea-tare că e-a lor, doar la ei îşi avusese Sturzeanu conacul, ba cununase şi botezase cam jumătate din sat ; noi, aida de ! că e a noastră, n-o luase pe-a lui Bărdăune de la noi, din hora satului ?

Ş-uite-aşa de ani de zile, cînd gît în gît cu vorba pe unde ne găseam, cînd piept în piept la hotarul pădurii. Că de nu suna goarna lui nea Mitu pentru răzbel ori zăpor, sigur pentru Lebăda suna. Atunci, ăi cu cai plecau vîrtej spre pădure şi care pe care...

Acu, lăsăm calul la pas şi-o luăm de-a dreptul prin Pădurea-tare. Satul s-a tras lîngă drum, cu ferestrele cuibărite în coroana pomilor. Pădurenii se uită nepăsători la noi, ca de altfel la toţi cei care le calcă uliţele. Ieşim neştiuţi cum şi intrasem, dăm colţul la joagărul lui Uţă, uite Lebăda şi, ca de obicei, caut crucea.

De-aici, de la cruce şi pînă-n sat nu mai era mult ; înainte, cu anii, nu-l vedeam c-o ţinea numa vii şi salbe de pomi, da' acu te duci cu ochii pînă-n bătătura lui Gheorghe Putinei !

Chiar aşa, unde e crucea ? Caut mai la stînga, mă las la dreapta, mai măturodată cîmpul cu privirea, nimic. „Crucea, zic, unde e crucea ?“

Cumnatul Bică, bărbatul ăsteia mai mici, Maria, care-mi face şi-acum hatîrul şi ori de cîte ori nu mai am

răbdare s-aştept pînă seara rata la şosea venind să mă ia — ciupit de vărsat, da' cu sufletul întreg şi blînd — mă-nţelege, în sfirşit. „A, crucea? Păi a dus-o Mozăceanu ăl mic în sat!" „Cum aşa, a dus-o?" „Păi uite-aşa îi veni lui. A scos-o binişor într-o zi, a urcat-o-n căruţă şi-a dus-o-n sat. Trebuia cumva aprobare? A? E doar crucea lui!"

Înţelegînd că nu asta cătam, lăsă frîu calului, că ştia locul şi pasul, şi aflai din gura lui vorbă cu vorbă, ce şi cum.

„Cînd se-ntoarse Oiţă Mozăceanu de unde ştii şi tu, acu, stai niţeluş să-mi amintesc bine, da, să fie patru ani, a găsit bucata aia de i-o tăiase din trupul ogrăzii plină de cornaci şi ţărînă, ce mai, dincolo de glezne trecea. Să fi zăbovit o noapte, poate două, şi numa ce a început să taie şi să care. Căra ziua şi noaptea ca un bezmetic. Cînd a dat-o gata a luat-o la tîrş, a udat, bine, bine, a săpat cu mîna lui şi numa ce-a început să pună stînjenei. Stînjenei de-a lungul şi de-a latul drumului!?

Nu ne dumiream ce e cu el, dar cine să-l întrebe? Ce, văzurăm într-o zi, cînd aduse crucea lui taică-său de la Lebăda şi-o sădi chiar în mijlocul drumului. Baba Lisandra de peste gard cică i-ar fi zis: „Oiţă, maică, cheamă şi pă popa să ţi-o sfinţească!" El a măsurat cînd crucea cînd pe baba Lisandra, ca să-i zică după aia: „Lasă, leică, mi-oi sfinţi-o şi singur!" Ce-a vrut să zică cu asta nu ştiu, dar crucea a rămas unde-a pus-o el, chiar în mijlocul drumului, că-ştia mai mici ne tot întreabă ce e cu ea? Că şi-alte cruci sînt, dar cu rost; de, se mai îneacără unii, mai trăzneşte pe alţii, ca la noi. Că uite, anul trecut, cînd dete o ploaie mare şi..."

Simţeam umărul lui Bică în poticneala roţilor, de auzit îl auzeam, dar îl părăsisem de mult.

Adică, ce-l găsise pe Oiță? Să-l fi vrut pe taică-său mai aproape, lîngă talpa casei? Atunci de ce n-a adus crucea mai de mult? Pesemne c-a visat ceva, ori cine știe ce i-a tăiat prin cap cît a stat acolo.

Cu taică-său, Mozăceanu ăl bătrîn, țin și eu minte. Tot de la Lebăda i se trăsese. Cînd nea Mitu sunase goarna, într-o zi de toamnă tîrzie că ne dam cu săniile pe brumă, atît de groasă era, ai noștri care dincotro se-mbulucirăă iar, și care pe cai, care în căruțe sau cu ce apucaseră, s-au repezit într-o spumă la pădure. Atunci cum se făcu, au dat piept mai tare că nu dură mult și se-ntoarseră veseli în sat, cu treaba făcută. În grabă, uitaseră să se mai caute ca la dalde astea: „Stane, Gurbane, Piporane, sînterăți, bă, ori vă numărară ăia căciulile?!".

Mozăceanu adusese calu-n sat, cu capul crăpat în două. Așa-l găsiră dimineața. Calul la iesle, ronțăia, Mozăceanu, cu picerile vîrîte-n scări, frînt de șale și cu capu-n bălegar.

Unde i-au găsit căciula, ăl mic, Oiță, i-a ridicat lui taică-său crucea, cruce pe care acum o adusese-n sat și de ce? Cumva isprava asta ducea la Profirescu? Nu se lecuise, îi caută și-acu gît?

...Nume străin satului Profirescu ăsta. Nu mai ține nimeni bine minte cum s-a amestecat cu noi.

Satul era prins cu altele și nici numele noastre nu le mai știam ține. Cum venise și cînd venise? Că venise cu ăia de la tîrg să ne repare plugurile și cum n-au găsit ce repara s-au urcat în mașină, plecînd în satul vecin după ce goliseră la Sandu Trușcă un butoi cu vin, că venise dinspre baltă unde-ar fi stat ferit de ochii legii? Sigur nu se știe. De ce rămăsese o spusese el clar mai încoace, cumva a șotie: „Să v-ajut, mă fra-

ţilor, s-aduceţi în sat electrică, să vă lumineze odăile, porţile şi sufletele !"

Mai în glumă, mai în serios, ăştia-i ziseră, nici o grijă, au şi ei lămpile lor, cevaş gaz dacă s-ar putea că Secită de la prăvălie s-a oţit şi nu le mai dă al dracului !

Întîi şi-ntîi Profirescu a dus lampa la moară ; aici se aciuase şi făcea pe mecanicul la valţ. Cînd dracu se mai odihnea ? — se-ntrebau ai satului — că toată ziulica moara paca-paca, iar noaptea, lumina ducea pînă departe !

Ca mai încoace să afle că el dădea drumul morii, şi dormea în pod, c-ai noştri tot la aia cu piatră măcinau, era mălaiul mai spornic şi dijma mai mică, un ciurel la sac. De venea noaptea, asta îl văzuseră ei „precist", citea cărţi groase la lampă. Se mai oprea din cînd în cînd, punea deştile între foi şi cu ochii în tavan mormăia vorbe neînţelese. „O vrea să se facă popă, bă, mai ştii !"

Se mută apoi la o fostă cîrciumă, cu brîul căzut, de ani de zile închisă şi cu ferestrele bătute-n lemne cruciş. Ziua trudea cu condeiul între buricele deştelor boante „executînd la gram şi la sînge, c-aşa e ordinul", ce scrisese primăria într-un registru — îl văd şi-acum, gros, soios, şi cu coperţi cărămizii, de care Profirescu nu se despărţea nici la privată şi de care oamenii fugeau şi-n somn — iar noaptea dormea-n claia de lînă, cu lampa aprinsă şi cu registrul sub burtă. Că ajunsese Profirescu mare, şef de ştampilă peste cote ! Să-l fi văzut ce împăunat era dimineaţa cînd căruţele în şir lung, pînă spre mat, stau să plece crosnie, iar el le numerota cîntînd „hei rup, hei rup !", sub privirile mute ale satului.

„Iote, bă, la el, scuipa vreunul vorbă amară în urma căruțelor, întotdeauna cu Profirescu în față, parcă dă din moșia lui tac-so !"

Cînd timpul se mai limpezi și nici cotele nu mai erau așa de spornice, numai ce ne trezirăm cu Profirescu mai mare peste sfat. Ș-o dată o cîrmi și la vorbă și la port !

Nu trecu mult și-l văzurăm fără salopeta aia soioasă, cu miros iute de motorină, buzunare adînci pline de chei și șuruburi în care-și căuta chimicul să ne execute la gram și sînge. Purta acum pantaloni kaki, întinși pe pulpă, vîrîți cu dungă cusută în bocanci noi și cu guler vărgat la ciorapi. Își făcuse și o șapcă în colțuri multe, iar cînd se-ntoarse odată de la raion crăpa într-o haină de piele, neagră la culoare, pe care o tot scîrțiia săltîndu-și umărul.

Bocancii însă îi era fala, nu de-acu, ci chiar de-atunci cînd ne picase-n sat. Cu ăștia, cu bocancii, era o istorie pe care acu oamenii o spun și rîd.

Pe vremea cînd era mecanic la moară cîștiga trei sute pe lună, bani buni pe care în rîsul matului și-i tocmea singur cam cu aceleași vorbe, mătăhăind printre țuiuri : „cu asta sută mînc, cu asta-mi iau o pereche de bocanci, iar pie tine, Tudore, și pupa chipul Vladimirescului, te biau !"

Acu, altă lume ! Mergea țanțoș prin sat, cu milițianul după el, la distanță regulamentară, mustrînd cînd avea pricină peste garduri cu o nuia de sînger de care nu se despărțea niciodată, ca pe vremuri de registru. „Uite-l, mă, popîrlăul dracului, puse gît, îl plimbau unii cu privirea, să nu facă pui, bă !"

De se schimbă la port, se schimbă și la fel ; numa ce-ncepu să se mînjească. Ba un miel, ba o oaie, un

porc acolo sau o putină de brînză, că s-ar fi jeluit la cineva că are obligaţii la raion şi din ce să le facă faţă, că dacă mîine mor n-o să aveţi cu ce mă îngropa ! Da' uite că şi alte vorbe începură să umble zlobode pe seama lui. C-ar fi dat în patima zarurilor şi le juca la popa-n casă, cu macatu bătut în fereastră, pînă se lumina de ziuă. Vorba asta o purta cu fereală ţîrcovnicul, doar pe el îl trimesese popa Curmei, la miezul nopţii, să aducă de la biserică cutia milei, că ăsta, popa Curmei se lăsa bătut ca să nu-i ia pămîntul de la Morofloaica.

Cam atunci îl pusese unchiul Antone în poezie şi de n-am uitat aşa mi-l priponise : „Profirescu cu profitu potriveşte impozitu... Nu-i dătui un miel de Paşte, impozitu să cunoaşte ; nu-i dătui nici piei de şubă, mă bătu adînc în pungă !"

Că nu numai la pungă îl bătu se văzu niţel mai încoace, unchiul Antone trăieşte, n-a uitat !

Tot pe vremea asta îl luă Profirescu la ochi şi pe Oiţă Mozăceanu.

Seara-n sat, ălora de i se fereau din drum scoţîndu-şi căciulile, le strîngea mîinile, bătîndu-i prietenos pe umeri, întrebîndu-i de cîte cele. De nu, te lua în piept cu capu-ntre umeri şi intra-n sfat. Aşa făcu şi cu Oiţă, dar ăsta n-avu de lucru şi-i strigă în urmă : „iote-l bă, că dă cu oiştea-n noi !" şi către Profirescu : „prinseşi obiceiul ăsta de la sfinţia sa ?" Ăsta s-a oprit pe treapta de sus cu mîna pe clanţă, s-a-ntors numai, l-a căţat cu privirea, l-a cîntărit preţ de cîteva clipite, şi-atîta tot.

Nu trecu mult şi veni cu „autoritatea" după el, la Oiţă, şi pe finul Marin îl luase lăsînd sfatul fără om de servici şi-l puse p-ăsta „acu, da acu, în ochii noştri", să-şi tragă duvarul de la uliţă cam cu o juma de curte, c-o să vină mecanizatele-n sat şi pe unde să meargă ?

Oiță Mozăceanu avea casa mărginită de-un pui de uliță pe care intrau doar căruțele ălora de stăteau aici, vreo cinci dacă-i socotesc eu bine, că restul, n-aveau de ce, țineau linia mare.

De văzu ce vrea Profirescu, doar în genunchi nu le-a căzut Oiță: „Tata muri pentru sat, e drept, pentru pădure, da' tot pămînt se cheamă, iar mie ce-mi faceți, îmi tăiați sufletu-n două?"

Dar nimic, Profirescu începuse să tragă de duvar. „Lăsați-mă pînă-n toamnă măcar, se tînguia Oiță-n urma lor, să-mi culeg tutunu și m-oi da după aia la o parte cu acareturi cu tot, dacă asta vă stă-n pipotă!"

Pînă spre seară tractorul plimba brazdă știrbă pe uliță, amestecînd pămîntul reavăn cu foi mari de tutun mustind a verde. Au pus după aia grape și-a dus-o lung și neted spre vale, de priveai pînă departe, spre Mărăcinoasa.

Casa lui Oiță rămăsese șuie pe-o rînă; cu duvarul la tălpici; peste el, uliță de-ncurat caii, pe care nu știu dacă au trecut vreodată mecanizatele lui Profirescu. Dar își făcuse ambițul!

După treaba asta, Oiță Mozăceanu îl ferea de departe și cu vorba și cu pasul. Dar uite că drumurile lor se-ntîlniră din nou și tot al lui Oiță fuse mai strimt, că n-avu unde-ntoarce și căzu iar în mîna lui Profirescu.

Cînd începu cu colectiva Oiță zise că se dă cînd o vrea el c-ar mai avea ceva treburi de dus la cap și de le-o isprăvi, nici o grijă, găsește locul! Profirescu, pînă aici, Oiță la fel, și-uite că-l lovi la suflet de nu mai știa pe unde să scoată cămașa. Seară, dimineață, noapte, îl chema la comisie și mi-l refeca a dușmănie, ca pe hoții de cai!

Tot pe-atunci se potrivi ca pe Stelică al lui să-l facă pionier, mare fală-n sat, la o serbare unde Profirescu ținuse și-un discurs. Cînd îi puse lui Mozăceanu mic cravata, Profirescu se ridică, veni spre scenă și mai mult îi smulse cravata ăstuia de la gît, strigînd roșu de furie către sala înmărmurită: „n-au ce căta printre noi copiii de vipere!" Ăsta micu se făcuse galben, galben, și boabe mari i se prelingeau pe flanela nouă dată de maică-sa la sărbătoare. „Așa să știți!", mai tună Profirescu și se duse cu pași mari și apăsați la locul lui.

Mozăceanu s-a frînt, l-a luat pe Stelică de mînă și-au ieșit amîndoi din sală cu pași mărunți, petrecuți de ochi bolnavi de milă și neputință. Seara l-a căutat la sfat și cu voce blîndă și domoală de parcă s-ar fi rugat, ca atunci, să nu-i dărîme gardul, i-a zis cu ochi temători în uitătura lui Profirescu: „ce-avuseși 'mneatale, bre, cu ăsta mic; eu să zic, îți făcui ce-ți făcui — adică ce-ți făcui? — da' cu copilu, cu Stelică, ce-ai avut? Ai?"

„Afară, afară!" urlase Profirescu căutîndu-și nuiaua de sînger. Tu, mă, intri la autoritate și-o tragi la răspundere? Ți-arăt eu ție, mama voastră de vipere!" Oiță a mai dat să zică ceva, dar l-a tras de mînecă afară finul Marin, și el fusese de față și se făcuse galben că nu-l văzuse niciodată pe Profirescu în halul ăsta. Oiță a intrat la mat, așa spune finul, a dat bani pentru trei sticle de monopol, și le-a pus pe mese, la întîmplare, cu vorba asta, ce pe mulți îi uimise ca și gestul: „Luați, bă, și beți, Mozăceanu face cinste!" Și mai mult pentru el: „Oi vedea eu!"

Peste cîteva zile, casa lui Profirescu, fostă a lui Davidescu, notarul, pe care-l scoseseră și sta pe deal la una din fete, era pîngărită de jur împrejur cu păcură. Așa o găsiseră trecătorii de dimineață. Și un cotoi spînzurat de ușă, care a rămas așa legat de clanță pînă

spre seară cînd a venit mare anchetă de la raion. Să cerceteze la faţa locului cine a atacat oficialităţile, cum explicase seara celor adunaţi însuşi Profirescu, sfîrşind prin a spune că „elemente duşmănoase au scos capul, tovarăşi ! E momentul să punem picioru-n prag !"

Hora se-ncinse ; caută-n stînga, caută-n dreapta, era plină odaia de la sfat. Oiţă, pe care toţi îl ştiau cu fapta dar nu scoseseră un cuvînt, intră nechemat la sfat şi spuse cum el, aşa şi pe dincolo, da' să nu se atingă cumva de copil că face moarte de om !

„Şi Profirescu ?"

Cumnatu Bică sare ca ars, trăgînd scurt de hăţuri.

„Te trezişi, bă, cumnate, că dormişi vreme de-un ceas şi-uite că intrăm în sat !" „Profirescu, zic tot la..."

„Da' de unde, îl deteră satul în gît ! Anu trecut, pe toamnă. După el ne trimise unul de-ai lui Calotă, Gogu, poate-l ştii, că e cu şcoală, om bun, pîinea lui Dumnezeu !"

Intrarăm în sat cu calul la pas ; eu, cu ochii după semne ştiute. Cîte nu mai sînt la locul lor, cum să le cuprind pe toate ? Numa moara, paca-paca, mă făcu d-odată să simt în nări mirosul satului. „Îl auzi, bă, cumnate ?" „Pe cine ?" Şi mă uit la el mirat. „Cum pă cine ? bă, păi autoritatea. Nu de el mă întrebaşi ?"

Aşa aflai că Profirescu, fără să crîcnească, s-a întors la moară. Dar acu, muncă pe brînci ! Ăştia-ai mei macină toată ziua — şi din asta trăieşte, c-are normă la ceapeu de măcinat. Atîta şi-atîta, nu-ncape tocmeală. Poartă tot şalopetă, la fel de soioasă, cu buzunarele pline de şuruburi şi piuliţe. Îi salută pe toţi, de departe, pînă şi pe copii. La fala veche, la bocanci, tot n-a renunţat, iar prietenia cu popa Curmei acum şi-a dat-o pe faţă. Unii chiar cred că pînă la urmă o să-l ia ăsta ţîrcovnic. Şi Oiţă Mozăceanu l-a iertat, dar nu de tot.

Are el damblau lui! Cînd vine seara de la cîmp, stă cu picerele în lighean şi se tot răcoreşte, vorbind cu Profirescu în timp ce ăsta păcăne moara: „Greu, greu? Cum staţi cu pulsul? Nu aşa bine? Dar ia spune mătăluţă, norma, norma ţi-o făcuşi pe ziua de azi?“ Noaptea-l iartă, dar dimineaţa-l ia iarăşi în primire de acum începe să păcăne moara: „A, autoritatea, vă scularăţi, care va să zică? Ce serviţi, lapte, cafeluţă or amestecatelea?“ Şi moara paca-paca, paca-paca...

nuiaua peste bocancii noi. De-l auzi, îi răspunse peste un timp: „Bă, unii cu capu, alţii cu lopata, tu ţine taluzu, lasă p-alţii la politica mare!" C-apoi, numa ce-ncepu să salte pe pămîntul proaspăt, rîzînd cu privirile celor răzleţiţi în canal după el! „Tu de cinste nu uita, c-a venit vremea!" ...Nu uitase-al dracului, gîndi Ruse. În primăvară cînd îl primiseră, omul centrului îi strînsese mîna, zicîndu-i: „Să fie într-un ceas bun şi să faci cinste partidului" Şomîrlie, într-un fel surprins, îşi căută răspunsul pe faţa celor din prezidiu şi-o spuse aşa, ca o asigurare, cum făcuseră şi cei dinaintea sa: „Oi face, cum nu, numa să culeg via!" Şi rîzi Profirescu şi rîzi, umflîndu-şi burta pe sub masă. Au rîs şi ceilalţi, şi omul de la raion, dar cu oarecare îngăduinţă.

— Aşa, bă, îl trezi de pe mal cu vorba Profirescu. Unii cu capu, alţii cu lopata!

Trecu mai departe cătînd de-a lungul canalului şi semnînd ceva într-un caiet de care nu se mai despărţise de cînd ieşiseră la săpat. Ca numai să-l audă pe Luţă Tîrnafes:

— Alo, domnu, fă-te niţeluş lîngă noi să-ţi faci poftă de mîncare!

Profirescu îl avea la pipotă şi-i trecu p-amîndoi la suspecţi cînd, într-o noapte, cineva spărsese digul la Dunăre, iar apa năvălise peste canalul neisprăvit, ducîndu-se departe, pînă-n pintenul Jarcaleţilor. Venise anchetă, anchetă mare, tot ca acu — îşi aminti Ruse Şomîrlie — vîrînd mîna pînă la cot în deschizătura hornului. Şi cine ştie ce întorsătură ar fi luat lucrurile, dacă nu s-ar fi aflat că pescarii o făcuseră să-şi tragă toana mai aproape de sat! Dunărea era mică şi nu bănuiseră c-o să se ducă la deal. Pînă la urmă îi lăsară şi pe ei în pace, una că oamenii umblau să-şi facă planul, alta că cei de sus îşi deteră seama că

inginerul a avut dreptate şi că ar fi timpul să-l mai înmoaie niţel pe Profirescu.

„Să vedem cum o ieşi acu, gîndi Ruse Şomîrlie. E drept, şi anul trecut tot cu chestia asta se făcuse ceva tărăboi, unii chiar o păţiseră, dar satul îi sărise şi pe ăia care luaseră şi ăia care nu luaseră. Nu-i băgase nimeni cu forţa în porumb şi nici ştiuleţi cu de-a sila în pătule, socotiseră ei ; cine s-a calicit, să-şi ia partea.

Dar acu altfel devenea socoteala, cică furt organizat. Ruse Şomîrlie nu luase decît ogrinji, „pentru soba asta amărîtă", o firui el în gînd şi, cu ochi grei, la hornul coşcovit, lăsat puţin p-o rînă, dete brusc capul pe spate, cu înjurătura pe buze. Dar se lovi în moalele capului de căpriorul ros, înnegrit de fum. „Paştilii mă-sii de treabă, anchetă ne mai trebuia !"

Dimineaţa, după vorbă, se lăsă spre sat. La primărie, lume amestecată, mai mult curioasă decît speriată. Unii intraseră, alţii se îmbuluceau pe scări, cu căciulile trase pe urechi şi cu gulerele vestoanelor ridicate, trăgînd cu poftă din mucurile ascunse între deştele îngălbenite.

„Gata, bă, te primenişi, îţi puse muierea-n traistă, dă drum ?" îl întrebă careva.

Un miros de oaie plouată, încinsă plutea peste sală. O măturică cu privirea şi puse ochii pe căciula ţuguiată a lui Luţă Tîrnafes. Îşi făcu loc şi se lăsă greu pe scaun, în dreapta lui : „Venişi ?". „Cum vezi !", îi răspunse, tot din priviri, cum fusese de altfel şi întrebarea. De cînd se ştia, a stat tot lîngă Luţă, în dreapta ăstuia, şi la primară, la horă, şi pe front, în tranşee, şi la sapă, la ceapeu. Că ziceau unii „bă, şi ce-o să ne facem cu ăştia cînd o să moară ; îi punem în aceeaşi groapă, ori nu mai ţinem regula şi le amestecăm neamurile în cimitir ?"

Schimbau locurile numa pe cîmp, la praşilă, cînd Ruse ducea rînd pe margine. Luţă ăsta avea o belea de vacă şi-o tot purta după el. Seara prin şanţuri, iar cînd ieşea la cîmp nu pleca cu ceilalţi, cu căruţele sau maşina, ca oamenii, ci se scula cu noaptea-n cap, lua vaca după el, şi-o ţinea tot un suflet, s-ajungă odată cu echipa, că norma e normă ! El săpa, săpa, şi vaca păştea marginea, legată de brăcinarul lui. Cînd o pişca vreo muscă, o cîrmea tare, săltîndu-l de betelia pantalonilor. Ăsta, cu draci în ochi, lăsa săpa şi-o juca cu curmeiul pînă oboseau amîndoi, tot cu vorba aia „punea-ţi-aş pielea pe băţ !"

Intră prezidiul. Cîţiva de la oraş, Stana lui Turică, a lui Bărdăune, ăla mijlociul, şi la urmă Profirescu. Se aşezară pe locurile dinainte ştiute, cel mai în vîrstă, cărunt, cu părul tuns scurt, la mijloc.

— E, tovarăşi, ştiţi scopul adunării noastre, zise căruntul.

Îşi şterse ochelarii, îi trecu pe după urechi şi căută cu înţeles spre cel din stînga sa. Ăsta se ridică, deschise un dosar, tuşi de cîteva ori şi începu să citească apăsat. Vorbe ştiute şi neştiute, socoteli de tot felul, vînturînd tonele şi milioanele ceapeului ca zeama de varză toamna-n putină. Isprăvi cu ton de poruncă, aşa li se păruse unora, aducîndu-le învinuiri pe care nu prea la înţelegeau : „atîta lipsă din prima evaluare, fondul centralizat suferă, atîtea sustrageri din hambarele ţării, cînd cuvîntul de ordine a fost limpede, nici un bob risipă !"

„Ce zise ?", căută Ruse Şomîrlie urechea lui Tîrnafes, dar Luţă îl opri cu cotul, arătîndu-i prezidiul.

— Care va să zică aşa ! — şi căruntul îşi plimbă ochelarii peste sală. Mare prejudiciu, şi asta unde ? Unde, tovarăşi ? La voi, tocmai la voi, care ţineţi de

ani buni fruntea. Şi privi pe panoul mare, „certificatul de botez al lui Profirescu", cum spuneau unii, unde se înşirau diplome, tăieturi din ziare, fotografii. „A dracului frunte", gîndea în timpul ăsta Luţă Tîrnafes. Aţi trecutără, bă, vreodată Folanu, dincolo, să vedeţi că Profirescu vă ducea cu preşul, să iasă el bine în registre? Culegea porumbul iarna după Bobotează, iar vouă vi-l dădea gata la Sfîntul Dumitru. Sau la Morofloaica, aţi călcat vreodată cu pasul să-l prindeţi cu cioara vopsită? Ai?" Acum, cu porumbul, nu făcuse la fel? Mai aveau, cum să nu. Şi la Puieneanca şi pe baltă.

Dar sunase într-o seară telefonul. Profirescu, el care ştia ce ştia, se dădea de ceasul morţii, cum s-o repare, că doar el anunţase: „gata, tovarăşi, ca de obicei — la mine poate să vină iarna; poftiţi la un păhărel!" Seara, după veste, îi adunase-n sat şi le zisese aşa, vorbuliţă cu vorbuliţă: „Ce-a mai rămas, al vostru e! Dar să dispară-n două nopţi. Cu limba, bă, cu limba, tot să luaţi, eu vreau pămîntul curat, bătătură!"

Au ieşit, cu neveste, cu copiii, cu bătrînii, unii şi-au adus şi neamuri de pe la tîrg şi nimic, nimic n-a mai rămas. Da uite, ceasul rău, a venit ancheta!

Toată noaptea arsese lumina la primărie, iar Nae Catileanu mai să-şi dea sufletul bătînd în miez de noapte la porţile negre şi mute.

— Aideţi, că mai avem şi alte treburi. Îi vrem pe vinovaţi. De nu — şi-l cătă cu privirea pe ultimul cu care veniseră, un tinerel smead, care nu scosese nici o vorbă — aici dormim!" „Ba bine că nu! zise nu ştiu care din spate, c-o jumătate de glas, numa să dau ştire muierii, că fără ea mi-e urît!" Cei de la masă se-ncreţiră, unii rîseră, băgîndu-şi nasurile în gulerele vestoanelor.

— E timpul, tovarăşi, îi zorea căruntul, îi vrem pe vinovaţi ! Ruse Şomîrlie nici nu-l simţi pe Luţă cînd se ridică. Îl văzu că se apropie de prezidiu, dă să zică ceva, îşi scoase căciula, o vreme nu ştiu ce să facă cu ea, o băgă în subsoară şi urcă, spre surprinderea tuturor, la prezidiu.

„Vinovaţi aţi zis ? Păi... îşi ia iar căciula, o frămîntă şi cu ochii la sala înmărmurită, ăsta e, 'mnealui !" Şi pune mîna, apăsat, pe umărul lui Profirescu. Cei de la prezidiu, fără Profirescu, ţinut sub braţul lui Tîrnafes, se ridică în picioare, sala se agită, aplaudă...

Cel care nu vorbise pînă atunci, tinerelul smead, se trezeşte primul. „Staţi, măi tovarăşi, staţi, că nu sîntem la spectacol !" „Ba la spectacol, mama lui ! iese al lui Ivan în faţă, uite mie-mi vine să şi joc" — şi-şi plesneşte buricele deştelor. „Măi tovarăşi, se ridică vocea tinerelului, staţi, staţi să cercetăm !"

„Ce să mai cercetăm ? sare a lui Ivan, mai săriră şi alţii. 'Mnealui, autoritatea, ne-a îndemnat să curăţăm. Cu limba — şi scoate limba afară. C-aşa a zis, totul, nimic să nu mai rămîie..."

Ce-a mai fost, Ruse Şomîrlie nu mai ştie. Cînd ajunse-n prag, dete glas neveste-sii „Femeie, fă, femeie, auzi tu ? Taie pe moţata, că-n seara asta mă-nbăt !"

Casa de pomostit și de cătat la școală. Cu asta, mă-nmuiasem, vorba ălui bătrîn: „bă, niciodată din cioară n-a ieșit cuc, da să mai cînte!, așa că, asta e!" Și oricum, mai aveam ceva de stat cu burta pe carte cum mă tot pisa tușa Goarna prin gard: „c-așa făcu și văr-to Ionică ș-uite, ajunse ditamai șef contabilu, cu geantă sub braț și cu imiseu la prispă; tu ce, te făcu mă-ta mai prost?"

Nici de treabă nu mă plîngeam; îmi frîngea ăl bătrîn oasele, dar peste noapte m-aruncam în fînul din podul grajdului și mă trezeam dimineața om întreg. Altul mi-era focul, cu astea, cu buboaiele! Că d-ale dracului, oi fi fost eu mai breaz, îmi înfloriseră tam nisam pe față, mutîndu-mi pe rînd fălcile, că stam pe bătătură ca leuzele să-mi treacă sorocul.

Maia, care ne lua la toți urma și privirea, ba și suflarea inimii dac-ar fi putut, îmi zise cînd apărură: „lasă-te, maică, dimineața după casă, ia după aia moțul c-o așchie, da' să-l iei repede, repede, cu abur cu tot, și dă-te, maică, pe față, că cu mîna ți le ia!"... „Da' pute, maie", sucii eu nasul. „Pute, maică, pute, da' trece!"...

O vreme, am răbdat. Umblam năuc prin curte ferit de ochii de pe drum. Cînd nu mai putui și vremea cătatului la facultate venise, uite, treceau oamenii cu

zeama de corcoduşi la cazanul lui Zorete, n-avusei încotro, m-am dat după casă. Mă uitai dacă Gherghiniţa avea perdeaua trasă şi făcui aşa cum mă învăţase Prunoaica.

O vedeam după colţ cum vîntura fasolea. Ţinea căpistelea deasupra capului şi căta încet, încet, împotriveala vîntului.

Îşi juca apoi mărunt braţele, iar de termina mîna, începea să bată mătănii, cînd mai lungi, cînd mai scurte, după bobii rătăciţi pe care-i aduna cu grijă într-un găvan vechi de pe vremea cînd ţineam vacă.

Îmi amintii că treaba asta o făceam eu şi frati-meu după legea curţii şi-a satului. Ce rămînea de la vînturat era partea noastră, a copiilor. Cîteva trăişti bune pe care le schimbam, strachină cu strachină, pe mere şi pere, că buiau toamna merarii de la munte cu căruţele lor cu coviltir şi cu cîini legaţi din scurt lîngă roţile din spate. „Meere şi peere, neamule!" Noi ieşeam făloşi pe la porţi şi ne tocmeam marfa în văzul şi ştiutul părinţilor, nu pe-ascunselea, cum făceam cu cotolanii de porumb, şterpeliţi printre crăpăturile pătulului niciodată bine astupate.

N-avusei încotro, ieşii cum eram după casă, că mă strigă ăla bătrînul la pomostit, cu vorba aia care-mi pica mereu ca o greaţă: „ce bă, ai dat de greu, te băgaşi ca şarlele la umbră?" Cînd trecui pe lîngă bunică-mea, se opri, rămase cu căpistelea deasupra capului şi mă cercetă pe îndelete, ca la urmă, mulţumită, să-mi zică: „făcuşi treabă bună, maică, cu mîna o să ţi le ia, ş-apoi poartă noroc!"

Soarele sta în vîrful murilor dinspre Ruse Şomîrlie. Al bătrîn picase de la oi să mai pomostim ceva pînă cădea zăduful zilei, ca spre seară să-şi ia picerile la spinare să nu scape mulsul.

Ridicasem de cîțiva ani casa asta, dar tot fără uși și geamuri rămăsese, că n-avurăm ce. Prea repede ne luase timpul la rost, bașca mama care ne purta pe la ușile spitalelor. Da' de pomostit, o pomostirăm bine, căram pînă ne speteam. Eu în față, ăl bătrîn în spate, împingîndu-mă cu targa și mușcîndu-mă cu vorba: „bă, și d-o fi s-ajungi domn, mai mare mîndrețea să te repezi colea vara cu cocoana după tine, să vă trageți sufletu la răcoarea pămîntului! Da' papuci, bă, papucii să nu-i uiți, că eu așa ceva n-am în bătătură!"

Spre gurgumel mă poticnii, dar îmi găsii repede echilibrul. „Așa, așa, nu mă scăpă bătrînul din spate! Și cum spusei, dacă vezi și vezi că nu le dai înainte cu glagoria, la igzamen de, să-i chemi, bă, să-ți vază vîna și precist te bagă ei. Au ș-acolo pămînt de-ntors, fîntîni de sleit, că oameni or fi, nu?! Hi, hi, hi!..."

Mă deșălase sub povara tărgii, trăgeam însă ca un bivol îndîrjit de vorbele ăstuia „ei, lasă, lasă că ți-arăt eu ție; tată mi-oi fi, da' te pun eu să-ți ridici pălăria în fața mea, de departe, să te vadă toată ulița!". Și-odată gîndul mi se frînse.

— Niculae, săriți, uite-l pe Niculae! striga de la poartă Prunoaica, bătrîna, ca apucată. Săriți, a venit Niculae!

Am sărit; ăl bătrîn pe potecă, eu, de-a dreptul, prin gogonelele din bătătură, lunecînd printre rînduri, înfierbîntat de veste. Chiar așa, să fi venit Niculae?

Plecase-acum patru ani, ba nu, cinci în toamna asta, în ziua cînd am dărîmat casa. Și-uite cît a mai trăit, nu-mi venea mie să cred, cu toate că Maia spunea că șerpii de casă trăiesc mult, cît două sau chiar mai multe case. Pe el îl moștenisem, tot Prunoaica zice, de la socru-său, Niculae; căci atunci își făcuse șarpele culcuș sub prispă, și n-a plecat nici cînd pragul era lovit de

zăpoare. Intra adînc în pămînt sau o lua în sus pe perete, cine știe! Și de trecea primejdia și se zbicea bătătura ne pomeneam cu el, ca vitele curții care trag seara acasă. Îl botezaseră Niculae și-așa i-a rămas numele, că unde mai pui pe bunicul tot Niculae l-a chemat, iar pe taică-meu — care o moșteni — la fel.

De la noi șarpele a plecat, cum spunem, în ziua cînd am dărîmat casa aia veche. Cum au început topoarele să lovească la tălpicii casei, a scos somnoros capul, l-a înălțat spre prispă, răsucindu-l de cîteva ori, parcă a mirare, adică ce e, bă, cu voi, ce vă găsi? Nemulțumit se vede de tăcerea noastră, s-a deșirat cît era de lung, și era lung, cam cît o codiriște bună de bici, luînd-o fîș, fîș la vale, cu orătăniile curții după el, orînduite de-o parte și de alta de parcă i-ar fi dat onorul.

Îl văzusem de multe ori pe Niculae, dar niciodată nu mi s-a părut atît de trist și de opărit la suflet! Cînd era zăduful mare, ieșea la troc, molatec, netrezit de-a binelea și bea apă cu bobocii. Își încălzea o vreme burta la soare și iar fîș, fîș, nebăgat de nimeni în seamă, intra sub prispa casei.

Ba Prunoaica spune că odată l-ar fi văzut chiar ea cu ochii ei la vacă, iar asta întorsese capul și-l lingea ca pe vițel. N-o fi văzut toanta că e Niculae, ori îi plăcea, vezi bine, cum o sugea ăsta?

Cînd a plecat din curte ne-am ținut toți după el, pas cu pas în urma funiei ce-o lăsase în praful drumului amestecat cu paie și fîn.

Să vedem unde intră, peste ce casă dă norocul, c-așa se zice, și vorba era veche, casa cu șarpe e norocoasă, de foc și alte belele e ferită neam de neamul ălora de-or stăpîni-o. Da' nu cumva să intri în păcat și să te atingi de el! Ca să-l gonești era nebunie curată!

N-o păţise Veta lui Gheorghe Pîrloagă? Rău, rău o păţise, că unii şi-acum zic că de-aici i se trase. Fierbea săpunul jos, în curte, şi cînd dete să-şi mai vadă copilul, că-l lăsase singur pe prispă cu strachina de lapte dinainte, găsi şarpele cuibărit în poala ăstuia şi cu capul în strachină. Copilul îl tot mîngîia şi de-o văzu pe mă-sa prinse glas: „puiu, mamă, puiu!“ Veta sări ca arsă, puse copilul în copaie şi c-o furcă scoase şarpele din bătătură, făcîndu-l una cu colbul drumului.

Noaptea se porni ca din senin un vînt necunoscut şi, cum se făcu, o scînteie de la focul unde făcuse săpunul — ea se jură mai încoace că-l stinsese bine, bine cu cinci căldări de apă — le pustii alergătura de-o viaţă. Se zvîrcolea văpaia în curte ca-ntr-un cazan uriaş, dar nici o scînteie, nici una, nu sări la vecini, şi se tot minunară ăştia cum le-a ferit Dumnezeu acareturile!

„Şarpele, bă, le feri, că vezi bine el se mîniase numa pe Veta lui Pîrloagă!“

Trecu văpaia şi curtea rămase golaşă, golaşă. Gheorghe Pîrloagă sta prostit ziulica toată şi nu ştia cum s-o-nceapă şi cu ce s-o-nceapă! Unde nu găsi răspunsul, or, aşa să se răcorească, bănuiră unii, tîrnui într-o zi pe Veta, icnind ca apucaţii: „ce-avuseşi, fa, cu el, că nu-ţi ceruse lingură la masă şi nici să doarmă noaptea la ţiţa ta?“ şi dă-i şi dă-i pînă amorţi, în vreme ce asta se ruga: „bate-mă, omoară-mă, dar nu-mi lua zilele că-mi rămîn copilaşii pe drumuri!“ Că se puise precum căţelele, şase avea, nu degeaba Pîrloagă o tot tăbăra cu vorba: „mai pune, fa, oblonul, unde aranghelii mă-sii o s-ajungem?“

Din bătaia asta rămase cam proastă, ori se făcea, că nu trecu mult şi-ncepu să ţină posturile şi uşa bisericii mai ceva ca babele.

Atunci se zvoni alta, că nu de la şarpe rămăsese cu vatra goală şi că de sus o lovise, că făcuse cică moarte de om nevinovat „da' pă cine omorî, bă, că nu văzurăm", se întrebau unele pe la porţi.

Păi un aşa om să dea cuivaş cu toporu-n cap?! Atunci? Cică-şi făcea singură felu; lepăda de la o vreme singură copiii, de gura lui bărbată-său. De-i venea ceasu, văruia, lipea prispa, îşi spăla şi-şi primenea copiii, apoi scotea fusu de unde-l avea ascuns. Intra în odaie, trăgea perdelele şi-şi făcea felu sub icoană şi cu candela aprinsă. Plrloagă n-o ştia, n-avea cum, Veta prindea momentul cînd ăsta era dus şi chiar de se potrivea, a doua zi era pe picere, trăgînd rînd la praşilă cu el.

Acu, cînd Nicolae o cîrmi spre potecă, unii săriră bătînd drumul cu tălpile încinse, cumva să-i aţie calea „la Balşoi Ţîcnitu, bă, ia uitaţi-vă". Vecin cu noi pe parte de uliţă; un călifar cît plopul lui Beaşcă, ferit de-o vreme de mai tot satul. „Nţ, se grăbiră alţii să le ia vorba din gură, cu ochii pe şarpe. N-are ce căta la ăsta c-a spurcat casa de cînd e şăf pe la G.A.C.-eu. Nu Nicolae îi trebuie lui, ştim noi ce, şi-o să vină vremea aia, mama lui de călifar."

Să-i fi înţeles Niculae, că o coti uşor pe podeţ, îndreptîndu-se în văzul tuturor spre poarta lui Ilie Cotîrcă, pînă mai ast-toamnă miliţian în partea aialaltă a raionului. Băiat din satul nostru, sărac şi cuminte, singurul care se alesese bun din ai lui Bibu Cotîrcă. Aştia semnaseră primii în sat cererile la G.A.C., dar tot ei plecară primii care încotro cînd au dat de greu. Ilie venise sergent din armată şi nici nu-i trecuse bine semnul chipiului de pe frunte cînd veniră după el de la raion şi-l puseră miliţian în alt sat. Dar n-a durat mult. Cică, aşa zice satul, ştiu eu de-o fi fost chiar aşa, i-ar fi adunat odată primul raionului, unul de-l chema Bălanu, alb

după nume, da' negru-n cerul gurii şi le-ar fi spus aşa şi pe dincolo, să strîngă şurubul, să poarte mănuşi numai la sărbători legale, că lupta de clasă e ascuţită la maximum, că ei, ţăranii, aşa şi pe dincolo.

„Raportez, s-ar fi ridicat Ilie — şi ăialalţi încremeniseră cu bărbile în piept — raportez că şi ei sînt oameni!" A doua zi l-au lăsat la vatră pe Ilie Cotîrcă. „Nu la vatră, bă, cum ziseră ăştia din sat, nu cu răutate, ci aşa, cu milă şi o oarecare nepăsare, nu la vatră, ci la prispă îl lăsară!"

Ilie, ca un făcut, nu se mai dezlipea de prispă; îşi muta scaunul după umbră şi toată ziulica ţinea drumul cu ochii, căutînd departe, numai el ştie unde. O fi aşteptînd pe cineva şi dincotro? Altfel, prin sat nu mai ieşea şi nici cu oamenii nu se mai amesteca. Tocmai el, Ilie Cotîrcă, dus cu fala peste cinci sate că şuieră ca mierloiul din solz de peşte şi staroste de căluş altul ca el nu e!

Mai încoace, veniră să-l întoarcă-n grad şi drepturi, dar nu-i primi în curte şi le zise peste poartă să caute alţii, că el atît, alte drumuri îl aşteaptă. Şi se potrivi, săracul! Muri pe primăvară de oftică, alţii nu, că i s-a pus pe inimă ce făcuse, dar mai ales ce văzuse. Cine ştie?

Dar uite că şarpele il ocoli şi pe el.

Se lipi de arşiţa drumului şi, parcă a lehamite că ne duce cîrd în spate, cătă încet dar sigur spre marginea satului. L-am dus din urmă ca pe-o vacă la păscut pînă hăt, la groapa lui Mucea, şi văzînd că ieşisem binişor din sat ne-am întors la rosturile noastre. În poartă, cu barişul la ochi, Prunoaica se tînguia: „Plecă, maică, Niculae! S-a duuus sporul din căpistelea noastră!"...

Că acu, cum se făcuse, tot ea să dea vestea c-a venit Niculae. Şi p-ăsta ce-l apucase adică? I se strepe-

ziseră dinții prin străini. ori simțise c-am ridicat casă și-l așteaptă prispă nouă ?

Așa gîndeam cînd mă rostogolisem după gurgumel cu vrejurile după mine. Cînd colo, ce văzurăm ? Un șarpe negru, mocirlos, cu țeasta teșită, ieșit pesemne din papura lui Mîcîcă, vecinul de peste drum. Că doar ce-o adusese din balta Șovăitelor. Prostiți la arătare, ăla bătrînul n-o iertă, o înțepă iar cu vorba ce i-o ținea drept jîjău : „Nu-ți spui eu, leagă-ți, femeie, ochelarii !" Era și ăsta un adevăr, de mult ar fi fost cazul, ba tata i-i și tocmise la tîrg, dar baba, nu și nu ! Se ferea de ei ca dracu de tămîie, nu cumva să zică satul că seamănă cu una, Zdroanca, nărăvită la lucruri necurate.

P-ăsta adus din baltă în snopii de papură ai lui Mîcîcă îl ciuguliră orătăniile de la fîntîna moșului, solz cu solz, numai coada n-o dovediră. Și-asta mișcă pînă soarele se dete de-adura dincolo de coama satului. Că nici azi nu știu ce legătură să fie între soare și coada șarpelui ; p-aialaltă, dacă învîrți șarpele pe deasupra capului se pornește vîntul din senin, o încercasem singur pe cînd eram cu oile în Rudărie.

Într-o vară secetoasă, că și păsările cerului picau cu ciocurile în țărîna drumului, ne-a murit jumătate din oile clățăierilor. Le luam de picioare după ce le tăiam urechile, înșirîndu-le pe-o șfoară să le vadă stăpînii toamna semnele, și le aruncam în fîntîni. Multe și dese dar și ele sterpe, cu gurile negre, căscate spre cer. Într-una din astea a omorît tata un șarpe mare și gras, cu capul cam cît măciuca bîtei ce-o purta Lie Puienaru pe cînd făcea cîrd cu ăl bătrîn. Era băgat mai bine de trei sferturi în hoitul fîntînii și cu capul morfolea borhotul unei oi ce doar o aruncasem. Dintr-o izbitură de topor, în două l-a făcut taică-meu iar eu, pînă seara, sărind pe burduful oilor, i-am tot învîrtit coada pe deasupra

capului, doar doar s-o porni firicel de vînt. Da' nimic. Şi tare ar mai fi avut nevoie cîmpul, săracul, de-o boare, că se prăpădea cu zile!

Şi-aşa cu Niculae. M-am întors la pomostit, mînat din spate de targă şi limba ascuţită a bătrînului, că-i simţeam în ceafă împunsătura, „mînă, bă, mînă, că uite, pică soarele, şi-am lăsat snaga oamenilor p-un suflet străin. Dracu, el mă puse să umblu cu tine prin şcoli! Ia fă-mi tu socoteala, un rînd de ţoale, două oi şi-o mie de lei pe an; avere, bă, avere! N-o dădeam la străini, rămînea în curte ş-ajungeai şi tu om, pe cînd aşa, ai la noi să mîncăm nimic!"

Nici nu ştiu cînd m-am tras în finul din podul grajdului. Parcă prin vis l-am simţit pe ăl bătrîn căutîndu-mi mîna: „uite, bă, şapte poli, e tot ce am, i-ai şi fă-te domn!"

M-am sculat la ultimul cîntat al cocoşilor, că pînă la gară, la Uşica, era de mers. Mai prinsei odată curtea-n ochi şi trecui spre poartă. Cînd s-o deschid — aia bătrînă.

Mă îmbrăţişă puţină, stîngace, şi mai mult îmi împinse în mînă o legăturică, oftînd în urma mea:

„Niculae maică, Niculae!"

Peste cîteva ceasuri eram în tren; cu cei şapte poli de la taică-meu să mă fac domn şi cu legăturica de la Prunoaica. O desfăcui cînd mă răzbi foamea. Două pitişoare, mere şi busuioc sfinţit de la candelă.

SUMAR

Moartea fîntînii 5
Zăporul 12
Frate-de-pămînt 19
Pîrjolul 33
Strigarea 41
Bănuțu 50
Pricopsiții 59
Nea Bulete 68
Bubă la inimă 77
Căpăstrul 86
Crucea lui Mozăceanu 91
Ancheta 102
Niculae 109

Lector : MIRCEA CIOBANU
Tehnoredactor : CONSTANȚA VULCĂNESCU

Apărut : 1983. Bun de tipar : 27.XII.1982
Coli tipo : 7,5

Tiparul executat sub comanda 5747 la
Intreprinderea Poligrafică Galați
B-dul George Coșbuc nr. 223 A
Republica Socialistă România

Prin Vasile Rusescu, Brăila-şi împlineşte cîntecul fîntînilor. Cîmpie răsărită, soare asfinţit, salcîmi şi Fata morgana nu se pot închipui fără dulcea, melancolica legănare a cocostîrcilor de lemn, a miraculoaselor adunări de viaţă şi legende. Vasile Rusescu cufundă o ciutură în dedesubtul Bărăganului şi o scoate plină de inima bucuriei. Cum altminteri să afirmi că stăm înaintea unui autentic talent de prozator ?

Fănuş Neagu

Lei 5,50